

1

Hatice Sedef ERGÜL

J

Bütüncül Gelişimin Anahtarı

MEVLANA YOLU

**Yanı başımızdaki hazineyi
uzaklarda aramak, sonra da
hazine diye sahte ve çürümüş
gömülere takılmak niye?**

Mevlana Yolu
Hatice Sedef Ergül
hatice.s.ergul@gmail.com

ARALIK-2014

3

Hatice Sedef ERGÜL

J

Bütüncül Gelişimin Anahtarı

MEVLANA YOLU

Hatice Sedef ERGÜL

Haktan baş çektin gittin amma,
bir yol bulabildin mi hiç?

Bak işte, neler diyor rebap, dur, dinle:
Yol bulmak için ardıma düş, gel, izle.
Sen, doğru değil, eğri yolun yolcususun.
bulmak sormakla olur, bak,işte!

Bir sayfa çevir şöyle benim aşk eserimden:
Hayrette kalırsın sana her söylediğimden.
Bilginler ilim almak için hep seni ister...
Bir kez benim aşk dersimi candan duyabilsen.

Mevlânâ/ Rubailer

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ..... 9

GİRİŞ

Yola Düşersen Sana Yol
Açarlar 13

BİRİNCİ BÖLÜM

Sen Uğraş da Kendini Bul, Ama
Dikkatli Ol Kendini Çaldırma 26

İKİNCİ BÖLÜM

Meleklerin Secde Ettikleri İnsanı
Tanı..... 48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ömrünü Şu İçinde Bulunduğun
Bugün Say 63

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ey Kardeş! Sen Ancak Bir Düşünce-
den İbaretsin. 74

BEŞİNCİ BÖLÜM

Cilalanmadan Nasıl Ayna Olacak-
sın 96

ALTINCI BÖLÜM

İnsanlarla Bir Oldun mu Bir Ma-
densin, Bir Ulu Deniz. 120

YEDİNCİ BÖLÜM

Bir Fikre Takılıp Kalma, Daha
İlerileri Düşünmeye Gayret Et..... 138

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İnsan Bilgisiyle Bütün Varlıklar-
dan Üstün Olmuştur..... 156

K

DOKUZUNCU BÖLÜM

Gül Dikmezsen Hiçbir Fidan Gül

Vermez Sana. 165

ONUNCU BÖLÜM

Hayalin, Değersiz Şeyleri Altın

Yapan Bir Simyadır..... 180

SON SÖZ 187

KAYNAKÇA..... 189

ÖNSÖZ

Bütün zamanların en büyük bilgelerinden ve küresel çağda tüm dünyanın saygıyla andığı evrensel değerlerden olan Mevlânâ Celaleddin Rumi'yle gönül tanışıklığım, onun bütün eserlerini Fransızcaya kazandıran ve 20. yüzyıldaki en büyük âşıklarından olan değerli bilim insanı Prof. Dr. Eva De Vitray-Meyerovitch Hanımefendi'nin "*İslamın Güler Yüzü*" kitabını bir solukta okuyarak başladı.

Ardından Mevlânâ'nın tüm çağları ve bütün insanlığı kucaklayan baş yapıtı yüce Mesnevi'yi, ailece altını çize çize okuduğumuzda, önce niye bu kadar geç kalmışım diye hayıflanmıştım. Ancak zamanla Mevlânâ'nın eserlerinin; yerli, yabancı yüzlerce kitaptan ve bir dizi seminerlerden sonra farklı bir bakışla okumamın, onların bireysel değişim ve gelişimin yanı sıra zihinsel ve ruhsal gelişimi de içeren bütüncül gelişim bakımından zenginliğini ve derinliğini görmem açısından çok hayırlı olduğunu düşündüm.

Son yıllarda, hem dış dünyada hem de ülkemizde Mevlânâ'ya yönelik artan ilginin bir sonucu olarak, bu büyük bilgenin yaşam öyküsü, düşünceleri, eserleri ve çağlar aşan etkisi üzerine hem kitap olarak, hem de internet ortamında daha çok kaynak bulmak mümkün. Dolayısıyla, bu eserde, yeni ve farklı bir bakış açısıyla, "**eski satanların sırası geçti, benim pazarım yenilik pazarıdır.**" diyen evrensel öğütçü Mevlânâ'nın "*yenilik pazarı*"ndan sözler, uyarılar, öğütler ve metaforların yanısıra Mesnevi'deki bazı hikâyelerinin bütüncül değişim ve gelişim bağlamında yorumunu bula-

K

caksınız. Zira Mesnevî’de anlatılan hikâyeler sadece kuru birer hikâye değildir. Burada aktarılmak istenen hikmetler vardır. Hissettirilmek istenen bir ruh vardır.

Hikâyeler bu ruh için kurgulanır. Bu nedenle Mevlânâ, **“Kardeş, hikâye bir ölçğe benzer. Gerçek mana içindeki taneye... Akıllı kişi anlam tane-sini alır; ölçek var mı, yok mu ona bakmaz.” “Bu hikâye değil, kendine gel! Bizim ve senin bugünkü halimizdir, dikkat et!”** buyurur. Bu yolla, Mevlânâ’nın her zaman taze bilgeliğini, değişim ve gelişimin anahtarı olan beyin gücünüzü harekete geçirmede onun hikâyelerini, tavsiyelerini nasıl kullanabileceğinizi yöntemleriyle öğreneceksiniz. Bu şekilde, Mevlânâ’nın gündelik hayatın iniş ve çıkışlarında, *yeniden çerçeveleme* de denilen bakış açınızı değiştirmek, farkındalığınızı arttırmak ve en olumsuz görünen koşullarda bile sizi olumlu düşünmeye ve yaşamaya programlayarak, sorunlarınızı fırsata dönüştürebilmeniz konularında destek olacak etkili bir yaşam koçu, kılavuz ve danışman yönünü de tanıyacaksınız. Ardından inanıyorum ki, başka bir rehber, kılavuz ya da danışman aramayacaksınız.

Mevlânâ’nın, başta Mesnevi olmak üzere Rubailer, Divan-ı Kebir ve Fihi Mâ Fih gibi eserlerinin çağımızın gözüyle okunmasının, incelenmesinin sonucu olan bu eser, sizin için bir kılavuz ve atlama tahtası olarak tasarlanmıştır.

Birçok kişi ilham verici bir kitap okur ya da motive edici bir seminere katılır; öğrendikleri ona güven kazandırır, yol gösterir, ancak bunun etkisi birkaç gün sonra kaybolur.

Bu kitabın sizde bütüncül gelişime giden değişim ve gelişimin kapılarını açması için buradaki bilgileri zaman zaman tekrar okuyun, Mevlânâ’dan yapılan alıntıların üzerinde her defasında yeniden düşünün,

yaşadıklarınızla bağlantısını kurun, uygulamaları mutlaka hayata geçirin. Daima aklınızda tutun ki, Mevlânâ büyük bir ruhtur ve Muhammed İkbâl'in dediği gibi, “büyük bir ruhla karşılaştığımız zaman ruhumuz kendini keşfeder.”

Kitabı *ruhun gıdası*, *akıl ilacı* gören o muhteşem kılavuzun dediği gibi, “**kitaptan maksat, hangi konuda yazılmışsa o konuyu öğretmektir, anlatıştır yol göstermektir, kişiye fayda vermektir.**” Yine “**Kitaptan maksat içindeki bilgilerdir; ama dilersen sen onu yastık yapıp başının altına da koyabilirsin. Bu, kılıcı çivi yerine kullanıp, zafer yerine yenilgiyi kabul etmek demektir.**”

Bu çalışma, sadece Mevlânâ'nın bütüncül gelişim dünyasının kapılarını açacak bir anahtar ya da onun uçsuz bucaksız mana okyanusuna açılan bir pencere-dir. Daha ilerisi için başta Mesnevi olmak üzere, onun insanlık kültür mirasının şaheserlerini oluşturan eserlerine başvurmalısınız.

Bu eserde, Mevlânâ'nın yanı sıra, yeri geldiğinde Yunus Emre, İbni Arabî, Gazali, Hacı Bektaş-ı Veli, Hacı Bayram-ı Veli, Sadî-i Şirazi ve Muhammed İkbâl gibi başka gönül dostlarından da alıntılar bulacaksınız. Zira bütün bu sayılan yüceler bizi yaşatan ve ebedî yapan, ebediliğe götüren büyük kervanın başında yer almaktadırlar. Bütün bu evrensel gönül erlerini okumadan, anlamadan sadece tarihi bir hatıra olarak anmak, en önemli ve temel yanımızı eksik bırakır.

Biz karınca kararınca, yaşam yolculuğunuzda faydalı olacak bir eser ortaya koymaya çalıştık. Kitabın etkisi ve faydası; asırlardır insanlara kılavuzluk etmeye devam eden gönül dostlarının incilerinden; gördüğümüz eksiklik ve kusurlar ise bizdendir. Bu konuda Sadî-i Şirazi'nin Bostan kitabındaki şu sözü ne kadar anlamlıdır:

K

“Her bakımdan kusursuz ve olgun bir eser yazmak güçtür. Denizde inci olduğu kadar sedef de vardır. Bahçede uzun ve heybetli ağaçlar kadar, bodur ve çelimsiz de bulunur. Ey görüşü güzel, akıllı ve olgun insan! Anlayışlı insanlar kusuru değil, güzelliği arar.”

Mevlânâ'nın kılavuzluğunda, en heyecanlı yolculuk olan değişim, gelişim ve olgunluk yolculuğunuzda iyi keşifler.

Hatice Sedef ERGÜL
Ankara, Aralık 2014

GİRİŞ

YOLA DÜŞERSEN, SANA YOL AÇARLAR

“Doğru düşünce odur ki, bir yolu açar,

Doğru yol o yoldur ki, yolcusu manevî sultan olur.”

“Yola düşersen, sana yol açarlar.”

“Her gün benim için yeni bir yola çıkmak, yeni mesafeler almak gerekir.”

“Bu yolda herhangi bir yere varırsan, sakın yeter deme, durma, ilerle.”

Merhaba “Evrenin Özü” Sen!

Bu kitapla tanıştığında, her kim olursan ol, hayat yolculuğunun hangi aşamasında ve hangi uğraşının içinde bulunuyorsan bulun, oynadığın rol, ruh halin ve düşüncelerin ne olursa olsun;

Bir ân için dur,
Derin nefes al,
Kendini akışa bırak...

Mevlânâ Celaledin-i Rûmî¹ adlı evrensel bilge, yol gösterici ve yaşam kılavuzunun asırlar ötesinden sana gelen şu seslenişine zihnini, gönlünü ve ruhunu aç!

“Sende, senden başka bir sen gizli! Gerçek varlığını görebilen kişiye kul köle olayım ben.”

“Sen her ne ararsan kendinde ara, çünkü her varlık sende.”

“Sen uğraş da kendini bul, kendindeki gizli hazineyi araştır.”

“Sen kaynağı kendi içinde ara.”

---

¹ Mevlânâ'nın asıl adı Muhammed Celaledin'dir. Mevlânâ ve Rûmî ise kendisine sonradan verilen isimlerdendir. Efendimiz manasına gelen Mevlânâ ismi, ona, daha pek genç iken Konya'da ders okutmaya başladığı tarihlerde verilir. Bu isim Şems-i Tebrizi ve Sultan Veled'den itibaren Mevlânâ'yı sevenlerce kullanılmış; adeta adı yerine sembol olmuştur. Mevlânâ Batı'da Rûmî olarak tanınır. Zira bu kelime Anadolu demektir. Bilindiği üzere O, uzun müddet Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti olan Konya'da yaşamış, eserlerini orada meydana getirmiş ve nihayet türbesi de oradadır.

K

Bu derin ve anlamlı sözler, her şeyden önce, hayat yolculuğunda ihtiyacın olan gücü dışarıda değil, içeride yani zihninde ve gönlünde araman gerektiğini hatırlatıyor.

Herkes gibi senin de içinde muazzam bir potansiyel mevcuttur. Basınç altındaki elmas gibisin, ya bu basıncın altında ezilecek ya da onun sayesinde yüzeye çıkacaksın. Hangisini seçeceğine sadece ve sadece sen karar verebilirsin.

20. asrın Mevlânâsı kabul edilen büyük şair Muhammed İkbâl² bir eserinde, madende kömür ile elması konuşturur. Kömür, ikisinin de aslı karbon olmasına karşın kendisinin değersiz, elmasının kıymetli olmasından yakınıdır. Bakın elmasın cevabı ne olur:

*“Ey ince düşünen ve ince gören arkadaşı!
Kara toprak, pişip olgunlaşınca yüzükleri süsleyen elmas olur.
O kara toprak, etrafı ile mücadele ede ede pişer ve taş kesilir.*

---

² Muhammed İkbâl Pakistan’ın manevi kurucularından biridir. Çok büyük bir filozof, çok büyük bir düşünür, bir hukukçu ve aynı güçte Farsça, İngilizce ve Urduca şiir yazabilen bir şairdir. Aynı zamanda son çağlarda Mevlânâ’dan en çok esinlenen, duygu ve görüşlerinden en çok etkilenen, yüzyıllar sonra gelmiş bir takipçisidir. Batı kültürünün, modern eğitimin çıkmazlara soktuğu durumlarda Mevlânâ’dan aldığı çözümlerle derdine çare bulunmuş, çıkmazlarını açan kapılara ulaşmıştır. Bir şiirinde buna işaretler: “*Senin akıl ve mantığını batlıların büyüğü hasta etmiştir. Bunun şifası ve tedavisi Mevlânâ’nın aşk ateşinde, gönül dünyasında.*” der. İkbâl, Mevlânâ’yı en iyi seviyede anlamış, onun düşüncelerini çağın idraki ile yorumlamış ve ondan aldığı ilhamı, düşüncesinin temeli yapmıştır. Mevlânâ’nın Mesnevi’sini taklit eden büyük küçük yüzlerce şair arasında hiçbirisi İkbâl derecesinde ona yaklaşamamıştır.

J

Benim vücudum, bu pişkinlik neticesinde parıl parıl hale geldi. Sinemde ne tecelliler görüldü.

Sen, ham kaldığın için böyle hor hakir oldun. Vücudun yumuşak olduğu için yandın.

Korkma, gam çekme, vesveseli olma. Taş gibi pişkin ol, elmas ol!

Ölesiye çalışan, güçlülere saldıran insan, iki dünyayı aydınlatır.

Kâbe'nin yanı başında görünen Hacer-i Esved'in aslı bir avuç topraktır.

Hâlbuki onun mertebesi Tur'dan daha yüksek olmuştur. Siyah ve kırmızı derili insanlar, gelip onu öpüyorlar.

*Hayatın şerefi, sert ve dayanıklı olmaktır. Acz, değersizlik, pişkin ve olgun olmamaktan ileri gelir.*³

Çoğu insan kömür ve elmas örneğindeki gibi, dünyaya gözünü açtığı andan itibaren aynı hammaddeye sahiptir. Başarılı, dingin ve huzurlu kimşeleri diğerlerinden ayıran şey ise, sahip oldukları hammaddeyi işlemek için kullandıkları yöntemdir.

Bu yöntemin bilgisi, diğer bir ifadeyle, kendini tanımak için zihninizi ve gönlünüzü kullanma ilkelerini öğrenip uygulayabilme, hayat yolculuğunda en çok ihtiyaç duyacağınız donanımdır.

Mevlânâ da şöyle seslenir:

“Ey aydan da, ay ışığından da daha üstün olan, daha parlak olan insanlar! Ey, su ve topraktan yaratıldıkları halde, çok değerli olan varlıklar! Neden balçık içinde kıvranıp

³ Muhammed İkbâl, *Esrar ve Rumuz*, İstanbul 2006, s. 63.

K

duruyorsunuz da, asıl varlığınızı gösterip parlamıyorsunuz?”

Zaman zaman başkalarının başarı ya da mutluluğunu izah ederken kullandığımız şans denilen şey, hazırlık ve fırsatın evliliğinden başka bir şey değildir. Öyleyse bilgi, deneyim ve donanım olarak hazırsan, sahip olduğun harika biyolojik bilgisayarını, yani zihin ve gönül nimetlerini kullanarak fırsatları kolayca değerlendirebilir, sorunları ve zorlukları lehine çevirebilirsin.

Ancak, kendini tanımanın bilgisini, doğuştan gelen eşsiz potansiyelini, zihin, ruh ya da gönül yasalarını klasik eğitim sistemi içinde öğrenmen de mümkün değil. Oysa bu bilgiler, duyguların vatanı gönül okyanusunda beden, zihin ve ruh üçgeninde dünya hayatını yaşayan insanın, hayat mücadelesinde başarılı olabilmesi için “sine qua” yani olmazsa olmaz koşuludur.

Muhammed İkbâl’in dediği gibi, “*Eşyanın ka-*
nunu nedir? Sürekli mücadele. Öyleyse eğitimin amaç
ve gayesi ne olmalıdır? Kuşkusuz hayat mücadelesine
hazırlık!..”

Oysa eğitimin amacı, insanların doğuştan gelen muazzam potansiyellerini değerlendirerek kendilerine güvenen, önlerine çıkan engelleri aşmasını bilen, duygusal zekâlarını ve sezgi güçlerini kullanan, hedeflerine ulaşan güçlü kişiler olarak hayat yolculuğunu gerçekleştirmek olmalıdır. Çünkü Muhammed İkbâl’in ifadesiyle, “*Güçlü insan ortam yaratır. Zayıf insan bu ortama uyum göstermek zorunda kalır.*” Bunun içindir ki, Son Elçi Hz. Muhammed (s.a.v.) “**Güçlü inanan, zayıf inanandan daha hayırlıdır.**” buyurmuştur.

Batıda, klasik eğitimin bu önemli eksiği, kişisel gelişim uzmanlarının, genelde doğru dinlerinden, bilgilerinden esinlenen aktarma yorumlardan oluşan yeni çağ akımı kılavuzlarının kitapları, CD'leri, seminer ve kursları ile giderilmeye çalışılmaktadır.

Son yıllarda ülkemizde de popüler hale gelen kişisel gelişim akımı, hiçbir süzgece tabi tutulmadan Türkçeye aktarılan ve bazen kişisel gelişimden çok gerilemeye yolaçan Batı menşeli yayınlara, dolar bazında ücretlendirilen sözde eğitimlere dayanmaktadır. Bu akımın, hipnotik dil kalıplarını kullanarak danışanlarını kendilerine bağlayan, bilgilerini kötüye kullanan taklitçi uzmanları da her geçen gün artmaktadır.

2007 yılında doğumunun 800. yılını idrak ettiğimiz Mevlânâ, başta Mesnevi'si olmak üzere eşsiz ve hep taze eserleri ile asırlardır insanlara, kendilerini tanımaları, muhteşem potansiyellerini açığa çıkarmaları ve kendilerini gerçekleştirmeleri için gelişim, değişim ve ruhsal olgunlaşma yolculuklarına rehberlik etmektedir. Sekiz yüzyıldan beri Mevlânâ hiç eskimedi. Daha da ilgiyle anılıyor, yeni yeni alanlarda, bilimlerde ilham kaynağı oluyor. Adeta onun şu sözleri gerçekleşiyor:

**“Kitabımızdan bir yaprak okusan,
Ebediyen hayran kalırsın,
Hem de ne hoş hayranlıktır o hayranlık!..
Bir solukçağız olsun gönül dersine otursan,
Üstadları bile dersine diz çöktürür,
Onları bile okutursun.”**

K

Mesnevi, yazıldığı Farsçadan, en fazla çevrildiği ve açıklandığı Türkçeden çok, İngilizcede satıyor.

Niçin?..

Cevabı ünlü hukukçu ve devlet adamı Ahmed Cevdet Paşa veriyor:

“Her devrin bir dili vardır, Mesnevi her devrin dilidir.”

Mesnevi, insandaki değişmeyen öze hitap ediyor. Hem makrokozmoz hem de mikrokozmozdaki yenilenme ve gelişimin kaynağı olan enerjiyi yani ‘aşk’ı harekete geçiriyor. Bunun için Cihan Okuyucu’nun ifade ettiği gibi; *“İnsanın en uzun yolculuğu, kendi iç yolculuğudur. Mevlânâ ve Mesnevî’si, böyle bir manevi arayışı olan gönüllere sunulmuş ilahî bir armağandır.”*⁴

Mevlânâ’nın kendisi de Mesnevî’de, Mesnevî’nin şiiri için şunları söyler:

“Ormanda ağaçlar kalem olsa, deniz de mürekkep olsa, yine Mesnevî’ye son yoktur.

Dünya var oldukça, insanlar yaşadıkça, Mesnevî’nin şiiri de yaşar durur, okunur, zevk alınır.”

191 ülkenin üye olduğu UNESCO⁵ doğumunun 800. yılı olması nedeniyle 2007 yılını *“Dünya*

⁴ Cihan Okuyucu, *Mevlânâ Konuşuyor*, Bilge Yayınevi, İstanbul 2006.

⁵ UNESCO kelimesi, İngilizce United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization kelimelerinin baş harfleri alınarak oluşturulmuştur. Türkçesi "Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu" dur.

J

Mevlânâ Yılı” ilan ederek, tüm dünyada büyük etkinliklerle kutlamıştır. UNESCO 1989 yılında da, Mevlânâ’nın eserlerini “*Dünya Kültür Mirası Edebî Hazinesi*” listesine dâhil etmişti. Mevlevî sema gösterileri ise, UNESCO tarafından insanlığın sözlü ve somut olmayan kültürel mirası başyapıtları listesine alınmıştır. UNESCO’da Yönetim Kurulu Üyeliği de yapmış olan, Türkiye’nin ilk Kültür Bakanı Talat S. Halman’ın⁶ kendisiyle yapılan bir röportajdaki aşağıdaki sözleri Mevlânâ’ya yönelik evrensel ilginin nedenlerine ışık tutmaktadır:

“Anadolumuzun yetiştirdiği kültür şahsiyetleri arasında Mevlânâ, bugünün dünyasında en ünlü birkaç isimden biridir. İngilizce konuşulan ülkelerde Rumî adıyla tanınıyor daha çok. Yirminci Yüzyılın ikinci yarısına kadar, Batı Mevlânâ’yı daha çok üniversitelerinde, özellikle oryantalizm çerçevesinde, bir mistik şair olarak biliyordu. Bir avuç insanda da Mevlevîlerin sema âyinlerine ilgi vardı. Geçtiğimiz 30-40 yılda bir Mevlânâ fışkırması oldu. Mevlânâ’nın şiiri, tasavvufu, hümanizmi, evrenselliği, ahlakı, sevgi iklimi, Mevlevî tarikatının büyüleyici müziği ve âyinleri, Batı Avrupa’da, İngiltere’de ve Birleşik Amerika’da geniş kitlelere yayılmaya başladı. Bu gelişmede, önce Konyalı dervişlerin, sonra İstanbul Mevlevîlerinin dünya kültür başkentlerinde sema âyinlerini sunmaları önemli bir rol oynadı.

⁶ Prof. Talat Halman, uzun yıllar Amerika’nın Columbia, Princeton, Pennsylvania ve New York Üniversitelerinde, Ortadoğu dilleri ve edebiyatları üzerine dersler vermiştir. Prof. Halman’ın İngilizceden Türkçeye, Türkçeden İngilizceye yaptığı çok sayıda çeviri eseri arasında Mevlânâ şiirleri de mevcuttur.

Türkiye'ye gelen turistlerin, özellikle "kültür gezginleri"nin payı büyük olmuştur bunda.

Son yıllardaki Mevlânâ rüzgârı, şiir ve müzikte çok güçlü esiyor. "The Los Angeles Times" ve "Christian Science Monitor" gazeteleri, birkaç yıl önce şöyle yazıyordu: "Mevlânâ, ABD'de en fazla satış yapan şairdir." Bugün, internete bakarsanız, Kuzey Amerika'da ve İngiltere'de satılmakta olan 120 İngilizce Mevlânâ kitabı olduğunu görürsünüz. Ama bu yalnızca bir manevi bağ ve edebi ilgi olgusu değil. Birçok sanatlarda, Mevlânâ ve Mevleviler âdeta "popüler": Peter Brook'un bir filmi, Maurice Bejart'ın balesi, Robert Wilson'un birkaç oyunu, Madonna'nın birkaç Mevlânâ şiirini şarkı yapması, Donna Karan'ın New York'taki bir defilesinde Mevlevî müziği kullanması... Bizim dervişler, Batı'da nerede, ne zaman âyinlerini sunsalar, koskoca salonlar dolup taşıyor. Batı, bir "Mevlânâ Mevsimi" yaşıyor.⁷

Kabir Helminski de, bu ilgiye şöyle dikkat çekmekte:

"Amerika'da son yirmi yılda Mevlânâ'nın popüler olması gibi olağanüstü bir olayın açıklanması gerekiyor. Ben bu konuda bir yayıncı ve çevirmen olarak konuya ilginin sürekli olarak arttığını görüyorum. Onun çevrilmiş eserleri diğer şairlerin eserlerinden çok daha fazla satıyor ve daha önce şiir ve ruhani konularla ilgilenmeyenler bile onun eserlerini okumaya başladılar. Onun eserleri yalnızca sufilik konusunda çalışan yazarları değil, psikoloji, sağlık, bilim ve yönetim gibi konularda yazarları

⁷ http://www.turkishtime.org/temmuz/97_1_1_tr.htm

bile ilgilendiriyor. Nasıl olduysa Mevlânâ Batı'da ruhani konularda bilinçaltındaki özlemi de dillendirdi. Mevlânânın eserleri hakkında ilk kitabını alan bir Hristiyan rahibe, "Yıllarca okudum, eğitim gördüm, ama böyle bir kitabı bulup okuyamadığıma şaşıyorum." demiştir. Bir şair bana şöyle yazdı: "Yıllardan beri şiir okurum ama henüz Mevlânâ'ya hazır olmamışım. Şimdiye kadar beni bu kadar derinden etkileyen yazılara rastlamadım."⁸

Mahmut Erol Kılıç da, Mevlânâ'nın evrenselliğini şöyle vurgulamaktadır:

Bütün dünyada Mevlânâ'nın görüşlerine her geçen gün artan rağbetin arkasında yatan gerçek, aslında insanın kendi gerçeğine olan özlemdir. İdeolojiler ve teknolojik oyuncaklar insana bunu sunamadılar. Aslında ideolojiler insan hayatının anlamını değiştirmek suretiyle onun hayatından çaldılar. Hayatının anlamını değiştirerek onu yanlış yere yönlendirdiler. Böylece modern insanın sorunlarını geleneksel insanın sorunlarından daha karmaşık ve varoluşsal hale getirdiler. Zira maneviyatından koparılan din, modernlerin elinde sadece bir sosyal olguya indirgenince, toplumsalın yoğunluğu altında ezilen insan kendini kaybetti. Kendi varlığının sırrını, kutsallığını yitirdi. Oysa geleneksel düşüncede insan, Allah'ın kendisiyle konuştuğu yegâne varlıktı. Onun ruhunu taşımaktaydı. Onun sureti üzere yaratılmıştı. Onun isimlerini yüklenmişti. Bu varo-

⁸ Kabir Helminski, *Mevlânâ Felsefesi*, Pegasus Yayınları, İstanbul 2007, s.15.

luşsal kimliği insanın aynı zamanda vatani ve huzureviydi. Bundan gayrı bir yerde, bundan gayrı bir kimlikte o garip kalacak, yabancı kalacaktı. Şunu açıkça söyleyebiliriz ki, bu unuttuğu kimliğini çağımız insanına hatırlatan en önemli bilge Mevlânâ oldu. Kitaplarının tercüme edildiği dillerde en fazla satanlar listelerinde yer alması, bu gerçeğin bir göstergesidir. İnsanlık onda kendini buldu. Kimseye yabancı gelmedi onun söyledikleri. O sadece insanlık durumuna bir tercüman oldu.”⁹

Çağımızda, gelişim, değişim ve dönüşüm vadeden sayısız yol ve teknik bulunmaktadır. Ama Mevlânâ, sizi bu alanda en etkili, dengeli, aynı zamanda hem insan doğasına, hem de inanç ve kültür temelimize en uygun yola çağırıyor:

“Haktan baş çektin gittin amma bir yol bulabildin mi hiç? Yola gel sersemce kaybolup gitme.

Bu rebabın sesi neler söylüyor bilir misin? Arkamdan gel de yolu öğren diyor.”

Bu yolculuğunuzda o büyük kılavuzun şu uyarısını da hep aklınızda tutmanızı öneririm:

“Öğütçü, yüzlerce çalışıp çabalasa da öğüdü duymak ve kabullenmek için dinleyende kabul edici kulak gerek!”

Yaşamınızın daha iyi ve güzel olması sizin gelişerek yenilenmenize bağlıdır. Mevcut durumunuzdan memnun değilseniz ve kendinizi geliştirmek için de bir şeyler yapmıyorsanız, aynı du-

⁹ <http://www.tumgazeteler.com/?a=2431091>

J

rumda demirli kalmaya devam edeceğiniz kuşkusuzdur. Başarıya ve olgunluğa Mevlânâ'nın ifadesiyle, padişahlığa giden dönüşüm yolunun ilk adımını, sizin kendinizi geliştirmeniz gerektiğine karar verdiğimiz an oluşturmaktadır. O halde, kendinizi geliştirmek için haydi hemen şimdi yola koyulun!

BİRİNCİ BÖLÜM

SEN UĞRAŞ DA KENDİNİ BUL, AMA DİKKATLİ OL, KENDİNİ ÇALDIRMA

“Bu yolda çalış, çabala, son nefese kadar bir an bile boş durma!”

“Çok defa geçtiğin bu yolda bile, kılavuzsuz gidersen şaşırır kalırsın; ya hiç görmediğin bir yolda ne olursun? Aklını başına al da, kılavuzsuz olarak yola düşme!”

“Yola kılavuzsuz giren, iki günlük yolu yüzlerce yıl gider.”

“Dikkat et de kayma! Bu zamanda insan çalanlar, altın çalanlardan daha fazla.

Ey insanoğlu! Hazine bulursun ama ömür bulamazsın. Sen uğraş da kendini bul, kendindeki gizli hazineyi araştır. Çünkü bu hazine sana da kalmaz. Senin elinden de geçer gider. Kendini bul ama dikkatli ol, kendini çaldırma!”

“Üstatsız meslek edinen, şehir ve kasabaların maskarası olur. Sen değerle ve düşüncele iki âleme bedelsin. Ama ne yapayım ki kendi değerini bilmiyorsun. Kendini ucuza satma, çünkü değer yüksektir.”

İnsanlık tarihi kadar eski olan kendini tanıma ve bulma arayışı, günümüzde özellikle kişisel gelişim adı altında popüler olmuştur. Bu terim ilk olarak 1960'larda Batı'da ortaya atılmıştır. Günümüzde, birçok bilimin ve geleneksel kültürlerin değerlerinden yararlanan bir akımdır. Hedef belirleme, duyguların kontrolü, olumlu düşünme ve davranma, etkili iletişim, beyin gücünü etkili kullanma, sağlıklı yaşam teknikleri, hızlı okuma ve hafıza eğitimi gibi yöntemlerle daha başarılı, dengeli ve mutlu bir yaşam ideali bu akımın temel ilgi alanıdır. Bu üst kavram içinde, Batı'da geliştirilmiş ve ülkemize de yoğun olarak ithal edilen NLP, EFT, Reiki, Meditasyon, Yoga, renk terapisi gibi çok değişik ekoller mevcuttur. Artık ülkemizde de pek çok insanın hayatına giren kişisel gelişim endüstrisinin cirosu yalnızca ABD'de 200 milyon doları bulmaktadır. Kişisel gelişim yaklaşımlarının çoğu, Batı kültürünün etkisiyle akıl ve bedene, ruh ve gönülden çok daha fazla önem vermektedir. Dolayısıyla bütüncül değildir. Bilimsel sınırlar içinde kalındığında kısmen ve dönemsel olarak faydaları gözlense de, kısmi ve eksik bir yaklaşımı temsil etmektedir. Zira, insana sadece doku, kemik ve beynin bir araya gelmesinden ibaret olmadığını hissettiren ruh ve gönlüdür. Bu nedenle Batı tarzı kişisel gelişim, Mevlânâ'nın çağırdığı bütüncül gelişim için sadece bir basamak olabilir.

“Kişisel gelişim” doğru anlaşılır ve uygulanırsa kişiyi *beyni ve duyguları tarafından yönetilen bir insan olmaktansa, beynini ve duygularını yönetebilmeyi öğrenmiş bir insan haline getirebilir.* Ancak beynini ve duygularını yönetmeyi öğre-

K

nen bir insanın, artık bu bilgisini, kendisine asıl değeri kazandıran ruh ve gönlü diğer bir ifadeyle bu hayattan sonra tekrar döneceği asıl vatanı için kullanması gerekir. Mevlânâ bu gerçeği şöyle vurular:

“Bu dünya bir ağaca benzer; biz de bu âlemdeki yarı ham, yarı olmuş meyveler gibiyiz. Ham meyveler, dala iyice yapışmıştır, ağaçtan kolay, kolay kopmazlar. Çünkü ham meyve köşke, saraya layık değildir ki. Fakat oldu da tatlılaştı, dudağı ısırır bir hale geldi mi, artık dallara iyi yapışmaz, hemen düşüverir. O baht ve ikbal yüzünden adamın ağız tatlılaştı mı, insana bütün cihan mülkü soğuk gelir. Bir şeye sımsıkı yapışmak, bir şeyde taassup göstermek hamlıktır.”

der.

Bakın Mevlânâ, ham insanlardan nasıl şikâyet eder:

“Bu sözü, iyice anlatmak, açmak lazım; fakat eski düşüncelilerden, onların köhne anlayışlarından korkuyorum. Dar görüşlü köhne anlayışlar, düşünceye yüz türlü kötü hayaller getirirler. Ham, ‘olgun’un halinden anlamaz, öyle ise söz kısa kesilmelidir vesselam.”

Bütüncül gelişim yolculuğu, bugünün dünden daha iyi olması, her gün giderek gelişme ve olgunlaşma sürecidir. Çünkü Mevlânâ’nın benzetmesiyle, **“Meyvenin gündün güne daha tatlı olması lazım.”**

Modern hayatın stres, sıkıntı ve zorlukları karşısında çözüm ve kurtuluş arayışındaki insanlarımıza, özellikle de gençlerimize kişisel gelişim maskesi altında, yabancı inanç (Budizm, Hristiyanlık) ve kültürlerin aşılması söz konusu olabilmektedir. Mevlânâ, **“Kendini bul, ama dikkatli ol, kendini çaldırma!”**, **“Kendini ucuza satma, çünkü değer yüksek.”** ve **“Bir dilenci gibi her kapıyı çalma, her kapıya başvurma. Sen üstün bir varlıksın. Güçlüsün, elin göklerin kapısına ulaşabilir, sen o kapıyı, göklerin kapısını çal.”** diyerek hem bu tehlikeye karşı uyarmakta, hem de alternatifi - *göklerin kapısı*- ortaya koymaktadır.

Hayatınızın herhangi bir döneminde, kendinizi geliştirmek, yaşamdaki beceri ve seçeneklerinizi sürekli arttırmak, aile ve arkadaşlarınızla daha etkili bir iletişim kurmak, daha hoş ilişkiler yaşamak, sıkıntularınıza çözüm bulmak ve yaşama biçiminizde kapsamlı değişiklikler gerçekleştirmek gibi amaçlarla, değişim ve yenilenme yolculuğuna çıkmaya karar verebilirsiniz.

Bu kararı aldığınızda, Mevlânâ ve eserleri, bu konuda ilk akla gelmesi gereken kılavuz ve yöntemdir. Zira çağımızın önemli düşünürlerinden Erich Fromm’un tespitiyle,

“Mevlânâ sadece bir şair, bir mutasavvıf ve dini bir tarikatın kurucusu değildi; o, aynı zamanda insanın doğasıyla ilgili derin bir anlayışa sahip olan bir insandı. İçgüdülerin mahiyetini, aklın içgüdüler üzerindeki etkisini, benliğin mahiyetini, bilinci, bilinçaltını ve kozmik bilinci tartışmıştı. O, yine özgürlük, kesinlik ve otorite sorunlarına da önemli bir yer vermişti.

K

*Tüm bu alanlarda, insanın doğasıyla ilgilenenlere Mevlânâ'nın söyleyeceği çok şey bulunmaktadır.*¹⁰

Mevlana'nın eserleri, sözleri günümüz terminolojisi ile bağdaştırıldığı zaman, onun insana bakış açısının çok yönlü, çok disiplinli ve evrensel olduğu görülür. Bu bağlamda, kişisel gelişim, girişimcilik, değişim ve zaman yönetimi gibi günümüzde popüler olmuş konulara dair, çağlar öncesinden bizlere çarpıcı öğütler de vermiştir. Anılan alanlarda şaşırtıcı bir derinlik, zenginlik ve öngörüye sahiptir. Özellikle Mesnevî'de mesajlarını hikâyelerle ileten Mevlânâ, aynı zamanda büyük bir yaşam deneyimi ile bireysel ve ruhsal gelişimin temel ilkelerine de değinir. Bu açıdan günümüzde büyük rağbet gören gelişim uzmanlarının geliştirdiği tavsiyelerden daha etkililerinin onun eserlerinde olduğu görülür.

I.M. Panayotopulos, Mevlânâ'nın kendisini nasıl cezp ettiğini edebî bir uslupla şöyle ifade eder:

“Mevlânâ'nın yaşamına ve eserine dair çalışmalardan, şiirlerden pek çok şey öğrenmiş oldum. Goethe'nin ona nasıl hayran olduğunu, Maurice Barreés'in onu ne kadar sevmiş olduğunu öğrendim. Mevlânâ insanı ara bir yerde bırakmaz; ya seni ilgisiz bırakır, ya da esir alır. Beni esir aldı. Ne kadar bir süre

---

¹⁰ A. Reza Arestah, *Aşkta ve Yaratılıştta Yeniden Doğuş*, Kitabiyat, Ankara 2000, s. 8.

için mi? Bunu bilmiyorum. Kendisi baştan çıkarıcı bir güzelliğin timsalidir.”¹¹

Doğu’dan Muhammed İkbâl, “*Celeddin-i Rumî’nin şiirlerini gönül kabesine as*” derken, Batı’dan ABD’li Prof. Dr. Carl W. Ernst, “*Mevlânâ’nın şiiri engin bir mücevherler hazinesidir*” demektedir.

İslamı seçmiş başka bir Batılı bilim adamına göre,

“Mevlâna’nın “Divan”ındaki şiirler, insanın “öz”üne doğrudan dokunuyor. Batılı insan, kendi kişisel tecrübesi ile İslam inancı hakkında bir bilgisi olmadan da onları benimseyebiliyor. Kendine hitap edilmiş gibi hissediyor, Mesnevî’deki hikâyeleri kolaylıkla anlayabiliyor. Bu hayali dünyayı, kendi kültürel ya da dini altyapısından biliyor. Kendi sorunlarına değiniliyor ve bu sorunlar hakkında doğrudan, ‘Sevgi dolu Allah’tan, rahatlatıcı tavsiyeler alıyor. Bu seven ve bağışlayan Allah’tan gelen tavsiyeler, maneviyatının gelişmesinde teşvik edici rol oynuyor.”¹²

Bu nedenledir ki, Fransız yazar Maurice Barreés, “*Mevlânâ ışığından bir kez nurlanan, başka nur istemez.*“ tespitini yapmaktadır.

İngiliz Doğu Bilimci ve Mevlânâ Araştırmacısı Prof. Dr. A. J. Arberry ise, “*Mevlânâ, yedi yüzyıl evvel dünyayı büyük bir kargaşalıktan kurtarmıştır.*

¹¹ Ahmet Güzel, *Aşkın Smurgu*, Rûmî Yayınları, Konya 2007, s. 248.

¹² Süleyman Wolf Bahn, *Uluslararası Mevlânâ Bilgi Şöleni*, Bildiriler, 15-17 Aralık 2000, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 470.

K

Güntümüzde Avrupa'yı kurtaracak tek şey de onun eserleridir.” demektedir.

Son zamanlarda, Türkçeye çevirisi yapılan birçok bestseller kişisel gelişim kitabında, yazarlarının Mevlânâ etkisi ve eserlerinden alıntıları görmek mümkün. Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi:

“Eşsiz tasavvuf şairi Mevlânâ “damladan vazgeç, okyanus ol!”¹³ demiş.

“Aklıma Mevlânâ'nın sözleri geliyor: “Yola rehbersiz çıkan, iki günlük yolu yüz yılda alır.”¹⁴

“Tıpkı zamanında muhteşem şair Mevlânâ'nın da yazdığı gibi: “Kendi kendinin idolü ol!”¹⁵

“En çok sevdiğim şair ve filozoflardan biri olan Mevlânâ'nın bir şiirine göre, bu gerçek gerçeklik değil. Gerçeklik perdenin arkasında. Gerçekte burada değiliz. Bu bizim gölgemiz.”¹⁶

“Mevlânâ'ya göre tüm evren içindedir ve bu, temel bir gerçekliktir.”¹⁷

Umarız ki, bu alıntıları gören birçok insanımız bu şekilde, Brezilyalı yazar Paulo Coelho'nin Mevlânâ'nın bir hikâyesinden yola çıkarak kaleme aldığı ve kendisine dünya çapında büyük bir ün kazandıran “Simyacı”¹⁸ romanındaki gibi başka

¹³ Robin Sharma, *Koza Kelebeği Bilmeyen*, GOA yayınları, İst. 2005, s. 2.

¹⁴ Robin Sharma, *a.g.e.*, s. 47.

¹⁵ Debbie Ford, *Hayatınızın En Güzel Yılı*, 2005.

¹⁶ Deepak Chopra, *Yeter ki İste*, Omega, İstanbul, 2003, s. 85.

¹⁷ Deepak Chopra, *a.g.e.*, s.190.

¹⁸ Simyacı Brezilyalı eski şarkı sözü yazarı Paulo Coelho'nun yayınladığı 1988 yılından bu yana dünyayı birbirine katan, eleştirilenler tarafından bir fenomen olarak değerlendirilen üçüncü romanıdır. İspanya'dan kalkıp Mısır Piramitlerinin eteklerinde

yer ve kültürlerde aradıkları kılavuz veya yaşam koçunun hemen yanı başlarında olduğunun farkına varır.

Gazeteci-yazar Meral Tamer'in bir yazısında belirttiği gibi,

"Maddi değerlerin insanı besleyen tek kaynak olmadığı, bilimsel gerçeklerin olan biteni izah etmeye yetmediği, ideolojilerin taraftar bulamadığı, insanların yeniden maneviyata sarılmaya başladığı günümüzde Mevlânâ ve sufizm, Batı'nın hayli ilgisini çekiyor. 11 Eylül'ün ardından Doğu ile yeni bir buluşma noktası arayışı içinde olan Batı'nın bu yaklaşımı anlaşılabilir. Biz Mevlânâ'yı kendi kültür mirasımız olarak dünyaya sunabileceksen, bu gidişle korkarım ki Batı bizden önce davranıp "İnsanlığın sorunlarına cevap burada da ara-

---

hazinesini aramaya giden Endüslü çoban *Santiago'nun* masalsı yaşamının felsefi öyküsünü konu almaktadır. Simyacı'yı bulmak kendini bulmaktır. Coelho, yakın tarihte İran'da katıldığı bir konferansta, Simyacı'yı Mevlânâ'nın Mesnevi'sinde geçen bir hikâyeden yola çıkarak kaleme aldığı itiraf etmiştir. Zaten Simyacı'da anlatılanlar, Mesnevi'nin 6. cildindeki, 'Bağdat'ta yaşayan bir kişinin gördüğü rüya sonucu Mısır'da bir adrese gitmesini' konu alan hikâyeye neredeyse bire bir aynıdır. 20 Nisan 2009 tarihli bir haberde de şöyle denilmekte: Simyacı", "Mektup", "5. Dağ", ve "11 Dakika" gibi çok satan ve geniş kitleleri etkileyen eserlerin yazarı Brezilyalı Paulo Coelho, Suriye'de çıkan "Forward" dergisi muhabiriyle sohbetinde, İslam dinine özel bir ilgi duyduğunu ve Hz. Mevlânâ Celaleddin başta olmak üzere Müslüman ariflerin kendisini çok etkilediğini belirtti. Özellikle büyük ün kazanmasına sebep olan "Simyacı" adlı eserinde, Mevlânâ'nın etkisinin geniş olduğunun altını çizen Paulo Coelho, bu hususta şöyle diyor: *"Mevlânâ'nın eserlerinde, onun ne denli zeki ve dirayetli olduğunu ortaya çıkaran çok ince ve akıllıca öğretilere bolca rastlamak mümkün."*

Bkz. <http://turkish.farsnews.net/newstext.aspx?nn=8801310244>.

*nabilir" diyerek Mevlânâ'yı yeniden paketleyip bize sunacak."*¹⁹

Oysa Kemal Sayar'ın belirttiği gibi,

*"Mesnevi'nin yazıldığı topraklarda yaşayan insanlar olarak, kendi kültürel değerlerimize karşı biraz daha vefalı olmamız gerekmez miydi? Sûfî mesellerini psikoterapinin mihveri yapan, mesnevi hikâyelerini tedavide metafor olarak kullanan yöntemler, yine Batı dünyasında karşımıza çıkıyor. Tuhaf olan, bu topraklarda yeşeren ve bizim izini yitirdiğimiz bilgeliğe şimdi Batının dolayımında rastlıyor olmamızdır."*²⁰

Zülfü Livaneli ise şöyle demektedir:

"Son yıllarda, giderek artan bir Mevlânâ okuma tutkunluğuna kapıldığımı söylemeliyim. Mesnevi ciltleri ve Fih-i Ma Fih elimden düşmüyor. Aslında bana bu alışkanlığı aşıl原因an kişi babam. Bir Mevlânâ hayranı olan babam, küçük yaşlardan beri beni Mevlânâ okumaya teşvik etti.

Dün ziyarete gelen İtalyan yönetmen de Mevlânâ'dan söz etmez mi? Antonino Lakshen Sucameli, İstanbul Film Festivali'nin konuğu olarak gelmiş ve bu arada beni de görmek istemiş. Yepyeni bir film projesi getirdi. Filmin konusu, Mevlânâ!..

---

¹⁹ Meral Tamer,
<http://www.milliyet.com/2005/11/05/yazar/tamer.html>

²⁰ Kemal Sayar, *Sufî Psikolojisi, Bilgeliğin Ruhunu, Ruhun Bilgeliği*, Timaş, 5. Baskı, İstanbul 2008, s. 11.

1996 yılı sonlarında New York'un Soho adını taşıyan, entelektüel ve egzotik mekânında gezirken ilginç mağazalara rastladım. Kitapçı olmamalarına rağmen iki kitap satıyorlardı. İkisinin de kapağında Mevlânâ yazıyordu: Yani Mevlânâ Celaleddin-i Rûmî. Bu büyük bilgenin Rûmî diye anılması bazı kesimleri şaşırabilir ama o dönemde bütün Anadolu'ya Rum diyarı dendiğini ve daha sonra Osmanlı padişahlarının bile Diyar-ı Rum padişahı olduklarını düşünenler, bu tarihsel bağlantıyı kolay kavrar. Mevlânâ büyük bir filozof. Onun metinlerinde yalnız düşünce derinliği değil, aynı zamanda inanılmaz bir edebiyat tadı buluyorum. Anlattığı hikâyeler, sanki aradan yedi yüzyıl geçmemişçesine taze!"²¹

Mevlânâ'nın eserlerinin kişisel gelişim, psikoloji ve psikoterapi gibi disiplinler bakımından değerinin farkına varan Türk yazar ve bilim adamlarının son zamanlarda arttığını görmek sevindiricidir. Psikoterapist Dr. Faik Özdengül'e göre;

*"Kişisel gelişim disiplinleri ve psikoterapi anlamında Mesnevi eşsiz bir eserdir ve kişisel gelişim anlamında mesnevi başlı başına yol göstericidir."*²²

Tüm dünyada yönetmenliğini yaptığı Mevlânâ belgeseli ile tanınan Fehmi Gerçekler'e göre,

²¹ Zülfü Livaneli
<http://www.milliyet.com.tr/1997/04/12/yazar/livaneli.html>

²² Faik Özdengül, *Rumî ve Aşkın Terapi*, Konya 2005, s. 17.

K

“Mevlânâ'nın felsefesi, kişiler arasında hiçbir fark gözetmeden sevgi, kardeşlik ve hoşgörü anlayışını ortaya koymakta, ayrıca, başkalarıyla uğraşmaktan çok, kendi kişiliğini geliştirme odaklı bir öğretisi olduğu için, sürekli çevresiyle ilgili sıkıntılar yaşayan insanları kendi içine yöneltmektedir.”

Emine Yeniterzi'ye göre de; Mevlânâ'nın verdiği öğütler ve örnekler değişim ve gelişime değer verenler için etkileyicidir:

“Dinle neyden kim şikâyet etmede. Ayrıllıklardan hikâyet etmede” sözleriyle başlayan *Mesnevi*'de ruhlar âleminden dünyaya gelen insana; dünya yolculuğunun gayesi, karşılaşacağı pürüzler, hedefine ulaşmasına mani olan engeller, insanın gerçek mahiyetini keşfedebilmesi için ihtiyaç duyduğu anahtar bilgiler, dünya ve âhiret mutluluğuna kavuşmasını temin eden ipuçları, her birinin sonunda mutlaka bir hisse çıkarılması gereken hikâyelerle dile getirilir.”²³

Nuri Şimşekler'e göre,

“Mevlâna'yı mutasavvıf bir şair veya sadece semâ yapan bir Hak velisi olarak değerlendirmemek gerekir. O, eserlerinde sunduğu anlamlı fikirleriyle, insanı ve toplumu inceleyip problemlerine çözüm sunan bir düşünür; aynı zamanda bilimsel konularla ilgili olarak söylediği beyitleriyle de gizemli bir bilim adamı hüviyetindedir. Bundan dolayı başta Mesne-

²³ Emine Yeniterzi, *Mevlânâ'nın Tefekkür Dünyası ve İnsan*, Ankara 2001, s.16.

vi'si olmak üzere, eserlerini her kesimden, her meslek grubundan, her yaştan insanın okuyup incelemesi, mutlak olarak kendisinin, bilim dünyasının ve dolayısıyla da insanlığın faydasına olacaktır.”

Mahmut Erol Kılıç'ın çarpıcı benzetmesiyle,

“Mevlânâ bir zirvedir. Bu zirvelere çıkabilen bireyler ve toplumlar yükselirler.”²⁴

Prof. Dr. Cihan Okuyucu'nun çok güzel tasvir ettiği gibi,

“O büyük söz sihirbazı, kelime ve cümlelerden altı ciltlik dev bir insanlık panoraması çizdi. Ta ki erkek ve kadın, çocuk, genç ve ihtiyar yediden yetmişe herkes kendini o tabloda bulabilsin, o aynada iç portresini seyredebilsin. Seyretsin ki, nereden gelip nereye gittiğini kavrasın; hamlar hamlığını bilsin ve olgunlaşma çareleri arasın; elmas kömürden, muhlis mukallitten seçilsin. O yedi asırlık parlak ayna, bugün de yedi kıtada elden ele dolaşır duruyor ve hem kendimizi hem başkalarını tanımaya çağırıyor.”²⁵

Prof. Dr. Mehmet Aydın'ın tespitiyle,

“Mevlânâ'nın dünyasında kavgaya, kıskançlığa, taassuba, bencilliğe yer yoktur. Orada insanın iç barışı önce kendi nefsinde kurması,

²⁴ Mahmut Erol Kılıç, *Mevlânâ Günlük Hayatımızın Neresinde*, Zaman, 17 Aralık 2007.

²⁵ Cihan Okuyucu, *Mevlânâ Konuşuyor*, Bilge 2. baskı, İstanbul 2006, s. 8.

sonra çevresinde ve toplumda kurmasının çabaları görülmektedir.”²⁶

Araştırmacılar Zerrinkûb ve Purcevadî’ye göre;

“Mevlânâ’nın -başyapıtı- yüce Mesnevi’si, aslında İslam tasavvufunun birikim ve tecrübesinin tamamının ürünüdür. Her ne kadar nicelik açısından, neredeyse Dante’nin İlahi Komedi-si’nin iki katı ya da iki Yunan destanı İlyada ve Odysseia kadar olsa da, nitelik açısından benzersiz manevî bir görkeme sahiptir.”²⁷

Eva De Vitray-Meyerovitch’in²⁸ ifadesiyle,

²⁶ Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, Mevlânâ özel sayısı, 2007/3, s. 4.

²⁷ Abdülhüseyin Zerrinkûb- Nasrullah Purcevadî, *Mevlânâ’nın Dünyası*, Birleşik, Ankara 2007, s. 9.

²⁸ Eva De Vitray-Meyerovitch, 26 Mayıs 1998’de Konya’da düzenlenen *sempozyumda yaptığı “Mevlâna ve Psikoloji” konuşmasının sonunda, “Benim gibi yaşlı bünyesi, hasta kalbiyle kilometreler katetmek bile Hz. Mevlânâ’nın huzurunda yorgunluk değil, mutluluk verir. Onun maneviyatının gölgesinde kıyamete kadar kalabilmek için beni Konya’ya gömün!”* der. 24 Temmuz 1999’da Allah’ın rahmetine kavuşur. Bu vasiyet 9 yıl sonra, 17 Aralık 2008’de gerçekleştirildi. Naaşı, vasiyeti uyarınca, Konya’ya getirilerek Mevlânâ’nın karşısındaki Üçler Mezarlığı’na gömüldü.

Buna ilişkin basında yer alan ve tevafuk eseri aynı gün okuduğum Cemal Aydın’ın, *“Mevlânâ’sına kavuşan Parisli Mevlâna Eva Hanım”* başlıklı haber-yorumun bir bölümünü temiz hatırasına hürmeten paylaşmak isterim: “Pakistan’ın ünlü şair ve düşünürü Muhammed İkbâl’in oğlu, babasının bir kitabını kendisine takdim ettiğinde, Fransa’nın en itibarlı kurumlarından biri olan İlmî Araştırmalar Millî Merkezinde (CNRS) yöneticilik yapıyordu. Mevlânâ ismine ilk defa bu kitapta rastladı. Ve Mevlânâ’nın o eserde geçen birkaç beyti, birkaç sözü Prof. Dr. Eva De Vitray-Meyerovitch’i adeta büyüledi. Öylesine büyüledi ki hemen Batı dillerinde ondan yapılmış tercümelemleri aramaya başladı. Çok azdı. Bulabildiklerini okumadı, adeta içti. Hemen İslam konusunda araştırmalara başladı. İslamla ilgili eserleri ve Kur’an mealleri okudu. Yaşı ellilerdeydi... İlerlemiş yaşına rağmen, kendisine hi-

“*Mesnevi, tartışmasız evrensel edebiyatın zirvelerinden ve tabir caizse insanlığın kutsal kabul ettiği kitaplardan birisidir.*²⁹ *Bu eser spiritüel bir kitap, beşeri ve ilahî bir komedi, İslam tasavvuf şiirinin doruğudur. Bu öyle bir eser ki, beşeri varlığın kökeni, düşünce ve hayatı üzerinde yapılacak olan genel bir inceleme için gerekli unsur, onda eksik değildir.*”³⁰

Şair ve yazar Sezai Karakoç’un anlatımıyla,

“*Mesnevi’yi okumaya başlamak, onunla hemhal olmak, yıllar yılı onunla yoğrularak, bir değişim sürecine girmek ve onu yaşamaktır.*”³¹

---

dayet yolunu açan Mevlânâ’yı okumak ve eserlerini çevirmek için kolları sıvadı. Paris Üniversitesinin Şark Dilleri Bölümüne üç yıl devam ederek Farsçayı en iyi şekilde öğrendi. Kısa zamanda Arapçayı da en iyi bildiği diller arasına kattı. İlk defa olarak Muhammed İkbal’in ve Mevlânâ’nın bütün eserlerini Fransızcaya çevirdi. Telif ve tercüme olarak arkasında kırk kadar eser bıraktı.

Eva Hanım, Müslüman olduktan sonraki adıyla Havva Hanımefendi, Türkiye’yi çok sever, doğup büyüdüğü Paris’te ise kendisini yabancı gibi hissettiğini söylerdi.” Zaman, 20 Aralık 2008.

²⁹ Gerçekten de, Mesnevî-i Şerîf’in ulaştığı başarı şüphesiz İslam irfanına ait en üst ilmeklerden insanlık sırrının açılmasıyla alâkalıdır. Şüphesiz Hristiyan, Musevî vesâir geleneklerde de birtakım metafizik eserler üretilmiştir. Ancak şu gerçek ki, Hristiyan ve Musevîler başta olmak üzere gayrimüslim uzmanların da itiraf ettiği üzere, Mevlânâ’nın eserlerindeki lezzet ve yüksek seviye hiçbir beşerî eserde görülmemiştir. (Mahmut Erol Kılıç, Mesnevî, *Aşk-ı Mevlânâ*’da, http://akademik.semazen.net/author_article_detail.php?id=990)

³⁰ Mehmet Aydın, *Fransızca Mesnevî Tercümesinin Mukaddimesi*, Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, Mevlânâ özel sayısı, 2007/3, s.15.

³¹ Sezai Karakoç, *Mevlânâ*, Diriliş Yayınları, 2. baskı, İstanbul 1999, s. 2.

K

“Aklını başına al da bir olgunluk elde et; et de başkalarının olgunluğu yüzünden gama düşmeysin!”

diyerek bizleri vakit varken kendimizi geliştirmemiz için uyarın Mevlânâ, eserlerinin özellikle baş yapıtı Mesnevi'nin çağlar ve uygarlıklar üstü değer ve etkisini Mesnevi'de bizzat kendisi vurgulamaktadır:

“Şüphe yok ki Mesnevi temizlenmiş kişiler için gönüllere şifadır. Hüzünleri giderir, Kur'an'ı apaçık bir hale koyar; rızıkların bolluğuna sebep olur, huyları güzelleştirir.”

“Gönülleri temiz insanlardan, hakikati sevenlerden başkalarının Mesnevi'ye dokunmalarına müsaade yoktur.”

“Ruhların aydınlanmasına, parlamasına sebep olan Mesnevi...”

“Bu kitap, masal diyene masaldır; fakat bu kitapta halini gören, bu kitap vasıtasıyla kendini tanıyan, anlayan da er kişidir.”

“Dünya durdukça, insanlar yaşadıkça Mesnevi'nin şiiri de yaşar durur, okunur, zevk alınır.”

“Yetmiş iki millet sırrını bizden dinler. Biz, bir perde ile yüzlerce ses çıkaran bir NEY'iz.”

Mevlâna, yaşadığı dönemde

“Bizden sonra Mesnevî rehberlik edecek ve arayanlara doğru yolu gösterecek; onları yönetecek ve onlara önderlik edecektir.”

demmişti. İşte, Mevlânâ'nın ölümünün üzerinden geçen yedi asırdan fazla zamana rağmen bu söz hâlâ geçerliliğini devam ettirmektedir.

Zira Mesnevi kitaptan da öte bir şey, gerçek bir uçuş pisti... Zaten Mevlânâ şöyle diyerek bize salık veriyor:

“Ben Mesnevi'nin şiirini insanlar üzerlerinde taşısınlar, tekrarlasınlar diye değil, bu kitabı ayaklarının altına koysunlar ve onunla uçsunlar diye söyledim.”³²

Mevlânâ Mesnevi'de aynı zamanda kendisinin ruh doktoru olduğunu da vurgulamaktadır:

“Doktorlar insanın hastalığını, nabzına ve idrarına bakarak anlarlar ve onlar hastalarından ücret alırlar.

Biz Hak Te'âlâ'nın talebeleri olan doktorlarız.

Biz gönüle vasıtasız olarak bir hoşça bakan doktorlarız.

Anlayış bakımından da görüşümüz pek yücedir.

Zira biz, Allah'ın Celâl nurunun ışığından ilham alırız.

Bizim delilimiz, Celîl olan Allah'ın vahyidir.

Hastalığı ilham ile anlarız. Biz kimseden de tedavi ücreti istemeyiz.

Ücretimiz noksan sıfatlardan münezzehtir olan Allah'tandır.

Onulmaz hastalıklara tutulanlara salâ!

³² Eva De Vitray-Meyerovitch, *Islam, l'autre visage*, Albin Michel, Paris 1995, s. 7.

K

Ey onulmaz hastahklara tutulanlar, koşun buraya! Bizim ilâcımız hastalara birebirdir.”

Mevlânâ, ya da onun gibi yücelerin doktorluğuna sırt çevirenler ise, kapı kapı dolaştıktan sonra sonunda genelde şöyle demektedirler:

“Saati yüz dolardan 3 yıl boyunca her hafta süren terapiden sonra terapistimin yeni bir yüzme havuzu oldu ve ben de problemlerimi eskisinden daha başarılı şekilde kelimelere dökebildiğimi anladım. Ama hâlâ gerginim ve hâlâ stres hissediyorum.”³³

Bugün için maalesef Prof. Dr. Üstün Dökmen’in aşağıdaki tespitine katılmamak elde değil:

“Ülkemizde Mevlânâ’ya saygı gösterenlerin sayısı çoktur, ancak eserlerini okuyanların sayısı son derece azdır. Ülkemizi temsil eden on bin kişilik bir örneklem seçseniz, bu kişilerin acaba yüzde kaç Mesnevi’nin -tümünden vazgeçtim- yalnızca dörtte birini okumuştur? Eğer bir bilgine sadece saygı gösterirseniz, onu ana baba yerine koymuş olursunuz. Eğer bir bilginin neler söylediğini anlamaya çalışırsanız, -hayatta olmasa bile- onunla yetişkin yetişkine iletişimde bulunmuş olursunuz. Bilginlerin ve sanatçıların kaderi, anlaşılmadan sevilme olmamalıdır.”³⁴

---

³³ Richard Carlson, *Mutluluk Terapisi İçin 10 Kısa Yol*, Alkım Yay., İstanbul 2001, s. 16.

³⁴ Üstün Dökmen, *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayınları, 31. baskı, İstanbul, 2005, s. 231.

J

Mevlâna çağının bir adamıydı. O yüzyılın içinde taşıdığı, bütün tehlikeleri bilip tanıyordu, fakat inancının verdiği sükun ve huzurla hayatını sürdürüyordu. Daha bir yükseğe, öte âleme doğru gidildiğini ve şu anın sadece geçici bir an olduğunu çok iyi biliyordu. Hiçbir zaman umudu kaybetmemek gerektiğini söylüyordu. O yüzden de şu tavsiyede bulunuyordu:

**“Sakın umutsuzluğun semtine uğrama!
Çünkü bir yığın umut var. Kendini karanlıklara terk etme. Zira nice güneşler var.”**

Mektuplarının birinde de şunları yazıyordu:

“Bugün her aldığın nefesten istifade etmeye bak, çünkü senin her nefesin bir hazinedir... Bu şekilde davran ve mahzun ve üzüntülü olma.”³⁵

Mevlânâ, mutlak bağılılığı ve Allah’a dönük yüzü ile hangi din ve kültürden olursa olsun kendisiyle tanışan herkes için bir “yol gösterici”, “kılavuz”, “yaşam koçu” olmaktadır.

Bizim için ise, Nurettin Topçu’nun tespitiyle,³⁶

³⁵ Eva De Vitray-Meyerovitch, *Güneşin Şarkısı*, Şule Yayınları, İstanbul 2001, s. 33.

³⁶ Nureddin Topçu’nun hayatının son demlerinde: “Artık ben bu dünya ile irtibatımı kestim. Bu şehirler, insanlar, kasabalar, beni hiç ilgilendirmiyor. Bu küçücük evler, çocuk oyuncakları gibi geliyor bana. Ben ruh âlemini, dünyasını özlüyorum. Onlarla ilgileniyorum. Allah’ın yarattığı tabiatı, ormanları özlüyorum. Şimdi anlamaya başladım Mevlânâ’yı burada. O, bir zirve imiş, dağ imiş. O Kant’lar, Rene Descartes’lar vadideki çok çüce tepelermiş, Mevlânâ’yı şimdi daha iyi anlayabiliyorum’ dediği anlatılır. (Gülistan, sayı 60, s: 8)

K

“Batı taklitçiliğinin açtığı hüsrân çukuruna yuvarlandığımız bir devirde kültürümüzün çıkış noktası Mevlânâ olmalıdır. Onda Müslüman Türk dünyasının bütün ruhu gizlidir. Felsefemizle güzel sanatlarımızı bu kaynaktan çıkarabiliriz.”³⁷

Mahatma Gandhi'nin Hz. Mevlânâ'nın şu beytini dilinden düşürmediği söylenir:

“Bu dünyaya, ayırmaya, bölmeye, parçalamaya gelmedik biz. Biz, kırıkları onarmaya, ayrılanları birleştirmeye, hâsılı insanlar arasında köprü olmak geldik.”³⁸

Öyleyse, evimizin temelindeki hazineyi çok uzaklarda ve yabancı iklimlerde aramak ve sonra da hazine adına sahte ve yanıltıcı, üstelik de çürümüş gömülere takılmak niye?

Bakın Muhammed İkbâl, Mevlânâ'yı tanımamız için bizi nasıl uyarmakta:

“Mevlânâ'nın duygu ve düşüncelerini bilmediğin için elindeki sazın telleri kopuktur, hâlâ kendi benliğinden habersizsin.”³⁹

---

³⁷ Nurettin Topçu, *Mevlânâ ve Tasavvuf*, Dergah yy., İstanbul 2002, s.113.

³⁸ http://akademik.semazen.net/author_article_detail.php?id=943

³⁹ Bakınız bu gerçeği Prof. Dr. Ömer Ferit Kam, üç çeyrek asır önce nasıl tespit ve ifade ediyor:

“Bizde, eskilerin değerli eserlerinin incelenmesine rağbet kalmadığından, cevher kadar birçok kıymetli marifet, o irfan hazinelerinde gizli kalmış, kimse onların ne olduğunu incelemeye gerek duymamış. Daha doğrusu batılı filozofların eserlerine iştiağ dolu bir çekiliş, İslam hakîmlerinin eserlerinin incelenmesine meydan bırakmamış.

Hâlbuki batılılar, inceleme ve araştırmalarında, asla bu gibi kayıtlar ve şartlara uymuyorlar. Mesela Doğu'dan yahut Batı'dan çıktığına değil, özüne bakıyorlar. Hatta memleketimizin maddî zen-

Hikâye: Karanlıktaki Fil

Mevlânâ, Mesnevi’de anlatır:

“Hintliler karanlık bir ahıra bir fil getirip halka göstermek istediler. Hayvanı görmek için o kapkaranlık yere bir hayli adam toplandı. Fakat ahır o kadar karanlıktı ki gözle görmenin imkânı yoktu. O göz gözü görmeyecek kadar karanlık yerde, file ellerini sürmeye başladılar. Birisinin eline kulağı geçti, ‘Fil bir oluğa benzer’ dedi.

Başka birisinin eline ayağı geçmişti, dedi ki: ‘Fil bir direğe benzer.’ Bir başkası da sırtını ellemişti. ‘Fil bir taht gibidir’ dedi. Herkes neresini elledi, nasıl sandıysa fili ona göre

günlük kaynaklarından nasıl yararlanmak istiyorlar ise, manevî zenginliğinden de öyle istifade etmek istiyorlar, ediyorlar.

Bizim maddî servetimiz yeralında, manevî servetimiz de kitap sayfalarında kalmıştır. Halimiz milyonları bulunduran bir definenin üzerinde oturup, önüne çanak koyan, elleri havada, gözleri gökte olduğu halde, gelene geçene karşı, “Allah rızası için beş kuruş!” diye bağırarak bir dilencinin halinden pek farklı değildir.

Doğunun gizli hazinelerinde saklı bulunan gizli elmaslar, yakutlar, zümrütler, inciler, nasıl Batı’ya taşındı ise, irfan hazinesinde mevcut bulunan değerli marifet cevherleri de, öylece Batı’ya çekilmiş, hâlâ da çekilmektedir.” (Ömer Ferit Kam, (Sadeleştiren, Prof Dr. Ethem Cebecioğlu), Vahdet-i Vücûd, 2. Baskı, Ankara 2003, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, s.79)

Aynı minvalde Gönenli Mehmed Efendi’nin bir talebesinin, hocasından bir hatırasını nakletmek isterim: “Bir defasında, hocam cebinden bir gazete çıkardı ve bal ile ilgili bir yazıyı gösterdi; ‘oku bakalım’ dedi. Yazı, bir Alman profesörün yazısından tercüme edilmişti ve balın yirmi beş çeşit faydasını anlatıyordu. Okumam bitti. Baktım, elinde Osmanlıca yazılmış bir risale (kitapçık) var. O risale, Osmanlı döneminde yazılmış. Onda da balın yirmi beş çeşit faydasından söz ediliyor. Neredeyse aynı satırlar. ‘Ah oğlum’ dedi üzgün bir eda ile ‘Almanlar, Fatih Kütüphanesinin mühim eserlerini aldılar, Almanya’ya götürdüler.’ diyerek iç geçirdi.” (İzzet Ay, İlim, İrfan ve Hizmet Pınarı Gönenli Mehmet Efendi, Yağmur Yayınları, İstanbul 2007, s. 55.)

K

anlatmaya koyuldu. Onların sözleri, görüşleri yüzünden birbirine aykırı oldu. Birisi dal dedi, öbürü elif. Herkesin elinde bir mum olsaydı sözlerindeki aykırılık kalmazdı.”

İşte Mevlânâ'nın eserleri, bize kendi gerçeğimizi anlamamızı sağlayacak o mumdur.

O büyük kılavuz, **“Yola rehbersiz giren, iki günlük yolu yüzlerce yıl gider”** diyerek bizi kendimize kılavuz seçme konusunda uyarır, ama daha da önemlisi,

“Kum gibi ömür suyunu emen, bizi tüketen boş sözler olduğu gibi, içinden âb-ı hayat fışkıran kum da vardır. Bu kum pek az bulunur. Sen git de içinden irfan coşan, ilâhî sırları meydana vuran kumu ara.” ve **“Nice insan yüzlü şeytan vardır, her elelini vermen uygun olmaz. Kuş avcısı, avlanmak için ıslık çalar ki, kuş kendi cinsinin sesini duysun da havadan insin, tuzağı ve bıçağın ucunu bulsun. Aşağılık kişi de, saf kişiyi bunlarla etkilemek için hak dostlarının sözlerinden alıntılar yapar”**

diyerek sahte kılavuzların cirit attığı dünyamızda gerçek kılavuzu aramamızı ister.

Mevlâna gibi gerçek kılavuzlar dinleyici aramaz, dinleyiciler onlara gelir. Ama bilge ve bilgin görünmeye çalışan niceleri şehir şehir ülke ülke dolaşır. Oysa Mevlânâ'nın ifadesiyle,

“Sözde kalan bilgi ruhsuzdur. Dinleyiciler üzerinde etki yapmaz. Bu yüzdendir ki ruhsuz sözler söyleyen bilgin, dinleyici arar durur.”

İKİNCİ BÖLÜM

MELEKLERİN SECDE ETTİKLERİ İNSANI TANI

“Hırs atını yıldızlara doğru sürmüşsün. Onlara dair bilgiler elde ediyor, mesafeler ölçüyor, yeni yeni yıldızlar keşfediyorsun da kendini keşfedemiyorsun. Meleklerin secde ettikleri Adem’i tanıımıyorsun.”

“İnsanların içlerinde sonsuz bir âlem vardır. Bir kara çadır gibi olan bedenin içine, gönlüne bu kadar çok geniş dünyalar sığdırılmıştır.”

“Musa da senin varlığında, Firavun da... Birbirine düşman olan bu iki kişiyi kendinde araman gerek.”

“Allah’a yemin ederim ki, sen kendini bilmiyorsun. Sen kendin sandığın gibi değilsin, kendini bulamadın.”

“Canında bir can var, o canı ara... Beden dağında bir mücevher var, o mücevherin madenini ara... A yürüyüp giden sûfi! Gücün yeterse ara; ama dışarıda değil, aradığını kendinde ara...”

Kendini bil!

Bütüncül gelişimin en önemli aşaması, kişinin kendini bilmesidir. Kendini bilmeyen, gelişimini ve olgunlaşmasını hiçbir zaman tamamlayamaz. İslam Peygamberi “**kendini (nefsini) tanıyan**

Rabbini tanımış olur” buyurur. Bu beyan, insanın kendini tanıması ile kendi değerini takdir etmesinin önemini göstermektedir.

Hz. Ali ise şöyle der:

*“İlacın sende ama bilmiyorsun sen,
Derdin kendinden ama görmüyorsun sen.
Harfleriyle gizlinin apaçık olduğu,
Kitab-ı Mübin’ sin sen.
Küçük bir cisim sanıyorsun kendini,
Oysa sen dürülü en büyük alem.
Kendinden başkasına ihtiyacın yok senin,
Bir düşünsen nefis üstünde, ama düşünmezsin sen.”*

Gazali⁴⁰ de, *“İnsanoğlu eğlence olsun diye ya da tesadüfen yaratılmamıştır, mükemmel bir şekilde ve büyük bir amaç için yaratılmıştır”* demektedir.

⁴⁰ Büyük İslam bilgin ve bilgelerinden İmam Gazâlî, 1058 yılında İran’ın Tûs şehrinde doğmuştur. İlköğrenimini burada yapmıştır. Dinî yüksek öğrenimini Nizâmiye Medreselerinde tamamlamıştır. Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelam, Tasavvuf, Felsefe gibi ilim dallarında derin bilgiye sahip olmuştur. Yetiştığı Nizamiye Medresesine rektör olmuş ve bu öğretim kurumunu yıllarca başarıyla yönetmiştir. Nizamiye Medreselerinin kurucusu Başvezir Nizamülmülk ile Selçuklu hükümdarı Sultan Sencer’in güvenini kazanmış ve onlardan büyük destek görmüştür. Ömrünün ilk seneleri ilim tahsiliyle geçmiş, orta yaşlarında ilmin zirvesine çıkmış, itibar ve hürmetin en muhteşemini görmüş, sonraki senelerinde ise büyük bir fikri dönüşüm geçirerek iç âlemine dönmüş, tasavvuf mertebelerinde mesafe katetmiş, on bir seneyi bulan bir inzivaya çekilmiştir. Bundan sonra eski Gazali’yi bırakıp yeni Gazali olarak ortaya çıkmıştır. Son nefesine kadar da bu yeni Gazali tamamen âhirete dönük niyet ve ihlâsı içinde devam etmiştir. Elli beş senelik ömür içine sıkıştırdığı beş yüzü geçen eserin içinde İhyâü'l-Ulûm, El-Münküzü mine'd-Dalâl, Kimyâ-yı Saadet en bilinenleridir.

Mevlânâ'ya gelince:

“Eğer sen astronomi ve yer ile ilgili bütün konularla ilgileniyorsan, bunların hepsinin senin hayatınla ilişkili olduğunun farkına varman gerekir. İşin gerçeği, sen, kendin köksün ve diğer bütün şeyler daldır. Kendini bilmen bütün başarıların en büyüğüdür.”

Ayrıca,

“Sen kendini tanımadığından neşelenemedin, huzura kavuşamadın. Eğer kendini tanısaydın, bilseydin, bu rahatsızlık, huzursuzluk, sana bir daha gelmezdi. Sen bunlardan kurtulmak için başka kapı çalmazdın.”

diyerek hayatta izlenmesi gereken asıl hedefi gösterir.

Kendini bil ifadesi, amaçlara ulaşmanın başlangıç noktasıdır. Görünüşte basit ama uğrunda en çok çaba göstermeyi gerektiren şeylerden biridir. Onun için Mevlânâ, “**Bazı bilginler bilgilerin yüzlerce türünü bilir de kendini bilmez**” der.

Düşünürler, “*İnsan küçük âlemdir.*” derler. Çünkü onların bilgileri, dış görünüşüne göredir. Allah dostlarının bilgileri ise, gerçekte insanın gerçek varlığına, iç yüzüne göredir. Bunun için de insanı “*büyük âlem*” olarak görürler. Mevlânâ, Mesnevi’de:

“Görünüşte, göklerdeki yıldızlar, bizim varlığımıza, sağlığımıza sebeptir. Ama gerçekte Hakk’ın tecellisine mazhar olan varlığımız, bâtınımız, bizde bulunan manevi iç

J

insanın, yalnız yıldızların değil, gökyüzünün bile varlık sebebi olmuştur.

Ey insan! Sen görünüşte maddî varlığıyla “küçük bir âlem”sin. Fakat manen, gerçek varlığıyla “büyük bir âlem”sin.

“İnsan bir hamur teknesi boyundadır, ama gökten de üstündür.”

“En güzel şekil olan insan şekli, aslandan da yücedir, üstündür. Düşünceye sığmaz.

Bu paha biçilmez şeyin değerini söylesem, ben de yanarım, duyan da yanar.”

buyurur.

Mevlânâ bütün sözünü insana söylemiştir. Onun için insan en yüce yaratıktır. İnsan, Allah’ın ruhundan üflediği, özel olarak yarattığı ve dünya üzerindeki nimetleri yararlanmasına tahsis ettiği bir varlıktır. Aşağıdaki mısraları bu düşüncesini çok güzel anlatmaktadır.

“Sen cihanın hazinesisin, cihan ise yarım arpaya değmez. Sen cihanın temelisin, cihan senin yüzünden taptazedir. Diyelim ki, âlemi meşale ve ışık kaplamış, çakmaksız ve taşsız olduktan sonra, o, iğreti bir rüzgârdan başka nedir?”

Allah isteseydi, canlıların boylarını, renklerini, kilolarını aynı olarak yaratır, her şey diğerinin eşiti olurdu. Hâlbuki evren Allah tarafından zıtlıklar manzumesi olarak yaratılmıştır. Hava hep sıcak olsaydı, insan soğuk kavramını algılamayacak, hep gündüz olsa, gece tarif edilemeyecekti. Her canlı aynı boyda olsaydı, kısa ve uzun kavramları

K

temelsiz kalacaktı. Dünya hep iyilikler ile dolu olsa idi kötü tarif dışı kalacak, sıkıntı ve sorunlar olmasa, huzur ve başarı anlamını yitirecekti. Nitekim **“Renklerin kaynağı renksizliktir, barışın kaynağı savaşlardır.”** ve **“Hak gönül hoşluğunun zıddıyla ortaya çıkması için eziyet ve kederi yarattı”** diyen Mevlânâ, **“hayatı zıtların barışı, ölümü ise zıtlar arasında savaş kopması”** olarak tarif eder.

İşte bu zıtlıklar dünyasında, Allah'ın büyük bir özenle, kendi ruhundan üfleyerek yarattığı insan da zıtlıkları bünyesinde toplayarak yeryüzünü şerefleştirmiştir.

“Aradığını kendi içinde ara!” diyerek Mevlânâ insana ilk yapması gereken iş olarak kendi iç dünyasının imarını önermektedir.

Demek ki doğruları bulmakta insana yardım edecek olan, önce yine insanın kendisidir. Bunun da yolu kendi iç dünyasını yeniden şekillendirmekten geçmektedir.

İçinde bulunduğunuz durumu kötü görüyor ya da halinizden memnun değilseniz, tüm sorumluluğu üzerinize alarak işe başlamalısınız. Bundan sonra, gelişim sadece bireyseldir. İç dünyanız, hayata olan yaklaşımınız, yargılarınız ve davranışlarınız; her şey sizinle ilgilidir. Bireysel gelişiminiz; eşinize, ailenize, çocuklarınıza veya başka birine bağlı değildir. Gelişiminiz; kendi hayatınızın sorumluluğunu alabilmeye, duygularını yönetebilmeye, davranışlarını kontrol edebilmeye bağlıdır.

Mevlânâ âşığı ünlü Divan şairi Şeyh Galip⁴¹

ise:

“Ey gönül, bu kadar gam, bu derece hüzüün de neyin nesi! Gerçi sen ten bakımdan viranesin ama mazhar olduğun ilahi tecelli bakımından tılsımlı bir hazinesin. Sen, meleklerin bile kendine secde etmesi emredilmiş yüce bir varlıksın. Öyle bildiğin gibi değil, sen, değer bakımından bütün yaratılmışların üstündesin. Zira ruh denen ilahi bir nefha taşıyorsun ve bu ruh Cibril’in Hazreti Meryem’e üflediği ruhun ikizi. O ruhun eseri olan Hz. İsa, nasıl Hakk’ın sırrı ise sen de -ruh cihetiyle- ona denk bir sırsın. Kendini küçümseme ve kendine değer vererek bak. Çünkü sen bu âlemin varlık sebebi, özü, aslı, mayasıdır. Şayet bu evren -şekil ba-

⁴¹ Şeyh Galip (1757-1799) İstanbul’da doğdu. Asıl adı Mehmed’dir. Babası, Mevleviliğe ve Melamiliğe bağlı şiirle de uğraşan, kültürlü bir kişiydi. Dedesi Mehmed Efendi de Mevlevi tarikatı aydınlarındandı. Galib ilköğrenimini babasından gördü. Çok genç yaşta güçlü bir şair ve geniş kültürlü bir aydın olarak tanındı. İlk şiirlerinde Esad mahlasını kullandı. Bu adın başkalarının benimsendiğini görerek Galib adını kullanmaya başladı. Her iki mahlası birlikte kullandığı görüldü. Henüz 24 yaşındayken divan sahibi olan şair, 26 yaşlarında Türk edebiyatında mesnevi türünün en başarılı örneklerinden biri sayılan "Hüsn-ü Aşk" adlı eserini tamamladı. 1791 yılına kadar ilimle ve eser yazmakla uğraştı. Bu tarihte Galata Mevlevihanesi şeyhliğine getirildi. Sekiz yıl kadar süren dergâh şeyhliği sırasında Sultan Üçüncü Selim, Valide Sultan padişahın hemşiresi Beyhan Sultanın yakınları arasında yer aldı. Şeyh Galib’in mezarı Galata Mevlevihanesi’nin avlusundaki türbededir. Şeyh Gâlib şiirlerini söylediğinde bazıları:

– Efendim, bunlar Mesnevî’ye benziyor. Söylediğiniz beyitler Hazret-i Mevlânâ’nın beyitleriyle aşağı yukarı aynı, hattâ bazıları aynıdır. Tekrarı gibi, ne dersiniz? deyince:

– Evet, çaldım. Çaldımsa da mirî malı çaldım, demek suretiyle Mevlânâ’nın eserlerini bir tür insanların ortak malı, yani sultanın arazisi olarak görmüş ve bundan alıntı yapmakta sakınca görmemiştir.

kımından- bir göze benzetilirse sen de onun bebeğisin, gören kısmısın.”

Allah sana pek büyük bir değer vermiştir.

Her birimiz tekiz, benzersiziz. Bir benzerimiz daha yok. Bu dünyada yaşamış ve yaşamakta olan 80 milyar insan arasında birbirine tamamıyla benzeyen iki kişi yok. Bundan sonra da olmayacak. Tıpkı parmak izleri gibi. Yüce kitabımız Kur'an birçok ayetinde sade fakat etkileyici üslubuyla insanın bireyselliği ve eşsizliğini önemle belirtir.

Ayrıca, **“Sen su değilsin, toprak değilsin, başka bir şeysin sen... Balçık dünyadan dışarıdasın, yolculuktasın sen. Kalıp bir arktır, can o arkta akan bengisu; fakat sen, senliğinde kaldıkça ikisinden de haberin yoktur.”** sözleriyle Mevlânâ Allah'ın emanetini yüklenen, yeryüzünde Allah'ın halifesi olmaya lâıyk görülen insanın, üstünlüklerinin farkında olmasını söyler. Aynı doğrultuda Fihi Ma Fih adlı eserinde, **“Allah: ‘Biz hakikaten Âdemoğullarını şerefledirdik.’** (İsrâ,17/70) **buyuruyor; ‘biz yeri ve göğü şerefledirdik’ demiyor. ‘Allah sana pek büyük bir değer vermiştir.’** buyurur.

Endülüslü büyük Sufî İbni Arabî⁴² ise şöyle demekte: *“Kendini evrenden, evreni de kendinden*

---

⁴² İbni Arabi (1165-1239), Doğu ve Batı düşünce dünyasının en önemli alimlerinden biridir. Düşüncelerinin sekiz asırdan fazladır, dünyanın her yerinde geniş, sürekli ve canlı bir etkisi olmuştur. Bu etki, Fas'tan Endenozya'ya, Yemen'den Urallar'a kadar geniş bir coğrafyadaki inançlar üzerinde kendini göstermiştir. Arabi, asırlar boyunca mutasavvıflar için din ve tasavvuf felsefesinin öğreticisi olmuştur. Düşünürler onun fikirlerini hayatlarına katarak kendilerine bir yol çizmek istemişlerdir. Arabi, Endülüs'ün en görkemli döneminde yaşadı. Ailesi, Endülüs'ün tanın-

J

ayırt et, çünkü evren içinde sen onun ruhusun ve o senin görünen suretindir. Ruh olmadan suretin hiçbir anlamı yoktur. Bu yüzden sensiz evrenin hiçbir anlamı yoktur.”⁴³

Siz, sahip olduğunuz en değerli, en güçlü ve harika varlıksınız. Yanıp kül olmadan heyecan ateşi ile tutuşabilir, düşündüğünüzden daha büyük bir başarıyı, mutluluğu, güven duygusunu ve dengeli bir hayatın keyfini yaşayabilirsiniz.

Sizin sahip olduğunuz bilgi birikimine, yetenek ve deneyime, bakış açısına, kişiliğe, güce sahip olan başka birisi yok bu dünyada. Gördüğünüz gibi hiç sanmadığınız kadar değerlisiniz.

---

miş ailelerinden biriydi. Sekiz yaşında eğitim almak için İşbilliye (bu günkü adıyla Seville) kasabasına gitti. Büyük hocalardan, İslam Bilimleri, Tarih ve Felsefe öğrendi. Keskin zekâsı ve güçlü hafızası sayesinde her konuda çok çabuk ilerleme kaydetti. Arabi, daha sonra fikirlerine hayran olduğu Ebu Medyan’dan ders almak için 1195’te Fas’a gitti. Kendisinden olmasa da bir öğrencisinden dersler aldı. Kurtuba’da yaşayan devrin en büyük düşünürü, Aristocu filozof İbni Rüşd babasının yakın dostuydu. 1198’de onun yanına gitti. Önceleri görüşleri arasında bir uyum söz konusuken zamanla farklı fikirleri olduğunu anladılar. 1199-1201 yıllarını yine Endülüs’te geçirdi. 1201’de Tunus üzerinden hacca gitti. Birkaç yıl Mekke’de kalıp Kâbe’yi tavaf etti. Mekke’de kaldığı sürede Futuhât-ül Mekkiyye adlı 37 ciltlik kitabını yazmaya başladı. Endülüs, Mısır, Fas, Tunus ve Mekke’de kaldığı sürelerde, dönemin en büyük fen ve din âlimlerinden dersler alarak her alanda kendini yetiştirmeye ve herkesin bilgisinden yararlanmaya çalıştı. 1205-1209 yılları arasında Bağdat, Musul, Cezire ve Malatya’ya yolculuklar yaptı. Şam, Kudüs, Kahire üzerinden Konya’ya geldi. Konya’da Selçuklu sultanlarından çok saygı gördü. Ünlü İslam âlimi Sadrettin Konevi’nin hocası ve üvey babası oldu. A. Geylani’nin hırkasını Konevi’ye giydirdi. 1230 yılında Şam’a yerleşti. Ömrünün son on yılını orada geçirdi.

⁴³ William Chittick, Hayal Alemleri, İstanbul 1999, s. 53.

K

Siz duyguların evi, gönül denizinde yüzen beden, zihin ve ruhtan oluşan bir sistemsiniz. Makrokozmoz denilen evrenin bir kopyasıdır. Kendinizle en destekleyici biçimde iletişim kurmak için her parçanızı, zihninizi, bedeninizi, ruhunuz ve gönlünüzle olabildiği kadar başarılı biçimde bütünleştirmelisiniz.

Kapasitenizi en üst düzeyde işletebilmek bu alanların tümünde denge ve gelişmeye bağlıdır. Çünkü zihin, beden, ruh ve gönül aynı sistemin parçalarıdır. Hayatınızın bu dört alanı için de ayrı ayrı hedefleriniz olsun. Örneğin zihninizi için her hafta veya ay öğretici bir kitap okumak, bedeninizi için belli bir spor dalında ustalaşmak, ruhunuz ve kalbiniz için de Kur'an okumak, dinlemek, dua ve ibadet etmek, şiir okumak, güzel ve olumlu müzik parçaları dinlemek, güneşin doğuşunu ya da batışını seyretmek olabilir. Nasıl ki zayıf ve sağlıklı bir beden çekici değilse, sağlıklı bir zihin, ruh ve gönül de çekici değildir. Ancak biraz çabayla bu dört alanda da dengeli bir gelişim sağlayabilirsiniz. Bugünden itibaren zihninizde, ruhunuzda ve gönlünüzde kullanılmayan odaları kullanıma açmaya karar verin.

Kese mi, içindeki para mı

Günümüzde beden güzelliği çok önemsenmektedir. Oysa bedenimizin güzelliği ve değeri de candan gelir: Mevlânâ aşağıdaki beyitlerde insanı, beden bakımından keseye; can bakımından ise paraya benzetmektedir. Tabiatıyla kesenin değeri içindeki paranın değeri kadardır:

“Kesenin değeri içindeki altındandır. Altın yoksa kese ve cüzdân değersizdir. Bunun

J

**gibi tenin kıymeti de candan gelir. Canın değeri ise Sevgili'nin onda yansıyan ışığın-
dan..."**

Gençlikte bedenın tazeliği ve güzelliği canın eseridir. Mevlânâ bununla ilgili Şu benzetmeleri yapıyor:

"Demir, kıpkırmızı oldu ama gerçekte kıp-
kırmızı değil; o parlaklık bir ocağın verdi-
đi iğreti bir ışıktandır. Pencere, yahut ev
aydınlanırsa, aydın sanma; güneşin verdi-
đi aydınlıktır o; bunu bil. Her kapı, her
duvar, 'Aydınım ben.' diyebilir. Güneş de
der ki: 'Ey olgunlaşmamıŐ, ben bir bata-
yım da senin ne olduğun ortaya çıksın.'
Yeşillikler: 'Biz kendiliğimizden yeşerdik.
Sevinçliyiz, gülüyoruz, pek güzeliz.' der-
ler. Yaz mevsimi de der ki: 'A toplumlar,
ben geçip gidince görürsünüz kendinizi.'
Beden de güzelliğiyle, alımlılığıyla nazlan-
dıkça nazlanır. Can da bedene der ki: "A
çöplük, sen kimsin ki? Bir iki gün benim
ışığımla yaşadın. Nazından, işvenden dün-
yaya sığmıyorsun; hele bekle, senden bir
çıkayım da gör halini."

İnsan için iki tür güzellik söz konusudur: Ten güzelliği, can güzelliği. Bunlardan ilkinini seçme şansınz yok, ama kendinizi geliştirmek, ruhunuzu olgunlaŐtırmak, ahlâkınızı güzelleŐtirmek kendi elinizde. Ne var ki, çoğu kimsenin aklı gözündedir ve daha ziyade ten güzelliğine aldanır.

Mevlânâ iç ve dış güzelliğin arasındaki değer farkını testi ve su, sedef ve inci karşılaŐtırmalarıyla açıklar:

K

"Ne zamana kadar testinin süsüyle oyalanacaksın. Testinin süsünden geç de suyu ara. Her sedefin içinde inci bulunmaz. A canım! Sen de sedefe değil içindeki inciye bak, şekle aldanma."

Mevlânâ ruhumuzun değerini Divan'ında şöyle ortaya koyar:

"Ben, görünüşte insanım, fakat sakın ha sakın benim bu bedenime, bu gölge varlığıma bakarak yanılma! Çünkü bu gölge varlığın ötesinde bulunan ruh, çok güzeldir, çok latiftir! Beden gibi çürüyecek, gelip geçecek değildir; sonsuzdur!"

Şimdi de isterseniz insanda ruh ve huy güzelliğinin ten güzelliğinden daha önemli oluşuyla ilgili olarak, Mesnevî'de yer alan öyküyü okuyalım:

Hikâye: Ruh güzelliği önde gelir

Bir kralın iki kölesi vardı. Biri çirkin fakat güzel huylu; diğeri ise sîmâca güzel fakat huyca çirkindi. Sultan, güzel olanın bir işe gönderdi ve diğeri dedi ki:

- Ben seni akıllı biri olarak görüyorum, fakat şu arkadaşın var ya! Senin için söylemediğini bırakmadı: "Hırsızdır, hayâsızdır." diye koğuculuk yaptı.

Böylece sultan onuruna dokunacak böyle sözlerle köleyi konuşurmak istedi. Fakat köle ona umulmadık bir cevap verdi:

- Ah, ah! Bende bu söylenen kötü huylardan çok daha fazlası var. Demek ki arkadaşım iyiliğinden pek azını söylemiş.

Sultan:

- Sen de onun kusurlarımı söyle ki sözlerine inanayım. deyince köle:
- Onun en büyük kusuru muhabbet, vefa ve insanlıktır. Bir ayıbı fedakârlık, öbürü te-vazudur, dedi. Sultan:
- Anlıyorum ki, sen aslında onu över gibi yapıp kendini övüyorsun diye kölenin has-sas bir teline dokundu. Ancak köle bunu şiddetle reddetti ve samimi olduğuna ye-minler etti. Sultan daha sonra onu bir işe gönderip diğer köleyi çağırды ve ona da:
- Şu siyahî köle senin hakkında pek kötü şeyler söyledi; halbuki ben sende onları göremiyorum. Aksine seni zeki ve becerik-li buluyorum, deyince köle öfkeden köpü-rüp taşı ve arkadaşı hakkında söylenme-dik kötü laf bırakmadı. Bunun üzerine sultan onu huzurundan kovdu ve dedi ki:
- Ey canı kokmuş kişi! Onun yüzü çirkin ama içi pâk; seninse yüzün güzel ama için çürümüş, leş olmuş. Defol, benden uzak-laş!”

Makrokozmoz egzersizi

Kendinizi bir bütün, bir sistem olarak tanımak için şu egzersizi deneyin.

Rahat bir biçimde oturun, gevşeyin ve sonra aşağıdakileri yavaş yavaş düşünerek tekrarlayın:

1. Ben bir bedene sahibim ama ben yalnızca bedenimden ibaret değilim. Bedenim sağlıklı ya da hasta, yorgun ya da enerji dolu olabilir; ancak ben etkilenmek zorunda değilim. Bedenime

K

ruhumun taşıyıcısı olarak çok değer veriyorum. **Ben bir bedene sahibim ama ben yalnızca bedenimden ibaret değilim.**

2. Ben duygulara sahibim ama yalnızca duygularımdan ibaret değilim. Duygularım, yaşamımı zenginleştirmeye ve kendimi geliştirmeye yardım eder. Bir duygu bazen beni tamamen kaplayabilir; ancak ben sadece duygudan ibaret değilim. Duygularıma bir enerji ve motivasyon kaynağı olarak değer veririm. **Ben duygulara sahibim ama yalnızca duygularımdan ibaret değilim.**

3. Ben bir zihne sahibim ama yalnızca zihnimden ibaret değilim. Zihnim öğrenmek, keşfetmek ve kendimi ifade etmek için değerli bir araçtır. İçeriği her yeni düşünce, bilgi, deneyim ve bağlantılarla birlikte sürekli değişir ve gelişir. **Ben bir zihne sahibim ama yalnızca zihnimden ibaret değilim.**

4. Ben bir ruha sahibim ama yalnızca ruhumdan ibaret değilim. Ruhum bana hayat veriyor. Benim yaratıcımla bağlantımı sağlıyor. Gittikçe gelişiyor, arınıyor ve olgunlaşıyorum. **Ben bir ruha sahibim ama yalnızca ruhumdan ibaret değilim.**

Yeniden ana cümlelerle onu takip edin ve Mevlânâ'dan uyarlanan cümleyi gözünüzü kapatarak tekrarlayın.

“Ben bir bedene sahibim ama ben yalnızca bedenimden ibaret değilim.

Ben duygulara sahibim ama yalnızca duygularımdan ibaret değilim.

Ben bir zihne sahibim ama yalnızca zihnimden ibaret değilim.

J

Ben bir ruha sahibim ama yalnızca ruhumdan ibaret değilim.

Ben görünüşte maddî varlığımla “küçük bir evrenim; fakat manen, gerçek varlığımla “büyük bir evrenim.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖMRÜNÜ ŞU İÇİNDE BULUNDUĞUN BUGÜN SAY

“Dün bitti, can cancağızım yarın henüz gelmedi, bugünü yaşa!”

“Ömrünü, şu içinde bulunduğun bugün say.”

“Şu içinde bulunduğun tek anlık ömrünü fırsat bil ve onunla meşgul ol. Ne geçmişle üzül, ne gelecekten kork.”

“Geleceği düşünme, geleceğe bakma da, az sızlan, az kederlen.”

“Sakın yarın deme! Nice yarınlar geçti. Ekin zamanı tamamıyla geçmesin, uyanık ol!”

“Bir yepyeni sayfa aç da kurtul dünden.”

Mevlânâ'nın, başlıktaki ve gelen satırlarda alıntıladığımız birçok sözü günümüzde ‘*carpe diem*’ kavramıyla popüler olmuştur. Bu Latince kelime ‘*anı yakala!*’, ‘*bugünü anlamlı yaşa!*’ demektir. Kişisel gelişim ve mutlulukla ilgili kitaplarda, içsel huzur ve mutluluğu yakalamak için âni yaşamak, geçmiş ve geleceğe takılı kalmamak ko-

nusunda öneriler geniş yer tutar. Hatta sırf bu konuları ele alan çok popüler yayınlar da mevcuttur.

Ömür altın kesesine benzer

Zaman; hepimizin en değerli hazinesidir. Hâlbuki çoğumuz en değerli hazinemizin para olduğunu zannederiz. Ama paramızı boşa harcasak bile, onu geri kazanmanın yolunu bulabiliriz. Hâlbuki söz konusu olan zaman olunca giden gider. Hayatımızın bir kısmı da boşa gitmiş olur. Bakın Mevlânâ zamanın değerini bilme konusunda bizi nasıl uyarır:

“Ömrün, altın kesesine benzer, geceyle gündüz de para sayan adamdır. Bilmeden, anlamadan sayar durur, nihayet kese boşalır, ay tutulur.”

Dolayısıyla Mevlânâ'ya göre,

“En büyük israf, ömrün boş yere harcanmasıdır. Çünkü bir saatlik ömür, yüz bin dinarla geri çevrilemez.”

Gerçekten bugün, her birimize 24 saat veya 1440 dakika veya 86.400 saniye sunar. Zenginlere de fakirlere de 24 saatlik fırsat verilir ve zaman, hiç kimseye ayrıcalıklı davranmaz. Yalnızca şunu sorar: *‘Ben buradayım, benimle ne yapmayı düşünüyorsun?’*

Bir Batılı yazar da şöyle der:

“İnsanlar bana, ‘Bu kadar şeyi nasıl başarabiliyorsun?’ diye sorduklarında, kaba olmak istemeyerek, onlara genellikle şöyle cevap veriyorum: ‘Siz nasıl bu kadar az şey yapabiliyorsunuz?’ Bence insanların sınırsız bir potansiyeli var. Eğer kendilerine inansalar ve hareke-

J

te geçseler, çoğu insan olağanüstü şeyler yapabilir. Ancak çoğumuz bunu yapmıyor. Televizyonun karşısına geçiyor ve yaşam sonsuza dek sürecekmiş gibi davranıyoruz.”⁴⁴

Oysa Mevlânâ aynı gerçeği çağlar ötesinden,
**“Zamanın değerini bil! Onu boş yere har-
 cama! Yerinde ve güzel harca!”**

diyerek çarpıcı bir şekilde dile getirir.

Muhammed İkbâl de bir yazısında,

*“Zaman Allah’ın bir lütfudur. Zaman bir yan-
 dan ölümü ve yıkımı getiriyorsa da, diğer yan-
 dan da yaratmanın ve verimliliğin kaynağıdır.
 Her şeyin gizlenmiş imkânlarını ortaya çıkaran
 zamandır. Şimdiki şartları değiştirme
 imkânı, insanın en büyük değeri ve en büyük
 zenginliğidir.”*

der.

Yine Hayyam⁴⁵ da ne güzel söylemiş: *“Boş
 geçirme şu anını akıllıysan, senedin mi var yarına
 Azrail’den.”*

⁴⁴ Philip Adams’dan nakleden John-Roger/Peter McWilliams, *Yaşam 101*, İnkılap Yayınları, İstanbul 1990.

⁴⁵ Ömer Hayyam (1048- 1131) Selçuklular yönetimindeki İran’ın Nişabur kentinde doğdu. Yaşadığı dönemde daha çok bilgin olarak ün kazandı. Matematik, Fizik, Astronomi ve Tıp gibi rasyonel ilimler dışında müzik ve şiirle de yakından ilgilendi. Zamanının hükümdarlarından, özellikle Selçuklu Sultanı Melikşah ve Karahanlı Şemsül-mülk’ten büyük yakınlık gördü. Saraylarına ve meclislerine sık sık konuk oldu. Nizamülmülk, bilgisine çok güvendiği için devlet yönetimi konusunda kendisine yardımcı olması için Hayyam’dan yardım istedi, ancak o, saray entrikalarından hayatının sonuna kadar uzak kalmayı yeğlediği için bu teklifi geri çevirdi. Gerek kendi yaşadığı dönemde, gerekse sonraki çağlarda yazılan tüm kaynaklarda, Ömer Hayyam’ın çağının bütün bilgilerini edindiği, o alanlarda derin tartışmalara girdiği, fi-

Anın oğlu ol!

Mevlânâ Mesnevi’de,

“Sufî, bulunduğu ânın oğludur. Dostum bu iş yarına kalsın demek, yolunun anlayışına uymaz”

der. Ânın oğlu olmak, çocuğun babasına hizmet etmesi gibi, sizin de âna hizmet etmeniz anlamına gelir. Çünkü her ânın size yüklediğı görevler vardır. Elinizdeki biricik zaman dilimi, içinde bulunduğunuz andır. Her ne yapacaksanız şimdi yapmalısınız. Anın oğlu olmanın bir anlamı da, insanın tüm enerjisini bir âna toplaması, yoğunlaşması diğerk bir ifadeyle konsantrasyon gücünü kullanmasıdır. Mevlânâ, bu gücü kullanmayı engelleyen zihni dağınıklığa karşı ise şöyle uyarır,

“Aklımı sen her tarafa dağıttın. Akıl suyunla her dikenin kökünü sularsan mana fidanı nasıl meyve verebilir.”

Ömrünü şu içinde bulunduğın bugün say!

Bilgece yaşamayı öğrenmek ve farkındalığımızı geliştirmek için en önemli ipucu, Mevlânâ’nın, **“Dün bitti, cancağızım yarın henüz**

---

kıh, ilahiyat, edebiyat, tarih, fizik ve astronomi okuttuğı yazılıdır. Ömer Hayyam’ın edebiyat tarihindeki yerini belirleyen, sonraki yüzyıllarda da İslam dünyasının en büyük şairlerinden biri olarak anılmasına neden olan, yazdığı rubailerdir. Ömer Hayyam, İran ve Doğu edebiyatında rubai türünün kurucusudur. Hayyam, rubailerini yazarken oldukça kolay anlaşılın, akıcı ve açık bir dil kullanmış, şiirlerinde zamanının haksızlıklarını ve saçmalıklarını ince ve alaycı bir dille yermiştir. Dörtlüklerinin konusu aşk, dünya, insan hayatı ve yaşama sevinci gibi temalardan oluşmakta ve İnsan hayatının ana dokularına felsefi bir gözle bakmaktadır.

J

gelmedi, bugünü yaşa!” ve “Dün geçti, evvelki gün de geçti. Biz bugüne bakalım. Çünkü gün, bugündür...” tavsiyelerine uyararak, mümkün olduğunca bugünü yaşamaktır. Bunun için yapacağımız en önemli alıştırma, düşüncelerimizin müfettişi olup onu sık sık kontrol ederek, geçmişini irdelediğinde, ya da geleceğe kaygılandığında bunu fark edip tekrar âna odaklanmaktır.

Mevlânâ bakın hepimizi nasıl şimdinin değerini bilmeye teşvik etmekte:

“Sen aklını başına al da, ömrünü şu içinde bulunduğun bugün say. Bak bakalım, bugünü hangi sevdalarla harcıyorsun.”

“Zavallı insan, senin bütün ömrün ancak bugünkü yaşadığın ömürdür, başka gün değil! Geçip giden dünü, gelecek olan yarını düşünme! Bugününü iyi kullan.”

Ânı yaşayan ve şimdi önemli olan şeyler üzerinde yoğunlaşan insan, ufak şeyleri dert etmez. Psikolojisini ve moralini bozmaz. Mevlânâ'nın şu sözüne kulak ver:

“Bir pire için yepyeni kilimi yakma. Sineğin verdiği baş ağrısı yüzünden gününü zayi etme.”

Ancak bundan sonra daha rahat bir şekilde kendinizi geliştirecek, olgun ve bilge biri olacaksınız. Bunu Mevlânâ bir rubaisinde şöyle vurgular:

**“Bilge ol da geçmişe özlem çekme,
Vaktin oğlusun sen artık,
Gencisin... Pîrisin zamanın,
Şu yaşadığın günleri yitirme!..”**

K

Mevlânâ bakın hepimizi nasıl şimdinin değerini bilmeye teşvik etmekte:

“Sen aklını başına al da, ömrünü şu içinde bulunduğun bugün say. Bak bakalım, bugünü hangi sevdalarla harcıyorsun.”

“Zavallı insan! Senin bütün ömrün ancak bugünkü yaşadığın ömürdür, başka gün değil! Geçip giden dünü, gelecek olan yarını düşünme! Bugününü iyi kullan!”

Muhammed İkbâl de şöyle der:

*“Ben, gece ve gündüzlerim ile
Ay ve yıllarımın değerini,
Bana kazandırdıkları tecrübeler ile ölçüyorum;
Ve bazen bir anın bir yılın bütününden
Daha kıymetli olduğunu görünce
Şaşırıp kalıyorum.”*

Bir yepyeni sayfa aç da kurtul dünden

Sizin geçmiş olarak düşündüğünüz şey eski bir şimdi'nin zihinde depolanmış halidir. Siz geçmiş hatırladığınızda, bir anıyı yeniden canlandırırınız ve bunu şimdide tekrar yaşarsınız.

Sadece iki şey, ânı yaşamının keyfini çalabilir: Geçmişe ilişkin olumsuz düşünceler ve geleceğe ilişkin gereksiz ve olumsuz kaygılar ya da düşünceler... Onun için Mevlânâ, **“Şu, içinde bulunduğun tek anlık ömrünü fırsat bil ve onunla meşgul ol. Ne geçmişle üzül, ne gelecekten kork”** diye seslenir.

Ayrıca o, **“Geçene acınmak hatadır... Gitti mi gitti gider! Gayri onu anmanın hiçbir faydası yoktur!”**

“Geçmiş gitmiş şeye üzülme. Fırsatı kaçırdın mı hayıflanma artık.” ve **“Geçmişini bırak da, eldeki ni ara”** diyerek geçmişin zihinsel ve psikolojik yüklerinden kurtulmaya çağırır.

Geçmişini değiştiremezsiniz. Ancak geçmişten dersler çıkarabilirsiniz. Benzer bir durum ortaya çıktığında, benzer şeyleri farklı yapabilirsiniz. Geçmişten ne kadar çok şey öğrenirseniz, yaşadığınız pişmanlıkların sayısı o kadar az olur. Böylece yaşadığımız ânın tadını daha fazla çıkarabilirsiniz. Mevlânâ'ya kulak verelim:

“Pişman olmayı adet edinirsen boyuna pişman olur durur, nihayet bu pişmanlığa da daha fazla pişman olursun! Ömrünün yarısı perişanlıkta geçer, öbür yarısı da pişmanlıkta heder olur gider. Bu fikri, bu pişmanlığı terk et de, daha iyi bir hal, daha iyi bir dost, daha iyi bir iş ara!”

Geçmişten ne kadar çok şey öğrenirseniz, yaşadığınız pişmanlıkların sayısı o kadar az olur. Böylece yaşadığımız ânın tadını daha fazla çıkarabilirsiniz.

Geleceği düşünme, geleceğe bakma da, az sızlan, az kederlen!

Gelecek dediğimiz hayal edilen bir şimdidir, o zihnin bir projeksiyonudur. Gelecek geldiğinde, şimdi olarak gelir.

Mevlânâ'nın, **“değersiz şeyleri altın yapan bir simya”** olarak gördüğü hayal gücünüzün ve düşüncelerinizin kontrolünü kaybetmek, sizin bu anı de-

K

ğerlendirmenizi engeller. Örneğin, misafirlerin ne düşündüğünü, amirinizin size ne kadar kızdığını, yarınki sınavdan kalacağınızı, söylediğiniz yanlış bir sözü, davranışı, hoşlanmadığınız bir hareketi ve daha pek çok olayı düşünmek şu anı kaçırmanıza yol açar. “Anı yaşa,” hayatı eğlenerek, çılgınlık yaparak, sorumsuzluk içinde ya da umursamazca yaşamak anlamına gelmez. Anı yaşamak, zihninizin içinde, gelecek korkusu ve geçmişin izleri arasında kaybolmadan şimdiki zamanı yaşamak, geçirdiğiniz zamanın farkına varabilmektir.

Sadece geleceği düşünüp gelecekte yaşamak doğru değildir; çünkü o zaman endişe ve gerginliklere kapılıp gidersiniz. Mevlânâ'nın tavsiyesine kulak verelim:

“Geleceği düşünme, geleceğe bakma da, az sızlan, az kederlen.”

Ancak, gelecek için plan yapmak önemlidir. Bu korkuları ve belirsizlikleri azaltır. Geleceğe hazır olursanız, bugün daha az endişe ve gerilim yaşar, içinde bulunduğunuz ânın tadını çıkarırsınız. Bugün yapmanız gereken şeyler üzerine yoğunlaşırsanız, geleceğinizi istediğiniz gibi kurma olasılığınız artar.

Mevlâna'nın uyarısına kulak verelim:

**“Sakın yarın deme. Nice yarınlar geçti.
Ekin zamanı tamamıyla geçmesin, uyanık ol!”**

İleriye atmada afetler, tehlikeler vardır.

Mevlânâ,

J

“Dünyadan geçip giden kişinin, ölüm yüzünden bir derdi, bir acısı yoktur. Elindekini kacırdığından dolayı yüzlerce acıya düşer.”

der. Çünkü dünyaya yalnızca bir kere geliriz ve her günü yalnızca bir kere yaşama şansımız var. Yeryüzünde en acıklı durumda olan insanlar, zamanında kendilerine sunulan fırsatları değerlendiremediklerine hayıflananlardır. Çoğunlukla yaptıklarımızdan ya da yapmamış olmayı dilediklerimizden değil, yapmadıklarımızdan pişmanlık duyarız. Örneğin bundan 20 yıl sonra yapmadıklarınızdan dolayı duymuş olduğunuz hayal kırıklığı, yaptıklarınızın verdiği hayal kırıklığından çok daha büyük olacaktır.

Zamanımız olmadığından yakınırsız, oysa ne kadar çok zamanı boşa harcadığımızın farkına varmayız. Her gün kaç saatinizi televizyon karşısında geçiriyorsunuz? Kaç saat bilgisayar oyunu oynuyorsunuz? Kaç saat internette sörf yapıyorsunuz? Soruları çoğaltabilirsiniz. Biraz gevşemenin ve dinlenmenin elbette hiçbir zararı yok. Ama yalnızca bir yıllık ömrü kalmış bir insana, günde kaç saat televizyon seyrettiğini sorsanız, size zamanının çok küçük bir bölümünü buna ayırdığını söylerdi. Eğer zamanım yok demeye başladıysanız, yapmanız gereken ilk şey, bir günü nasıl geçirdiğinize dikkatle bakmaktır. Aslında ne kadar çok zamanınız olduğunu fark ettiğinizde çok şaşıracaksınız.

Doğru zaman diye bir şey yoktur. Bir işi yapmak için en uygun zaman, bunu yapmayı gerçekten istediğin zamandır. Ne kadar ertelersen, engeller de o kadar çoğalır. Ertelemekten vazgeçmek, ertelenmemesi gereken bir eylemdir. Bu ne-

K

denledir ki, Sevgili Peygamberimiz (s.a.v) de, **“Bir şeyi sonra yaparım diyenler helâk oldular”** buyurur.

Mevlânâ da,

“Bahaneler icad etme. İşi yarına bırakıp savsaklama. Bu ihtiyacını hemen yerine getir. İleriye atmada afetler, tehlikeler vardır...”

der.

Mevlânâ'nın mesajına kulak vererek ânın oğlu olur da, eğer kendinizi tamamen yaptığınız işe verirseniz, daha üretken, daha yaratıcı, daha kalıcı olursunuz. Bu da başarı ve huzuru getirir. En zor koşullarda bile, bütün bunlar insana gerekli enerjiyi, güveni ve motivasyonu sağlar. Vaktin oğlu olduğunuzda, patoloji (hastalık), depresyon ve evham, güneş altındaki buz gibi eriyip gider.⁴⁶

Mevlânâ'ya göre **“Geçmiş ve gelecek, insana göredir. Yoksa hakikat âlemi birdir.”** Dolayısıyla, gelecekte ve geçmişte yaşamamak, sadece içinde bulunduğumuz dakikaları iyi değerlendirmek gerekir.

Dostlar, sonuç olarak, şu içinde yaşadığımız anın ne kadar önemli olduğunun farkına varalım, her şey şu yaşadığımız dakikalarda oluyor ve bu âni ne kadar iyi değerlendirirsek, geçmişten elde ettiğimiz deneyimler o derece değerli ve geleceğimiz de o ölçüde iyi olacaktır.

---

⁴⁶ Mustafa Merter, *Dokuz Yüz Katlı İnsan*, Kaknüs, İstanbul 2006, s. 243.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EY KARDEŞ!

SEN ANCAK
BİR DÜŞÜNCE DEN İBARETSİN

“Ey kardeş! Sen ancak bir düşünceden ibaretsin. Ondan başka neyin varsa, kemiktir, ettir.

Eğer düşüncen, manevi varlığın gül ise, sen de gül bahçesisin; diken isen ocağa atılacak odun gibisin.”

“Şu sonsuz, sayısız halka dikkatle bak. Hepsi bir düşünceye dalmış, yeryüzünde sel gibi akıp gitmekte.”

“Her gün bir eve nasıl bir misafir gelirse, senin gönül evine de her an bir düşünce, aziz bir misafir gibi gelir, konar.”

“Ey benim canım efendim! Sen düşünceyi, fikri bir adam farz et. Çünkü insan, düşünceyle insan sayılır, değerlenir, canlanır.”

“Sen düşünceleri gökyüzünün yıldızları bil!”

“Her günün sevinci bir başka çeşittir; her günün düşüncesinin bir başka tesiri vardır.”

“İçimize doğan, bizi rahatsız eden şeytânî düşünceler, hayâller, vesveseler kalbimize batan, görünmez dikenlerdir. Bu dikenler, bir kişiden değil, binlerce kişiden gelip kalbimize batmaktadır.”

Önce düşünce vardır

Hayattaki her şey, gerçeğe dönüşmeden önce birisinin zihninde bir düşünce, dilek, ümit veya hayal olarak filizlenmiştir.

Düşünceleri *gönülde biten bitkiler* olarak niteleyen Mevlânâ, düşüncenin gücünü Mesnevi’de çok güçlü ve açık bir şekilde vurgular:

“Evlere, köşklere bak, bunlar da yapılmadan önce, mühendisin zihninde, düşünce-sinde birer masala benzerdi.

Hoşumuza gittiği için seyrettiğimiz, sofası düzgün, tavanı, kapısı uygun bir şekilde yapılmış filan ev, mühendisin zihnindeydi.

Mühendisin zihnindeki o düşünce, aletleri hazırladı, ormanlardan kesilen direkleri getirdi; böylece ev yapılp meydana çıktı.

Her sanatın, her hünerin aslı, temeli, mayası, hayalden, düşünceden başka nedir ki?

Önce düşünce vardır. Sonra bu düşünce eyleme dönüşür. Dünyanın kuruluşunu ezelden beri böyle bil.

K

Meyveler, önce gönül düşüncesinde tohum halindedir. Sonra meyve olarak ortaya çıkar, görünür.

Sen bir işe girişip, bir meyve fidanı dikiince, sonunda meyvenin meydana gelmesi yolunda ilk harfi okudun, yani ilk adımı attın.”

Her düşünce, sonuca götüren bir araçtır. Işık ya da şimşek gök gürültüsünden, düşünce de eylemden önce gelir. İkbâl’in söyleyişiyle, “*Bak te-fekkür, işe yol gösterir. Şimşek çakar, arkasından gök gürleri.*”

Kafamızın içindeki “sohbet” hakkında bir fikir vermek için söyleyelim. Dakikada 1200 kelimelik bir hızla düşünürüz. Diğer yandan, her gün zihnimizden yaklaşık 60 bin düşünce geçer. Bunların % 95’i de bir gün önce düşündüklerimizin aynısıdır. Düşünce olarak dünü bugüne taşımışızdır. Faydasız bir şekilde, dünü tekrar yaşarız.

Zamanınızın büyük bölümünde neyi düşünürseniz, başınıza gelecek olan da odur. Ne düşünüyorsanız o olacağınıza göre, bırakın, düş gücünüz aşağıları değil yukarıları seyretsin. Bakın Mevlânâ büyük düşünmenin büyüsunü nasıl anlatmakta:

“Eğer bir karınca Hz. Süleyman’ın derecesine ulaşmaya çalışırsa, şaşma; onun isteğini hor görme! Sen ondaki himmete, gayrete, cesarete imrenerek bak! Elinde, zenginlik ve yetenek olarak ne varsa, isteyerek, düşünerek elde etmedin mi?”

Kişinin bilinçli olarak düşündüğü her şey bilinçaltını etkiler ve bu düşünce içerdiği arzu ve

güce göre gerçekleşir. Bunun için düşüncelerinizi seçme cesaretini gösterin ve onları iyi koruyun. Bakın Mevlânâ nasıl seslenir:

“Düşünceni doğrult, iyi bak.”

Otobüs yolculuğunun tadını çıkaranlar ve çıkarmayanlar, aynı yere aynı zamanda varırlar. Yolculuğu zevkli hale getirmek ya da sıkıntıya dönüştürmek sizin yaklaşımınızda gizlidir. Bakışınız olumlu ya da olumsuz hangi yönde ise, sonuç da ona paralel olur.

Her kötü huyunu bir diken bil

Mevlâna, kötü huyları veya zararlı alışkanlıkları henüz tabiatımıza yerleşmeden terk etmemizi; yoksa bu olumsuz özelliklerin, biz fark etmeden kişiliğimizin bir parçası olacağını, kurtulmamızın güçleşeceğini şu hikâyeye ile anlatır:

“Bir adam herkesin gelip geçtiği yolun üstüne dikenli çalılar diker. Dikenler yoldan geçenlerin ayaklarına batmaya, elbiselerini yırtmaya başlar. Herkes şikâyet eder, adama dikenleri sökmesini söylerler. Fakat adam onları dinlemez. Bu arada dikenler hızla büyümekte, yola yayılmaktadır. Vali adamın derhal dikenleri sökmesini ister. Adam, “Tabii, sökerim” der ama her gün başka bir işe dalar, çalıları sökmeyi hep ihmal eder. Yoldan geçerken üstü başı yırtılan, ellerine ayaklarına dikenler batan insanlar çok şikâyetçidir. Vali adamı dikenleri sökmesi için tekrar uyarır. Adam da, “Elbette uygun bir zamanda

K

sökerim” der. Valinin sürekli uyarılarına, “Yarın, öbür gün” diye cevaplar verip durur. Bu müddet içinde de diktiği dikenler kökleşir, kuvvetlenir.

Vali bir gün, “Neden sözünü tutmuyorsun? Hani dikenleri sökecektin!” deyince; adam, “Önümüzde bir sürü zamanımız var. Bugün olmazsa yarın sökerim” der. Vali; “Hayır, bu işi erteleme. Sen dikenleri yarın sökerim diyorsun ama şunu bil ki gün geçtikçe dikenler daha çok güçleniyor, dikenini sökecek olan sen de her geçen gün yaşlanmaya yüz tutuyorsun”

der.

Mevlâna,

“Her kötü huyunu bir diken bil. Dikenler ayağını nasıl incitirse; çirkin huyların da diken gibi hem seni, hem de başkalarını yaralar”

öğüdüyle hikâyeyi bitirir.

O, ayrıca, **“İnsan iyiye yöneldiği takdirde hiçbir kötülük kalmaz”** demek suretiyle, insanın, davranışlarında, eylemlerinde, işlerinde iyiyi izlemek suretiyle kötü huy ve niteliklerinden kurtulmasının mümkün olduğunu vurgular.

Gamlı yoldaşlarla oturma

Olumsuzlukların zihninizi ve bilinçaltınızı etkilememesi konusunda çok kararlı olun. Olumlu bir insan olmak istiyorsanız, olumlu insanları arayın, onlarla dostluk geliştirin. Mevlânâ bir rubaisinde olumsuz, karamsar ve kötümser kişilerle

dostluk kurmama ve konuşmalarına kulak vermemesi konusunda bizleri şöyle uyarır:

**"Gamlı yoldaşlarla oturma dedim sana!
Sakın hoş meşrepli neşeli dostların yanından ayrılma.**

Bağa geldiğin zaman dikenlik tarafına gitme. Gülden, yaseminden, sarmaşık gülden başkasıyla ilgilenme."

Diken ekersen nasıl gül biçebilirsin

Kişisel gelişim kitaplarında sık sık vurgulanan ve bizi eylemlerimize, işlerimize, iletişimimize dikkat etmeye davet eden "*ne ekersen onu biçersin*" gerçeğini Mevlânâ harika benzetmelerle, çok güçlü bir biçimde vurgular.

"Bu dünya, bir dağa benzer. İşlerimiz, yaptıklarımız da seslenmek gibidir. Seslerimiz güzel de olsa, çirkin de olsa dağa çarpar döner yine bize gelir."

"Hiçbir suçlu başkasının suçunu çekmedi. Hiçbir kimse de ekmediğini biçmedi.

Ekmediğini biçmeyi dilemek, ham tamahıdır. Ey oğul, o ham tamaha kapılma. Ham bir meyveyi yemek insana hastalık verir."

"Diken ekersen nasıl gül biçebilirsin? Toprak olmayınca nar nasıl meyve verebilir? Senin işlerin bir tohum, dünya bir değirmendir; değirmene koyup götürürsen doldurup getirirsin."

K

“Suçu kendine bul! Çünkü o tohumu sen ektin.”

Yine, Mevlânâ'nın şu tavsiyesi bize ne güzel yol göstermektedir:

“Kötü söyleme, kötü düşünme, kötü teşvik ve telkinde bulunma; ancak o zaman dünyadaki kötülüklerin sana gelmesinden kurtulursun.”

Sadi⁴⁷ de, Gülistan kitabında benzer şekilde uyarır: *“Kötülük tohumu ekip de iyilik bekleyen*

---

⁴⁷ Sadi (1213-1292) İran edebiyatının en parlak şairlerindedir. Asıl adının Muslihüddin veya Müşerrifüddin olduğu aktarılmaktadır. Sadi Şirâzî lakabıyla meşhur oldu. Sadi mahlasıyla tanındı. Şiraz'da doğan Sadi, ilk eğitimini memleketinde gördü. Henüz on iki yaşında iken yetim kaldı. Bağdat'ın ünlü Nizamiye Medresesinde tahsiline devam ederek eğitimini tamamladı. İlim öğrenmek ve ufkunu genişletmek maksadıyla birçok İslam beldesini dolaştı. Gittiği yerlerde oranın tanınmış insanları ile irtibat kurarak hem öğrenmeye hem de bildiklerini aktarmaya çalıştı. Dönemin ünlü İslam filozofu Şihabeddin Sühreverdi ile tanıştı. Onun tasavvuf anlayışından etkilendi. 1257 yılında Şiraz'a döndü. Devletin başında bulunan Ebu Bekr Sad bin Zengi tarafından iyi karşılandı. Sadi de hükümdarı adına meşhur eseri "Bostan"ı yazdı ve kendisine takdim etti. Bir yıl sonra da kendisine büyük saygı gösteren Veliâht II. Sa'd adına "Gülistan"ı kaleme aldı. Bu iki eseri kendisine büyük şöhret kazandırdı. Bostan, ahlak, terbiye, tevazu, mertlik, adalet, ihsan, rıza, kanaat, şükür, tövbe gibi muhtelif konuların işlendiği on bölümden oluşmaktadır. Eser hikâye ve menkıbelerle zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Bu esere birçok kişi tarafından şerh yazılmıştır. Eserde, hükümdarlar övülmekten çok hakka, adalete ve doğruluğa davet edilmektedir. Gülistan; hükümdarların hal ve hareketleri, derviş ahlakı, kanaat ve fazilet, susmanın yararları, sevgi ve gençlik, zayıflama ve ihtiyarlık, terbiyenin ehemmiyeti, sohbetin adabı'nın işlendiği sekiz bölümden müteşekkildir. Eserde, yazar bizzat müşahade ettiği konulara da yer vermektedir. Ayrıca büyük âlimlerin sohbet ve toplantılarında duyduklarını, öğrendiklerini aktarmaktadır. Hem nesir hem de manzum kısımlar yer almaktadır. Sadi'nin irili ufaklı 20'nin üstünde eseri vardır. [Birleşmiş Milletler](#) binasının

boşuna heveslenmiş, saçma sapan hayallere kapılmıştır.”

‘Eğer’ hastalığından kurtul

Bahaneler, mazeretler ve bunların göstergesi “eğer”, “keşke” söylemleri bizi yerimizde saymaktan başka hiçbir yere götürmez. Gelişim ve olgunlaşma yoluna giren kişinin de mazeret, bahane bulma ya da Mevlânâ’nın ifadesiyle ‘eğer’ hastalığından kurtulması şarttır. Bakın bunu Mevlânâ ne güzel anlatır:

“Birisi, ansızın bir define buluverir de, ben de bunu istiyordum, işte artık işle, güçle, dükkânla benim ne işim var? diye düşünür.

Define bulmak baht işidir. Böyle bir şey nadirdir. Bedende güç oldukça çalışmak gerek.

Çalışıp kazanmak define bulmaya engel değil ya, sen işten kalma da kismetse define de arkandan gelsin.

Sen çalış da, “eğer” hastalığına yakalanma. ‘Eğer şunu şöyle yapsaydım, bunu böyle yapsaydım’ deyip durma.

İnsanlarla hoş geçinen Peygamber Efendimiz de, ‘eğer’ demeyi yasakladı. ‘O sözü söylemek münafıklıktan ileri gelir’ buyurdu.”

K

Mevlânâ, keşke ya da eğer diyerek geçmiş takılmanın faydasızlığını mesnevîde aşağıdaki hikâyesinde nasıl da güzel dile getirir.

Hikâye: Eğer ya da keşke de oturmaya imkân yok

“Bir yabancı adam, acele bir ev arıyordu.
Dostu, onu harap bir eve götürdü.

Eğer çatısı olsaydı, benim yanı başımda ev
sahibi olur otururdun.

Eğer evde bir oda daha olsaydı çoluk ço-
cuğun rahat ederdi.

Adam dedi ki, “Evet dostlara bitişik kom-
şu olmak iyi, fakat “eğer”de yani, olsaydı,
bulsaydı kelimelerinde oturulmaz ki.”

Yapma, etme demek sadece isteği arttırır

Olumlu düşünce, hayatımızın enerjisidir. An-
cak olumlu düşüncenin gücünü ve etkisini göste-
rebilmesi için beynimizdeki engelleri, önyargıları
ve sınırları kaldırmak şarttır. Beynimiz negatifi
kabul etmemektedir. Çünkü bilinçaltımızdaki her
şey pozitifdir. ‘*Bembeyaz bir at düşünme*’ cümle-
sini duyduğunuzda aklınıza ne geliyor? Bembeyaz
bir at değil mi? Bu nedenledir ki, Mevlânâ, “**Ger-
çekten de yapma, etme, görünme demek isteği
arttırır sadece, başka şeye yaramaz.**” der.

Onun için anne babalar çocuklarına, öğret-
menler öğrencilerine yapma, konuşma, koşma
derken aslında onların bilinçaltlarına yap, konuş,
koş emirleri verdiklerini bilmeliler. En doğrusu,
Sevgili Peygamberimizin, “**İnsan men edildiği**

şeyin üzerine düşer” hadisini ve Mevlânâ’nın, **“Yasaklanan şeyi yapmayan kimdir?”** uyarısını hatırlayıp bunları, *sessiz ol, sakin ol* gibi olumlu ve ‘-ma’ eki içermeyen kelimelerle ifade etmeliyiz.

Nasıl bakarsan öyle görürsün

Mevlânâ’nın ifadesiyle **“nasıl bakarsan öyle görürsün.”** Hayat bize derslerini çeşitli şekillerde ve boyutlarda sunar. Olumlu dersler her zaman olumlu durumlardan çıkarılmaz. Arabanızın lastiğinin patlaması, olumlu bir olay değildir ama size kabullenme, sabır plan yapmanın değeri, başka biri size yardım etmişse yardım görme sevinci, teşekkür etmenin değeri, şükür gibi pek çok dersler verebilir. Aynı olayı, stres ve sıkıntıya sebep olan dersler çıkarmak için de kullanabilirsiniz: Aksilikler hep beni bulur, hayatımda her şey ters gidiyor vs. Görüldüğü gibi, hayat okulunda size sunulan derslerden ne öğreneceğinizi siz seçersiniz. Hatta Mevlânâ daha ileri gider, iyi bakışın bela diye nitelendirilen durumlarda bile işe yaradığını söyler:

“Bir adam belada safa görürse, bela tatlılaşır. Hasta, iyileştiğini görünce, ilaç kendine hoş gelir.”

Yaşam aynı zamanda inatçı bir öğretmendir. Bir dersi size öğretilinceye kadar tekrar tekrar anlatır. Davranışınızı değiştirmişseniz yaşam dersinizi öğrendiğinizi anlar. Aksi halde aynı dersi tekrarlar durur.

Bunda da bir hayır vardır anlayışıyla en kötü olayda bile, onun daha ötesine bakabilmek, olumlu yanları ve dersleri bulabilmek için çalışmak in-

K

sanın gelişme ve olgunlaşmasının anahtarıdır. Hayatınızdaki olayları olumlu bir bakış açısı ile yorumlamayı, bunlardan gerekli dersleri çıkarmayı öğrenmelisiniz. Olumlu şeyleri aradıkça ve olumlu şeylerin olacağına inandıkça, önünüzde pek çok kapının açıldığını göreceksiniz. Mevlânâ'nın ifadesiyle,

“Ağaçların sararmış yapraklarına bakma da, olmuş elmalarını devşir!”

Dolayısıyla, olayı değiştiremezsiniz, ama ona olan bakışınızı değiştirebilirsiniz. Yaşadığınız olumsuzlukları kızgınlık veren, kötü bir olay yerine, komik ve size ileride aynı tip olaylar karşısında nasıl tavır almanız gerektiğini öğreten ders verici bir olay olarak yeniden çerçeveleyebilirsiniz.

Düşündüklerinizin, iç konuşmalarınızın, başkalarıyla konuştuklarınızın sağlığınıza yakından ilgisi vardır. Örneğin kendinizi kötü hissetmenizden ne kadar çok söz ederseniz, o kadar sık hastalanırsınız.

Bir an için dikkatinizi konuşmalarınıza verin. Genelde olumlu konuşmalar mı yoksa olumsuz, kötümser ve şikâyet dolu sözler konuşmanız mı zihninizi etkiler. Eğer sürekli işlerin kötüye gideceğini söyleyip duruyorsanız, bir kâhin olmak için iyi bir fırsat yakalamışsınız demektir.

Bakin yaşam koçumuz Mevlânâ ne der:

“Kötüye yormak ve vehim yapmak, insanı derdi yokken bile hasta eder. Onun için olaylara iyi bak.”

Gerçekten, bize olumsuz bir olay gibi görünen bir kaybımız aslında lehimize olabilir.

J

“Takdir yüzünden kaybettiğin şeyler, muhakkak senden belayı giderir. Bunu böyle bil!”

diyen Mevlânâ, aşağıdaki hikâyelerinde bu gerçeği çok güzel anlatır:

Hikâye: Yılan Hırsızı

“Bir hırsızcağız, bir yılan oynatıcısının yılanını çaldı. Aptallığından onu ganimet saymaktaydı. Yılanı, yılanın zehirlemesinden kurtuldu. Yılan da hırsızını ağlatıp inleterek öldürdü. Yılanı, o ölü adamı görüp tanıdı, ‘Onu benim yılanım öldürdü, canından etti. Hırsızı bulayım da yılanımı ondan alayım diye dua edip duruyordum, Gönlüm yılanımı bulmayı istiyordu. Allah'a şükrolsun ki o dua kabul edilmedi. Ben duamın kabul edilmeyişini ziyan sandım ama bana faydaymış’ dedi.

“Nice dualar vardır ki ziyanın helak olmanın ta kendisidir. Allah, onları kereminden kabul etmez.”

Hikâye: Küçük sıkıntılar büyük belâlara engeldir.

“Allah bir kapıyı kaparsa ona karşılık on kapı açar”

diyen Mevlânâ, bu konuyu hikâye ile anlatır.

“Bir adam Hz. Mûsâ’dan kendisine hayvanların dilini öğretmesini ister. Hz. Mûsâ, bu isteğin tehlikeli olduğunu, herkesin buna tahammül edecek gücü olmadığını söylese de adam ısrar eder. Bunun üzerine Cenab-ı Hak’tan, Hz. Mûsâ’ya

K

onu üzmemesi, dileğinin hiç olmazsa bir kısmının yerine getirilmesi için vahiy gelir. Hz. Mûsâ adama yalnızca evindeki köpek- le horozun dilini öğretir. Bir sabah adam hevesle bu hayvanların konuşmasını din-lemek için bahçeye çıkar. Evin hizmetçisi sofraya örtüsünü bahçeye silkerken bir par-ça ekmek yere düşer ve horoz hemen bu parçayı kapar. Köpek, horoza onun kırın- tıları da yiyebileceğini, o parçanın kendi- sine münasip olduğunu söyler. Horoz, kö- peğe üzülmemesini, o gün ev sahibinin atın- ın öleceğini ve köpeğin bol yiyeceğe ka- vuşacağını söyler. Bunu işiten adam derhâl pazara gider, atını satar. Ertesi sa- bah aynı hadise tekrar eder. Köpek, horo- zu yalancılıkla suçlar. Horoz, atın satıldı- ğını, ev sahibinin ziyanı başkasına yük- lediğini, ancak o gün katırın öleceğini ve bü- tün hayvanlara ziyafet olacağını söyler. Bunu duyan adam katırı da satar. Üçüncü gün hadise tekrarlanır, horoz bu kez de evdeki kölenin öleceğini, yoksullara, kö- peklere bol ekmek dağıtılacağını söyler. Adam köleyi de elden çıkarır. Diğer yan- dan üç belâdan da kurtulduğu için sevin- mektedir. Dördüncü gün gelir. Açlıktan hâlsiz kalan köpek sitemde bulununca, horoz ev sahibinin her üç ziyanı da savuş- turduğunu, ancak bu defa sıranın ona gel- diğini; atın, katırın ve kölenin ölümlerinin kendisine gelecek kazayı def etmek için olduğunu, fakat hırsa kapılan sahiplerinin bunu kabullenmediği için öleceğini, birçok yemeğin yapılacağını, kurban kesilip yok- sulların, hayvanların doyurulacağını dile getirir.

Adam pişmanlık ve korkuyla Hz. Mûsâ'ya gider, canının bağışlanmasını ister. Hz. Mûsâ, atılan okun geri dönmeyeceği gibi, kazaya mani olmanın da imkânsız olduğunu anlatır, elinden gelen tek şeyin onun imanla ölmesi için dua etmek olduğunu bildirir.”

Sen burnunu kanatmak istemezsin, ama bu kanayış sana sağlık verir.

Yukarıdaki hikâyelerden de anlaşılacağı üzere insanoğlunun başına gelen bazı dertler, onu daha büyük sıkıntılardan korumak için adeta paratoner vazifesi görür.⁴⁸ Günlük hayatımızdaki küçük tersliklerin sonuçta bizim için ne kadar hayırlı olduğunu sonradan anlamışızdır. İşte bu sebeple bir problemle karşılaşıncı önyargılı davranmadan sonunu beklemek, sabır ve tevekkülle bu işin bir hikmeti olduğunu düşünmek en uygun yaklaşımdır.

Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri'nin⁴⁹ aşağıdaki dörtlüğü sıkıntılı zamanlarda herkes için iyi bir yol gösterici ve teselli kaynağı olabilir.

⁴⁸ Emine Yeniterzi, Kubbe-i Hadrâ'nın Gölgesinde, Rûmî Yayınları, İstanbul, s. 97.

⁴⁹ Erzurumlu İbrahim Hakkı, 18 Mayıs 1703 yılında Erzurum'a bağlı Hasankale'de dünyaya gelmiştir. 1747 tarihinde İstanbul'a gelerek Sultan I. Mahmut ile görüşmüştür. Yeniden Erzurum'a dönen İbrahim Hakkı, sürekli olarak dinî ve bilimsel konularla ilgilenmiş ve 1780 yılında vefat etmiştir. Manzum ve düz yazı toplam on beş eser yazmıştır. Şiirlerini *İlahiname* adı altında toplayan İbrahim Hakkı, ünlü eseri Marifetname'de çağının jeolojiden astronomiye, fizyolojiden psikolojiye kadar pek çok alandaki bilgilerini bir araya getirmeye çalıştı. 1757'de tamamlanan Marifetname, halkın anlayabileceği yalın bir dille yazılmıştır. Yazarın söylediğine göre, Marifetname 400 kitaptan yararlanılarak yazılmıştır.

K

*Hak şerleri hayreyler
Zannetme ki gayreyler
Arif anı seyreyler
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler*

Hayatta beklemediğiniz durumlarla karşılaştığınızda, Mevlânâ'nın şu uyarısını hatırlayın:

“İbret al da, kötü bir işe düşünce aklını başına devşir, ye'se düşme, hüsnüzanda bulun! Başkaları, o hadiseden korkup sapsarı kesilse bile sen aldırış etme. Fayda zamanında da, ziyan zamanında da gül gibi gülmeye bak!

Gülün yapraklarını birer birer koparsan da yine gülmeyi bırakmaz, yine solup gamlanmaz. Bir dikenden niçin gama düşeyim, zaten bu gülmeyi diken yüzünden buldum der.”

Düşünce yapınıza ve hayata bakışınıza göre, hayat deneyimleri sizi ya yıpratır ya da parlatır. Olumsuz düşünen ve bakış açıları olumsuz olan insanlar, daima 'niçin' diye sorarlar ve her zaman sorunları görürler. Fırsatlar kapılarını çaldığında da tokmağın sesinden rahatsız olurlar. İyimser ve olumlu insanlar ise nasıl sorusunu sorarlar ve daima çözüme odaklanırlar.

“Dünyada mutlak olarak kötü bir şey yoktur. Yılan zehri, yılanı hayattır, insana ise ölüm! Deniz yaratıklarına deniz, bağ bahçe gibidir. Fakat karada yaşayanlara ölümdür, dağdır.”

diyen Mevlânâ, “iyi”nin anlaşılıp idrak edilmesinde, kişinin bütüncül gelişimini hızlandıracak “farkındalık” sürecinde kötünün de bir görevi olduğunu bir öyküsünde şöyle anlatır:

Hikâye: Kötülere hayır dua eden vaiz

“Bir vaiz vardı... Minbere çıktığı zaman ilk işi şöyle dua etmek olurdu:

- Ya Rabbi!.. Kötülere, fesatçılara, isyancılara merhamet et. Hayır, sahipleri ile alay edenlerin tümüne, kâfir gönüllülere yardım et...

Ona:

- Hiç böyle bir adet, böyle dua görmedik. İyileri, hayır sahiplerini, dua edilmeye layık olanları bırakıp nerede beddua edilmesi gereken zararlı insan varsa onlara dua ediyorsun. Bu, mertliğe, insanlığa, yiğitliğe, fazilete sığmaz, dediklerinde:
- Ben onlardan iyilikler gördüm, bu yüzden onlara dua etmeyi âdet edindim, der.
- Onlardan ne iyilik ulaşabilir ki insana? Olsa olsa ancak bela gelir bulur. Sen galiba iyiden iyiye karıştırdır oldun her şeyi. İyilik nerede, o saydıkların nerede? Ateş ile su gibi... Asla bir arada olamazlar.
- Hayır dostlar hayır! Yanılıyorsunuz! Dua ettiklerim var ya; o kadar kötülükte bulundular, o derece zulüm, eza, cefa edip incittiler ki, beni sonunda şerden

K

kurtarıp, hayıra ulaşmama vesile oldular.”

Dolayısıyla, başınıza gelen olaylar değil, sizin onları nasıl yorumladığınız ve nasıl tepki verdiğiniz önemlidir.

Kötü düşünceyi zehirli tırnak bil

Zihniniz bir bahçeye benzer. Olumlu düşünce, iç konuşma, hayal ve telkinlerle onu beslerseniz başarı ve huzur sizin olacaktır. Endişe, kaygı, ümitsizlik ve korku ile beslerseniz, bunlar bedeninize ve ruhunuza adeta zehirli atıklar gibi zarar verecektir. O yüzden bir tek olumsuz düşüncenin zihninize yerleşmesine izin verme lüksümüz yoktur. Zira Mevlânâ'nın deyişiyle,

**“Sen kötü düşünceyi zehirli tırnak gibi bil.
Bu tırnak derinleştikçe canın yüzünü tırmalar.”**

Bakin Mevlânâ vehim denilen olumsuz iç konuşmalarımıza ve olumsuz dış telkinlere karşı bizi nasıl uyarır:

“Bilginin iki kanadı vardır, şüpheninse tek. Zan noksandır, uçmaz. Tek kanatlı kuş, çabucak baş aşağı düşer. Sonra uçmaya çalışır ama ya iki adımlık bir yer aşabilir, ya birazcık daha fazla. Şüphe kuşu, düşe kalka ümit yuvasına tek kanatla uçmaya çalışır. Fakat şüpheden kurtuldu da bilgi sahibi oldu mu o tek kanatlı kuş, iki kanatlı kesilir. Kanatlarını açar.

J

Ondan sonra yüzüstü, eğri büğrü değil, doğru yolda güzelce uçar gider. Bütün âlem, ona “Sen Tanrı yolundasın, dinin doğru” dese, o onların lafına güvenmez, o sözlerden gururlanmaz, onun tek canı onlara çift olmaz.

Yahut herkes, “Sen yol azıtmışsın, kendini dağ sanıyorsun ama bir saman çöpüsün sen” dese, bir zerre bile şüpheye düşmez, azıcık olsun kınayanların kınamasından elem duymaz.

Yerde yarım arşın enlikte bir yol olsa insan, hiç vehimlenmeden rahatça yürür. Fakat yüksek bir duvarın üstünde gitsen yolun genişliği iki arşın olsa yine eğri büğrü gidersin. Hatta gönlüne düşen vehim yüzünden belki de düşersin. Vehimden gelen korkuya iyice dikkat et de, vehmin kötülüğünü anla.”

Başka bir yerde ise, “vehimle akıllı kişi bile delirir.” diyerek, günümüzde yaygınlaşan ağır psikiyatrik vakalardan sakındırmaktadır.

Eğer bilinçaltı bahçenize güçlü ve olumlu düşünce, ifade, onaylama ve telkinler ekerseniz, bilinçli olarak deneyimleyeceğiniz ve hayatınızda gerçekleşecek şeyler de olumlu sonuçlar olacaktır.

Bu ifade ve telkinler, etkili olabilmesi için;

- * *Kişisel olmalıdır.*
- * *Şimdiki zamanda ifade edilmelidir.*
- * *Kısa, kesin ve güçlü olmalıdır.*
- * *Sık sık tekrarlanmalıdır.*

K

* Zihinde canlandırma ile desteklenmelidir.

Olumlu mesajlarınızı yüksek sesle dile getirin. Mümkünse aynanın önünde yapın.

Dileği, isteği sabır elde ettirir

Olumlu düşünmeyi sabırla pekiştirin. Sabretme sanatını öğrenin. Bu disiplini, bir hedefin sonucu konusunda endişelendiğinizde, düşüncelerinize uygulayın. Sabırsızlık, endişe, korku, cesaretsizlik ve başarısızlığı besler. Sabır; güven, kararlılık ve akli başında bir görüntü yaratır ki bu insanı sonunda başarıya götürür.

Sadi'ye kulak verelim:

*“Ekşitme suratını, bakıp zamanın akışına,
Acıdır sabır, ama tatlıdır meyvesi.”*

Bakın Mevlânâ sabır sanatını uygulayan kişiye ne müjdelere verir:

“Sabretmek insanın içini açar, gönlünü ferahlandırır.”

“Eğer tamamıyla zorluklara daldınsa, daralıp kaldınsa sabret. Çünkü sabır rahatlığın, genişliğin anahtarıdır.”

“Dileği, isteği sabır elde ettirir.”

“Sabret, zira sabırla güçlük ortadan kalkar.”

“Tohum toprak içinde gizlendiği, zahmetlere katlandığı için bahçe yeşerir, güzelleşir...”

“Başına gelen eziyetler artıyor değil mi? Buğdayı başak olsun diye toprağa attılar. Değirmende un olsun diye ezdiler. Ekmek oldu. Dişleri ile ezdiler. Ezil ki can olasın. Can veresin.”

“Gam ve kederin anahtarı sabırdır.”

“Amaca sabırla varılır. Acele ile değil.”

Sabır azmi getirir, azim ise başarıyı. Yazar Calvin Coolidge'nin dediği gibi,

“ Dünyada hiçbir şey azmin yerini tutamaz. Yetenek tutamaz, çünkü yeryüzünde en çok bulunan şey yetenekli fakat başarısız insanlardır. Deha da tutamaz, değeri bilinmemiş dâhilerin hikâyesi neredeyse insanlık kadar eskidir. Eğitim de tutamaz, Çünkü dünya, eğitilmiş fakat hiçbir işe yaramayan insanlarla doludur. Sadece azmin ve kararlılığın sonsuz bir gücü vardır.”⁵⁰

Sıkıntılar gecedir. Dinlen, kederlenme.

Sabah elbet olacak.

Hayata ağlayarak başlayan insan küçük büyük birçok sıkıntıyla yaşamını sürdürür. İnsan hep sıkıntılar içinde sevincin ve huzurun peşinden koşar. Özellikle hayat şartlarının ağırlaştığı günümüzde bu sıkıntılar, stresler daha da artmış, acılar, dertler, üzüntüler, tasalar hayatımızda daha fazla yer almaya başlamıştır. Mevlânâ bu durumu bir talihsizlik olarak görmez. Aksine her derdin insan için bir

⁵⁰ Barry Farber, *Güçlüklerden Yararlanarak Başarılı Olma Yolları*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2002, s. 81.

K

kazanç olduğunu belirtir. Ona göre, “**sevinç üzüntünün altında gizlidir.**” ve “*gönle gelen her sevinç bir sıkıntıya bağlıdır.*” Günümüzde ülkemizde ve Batıda birçok psikolog, hastalarının stresle baş edebilmesi için Mevlânâ'nın konuyla ilgili bakış açılarını aktarmaktadır. Mevlânâ'nın bu konudaki en önemli öğüdü, dertlerin insanı olgunlaştıran yönünden faydalanmaktır. Her sıkıntı, her üzüntü insanın iç dünyasında derinleşmesi, zenginlik kazanması için bir fırsattır.

Mevlâna konuyu basit bir örnekle açıklar ve nohut hikâyesiyle bize büyük bir hayat dersi verir. Hikâye şöyledir:

“**Evin hanımı nohut pişirecektir. Nohut tencerede kaynamaya başlayınca, sıçramaya, tencereden kaçmaya başlar. Evin hanımına: “Neden beni ateşe atıp kaynatıyorsun? Mademki para verip satın aldın, şimdi neden beni bu hallere uğrattıyorsun?”** der. Yemeği pişiren hanım da nohuda kaşıkla vurup der ki: “Yok, güzelce kayna, sakın tencereden kaçmaya kalkma. Seni sevmediğimden veya senden hoşlanmadığımdan kaynatmıyorum. Bir lezzet kazan, tatlan, güzel bir yemek ol. Bizim canımıza karış diye kaynatıyorum. Bu ateş sana eziyet etmek için değil. Çünkü ateş görmemiş, ham kalmış, kaynamamış şeyler lezzetsiz olur” der. Nohut, bu sözleri duyunca, “**Mademki böyle hanımcığım, güzel güzel kaynarım, sen artık kepçeyle vursan da kaçmam**”

der.

Kısa öykünün sonunda ise:

J

“İnsan da beden tenceresinde, kızgın ateşte kaynayan nohut gibi acılarla, dertlerle, kederle pişer, olgunlaşır. Allah’ın rahmeti, kahrından fazladır. Bu yüzden de insanı belâlara uğratması, dert vermesi onun lutfundandır, rahmetindedir”

buyurur.

Mevlânâ, sıkıntılı zamanlarda takınılması gereken tutuma çok değişik vesilelerle işaret etmektedir:

“Sıkıntılı zamanlarında sakın ümidini kesme; çalış gayret göster. Göreceksin ki bir gün güneşli, neşeli günler sizi kucaklayacaktır.

Güçlük, kolaylıkla beraberdir. Kendine gel, ümidini kesme. Bu ölümden sonra hayata yol var.

Sıkıntılar gecedir. Dinlen, kederlenme. Sabah elbet olacak.

İç sıkıntısı, yürüyüp gitmekle ferahlığa döner.”

“Ey inci, kırıldığına acınma. Kırılmakla parlayacak, apaydın olacaksın!”

“Eğer ben her derdin, her gamın, her belanın başıma gelmesinden sarsılsaydım, sararıp solsaydım bir adam olamazdım.”

BEŞİNCİ BÖLÜM

CİLALANMADAN NASIL AYNA OLACAKSIN

“Her zahmete kızmada, öfkelenmede, her terbiyesize kin gütmedesin. Peki, ama cilalanmadan nasıl ayna olacaksın?”

“Ağlayış, gülüş, gönlün gama batması, sevince kavuşması... Bil ki bunların her birinin ayrı bir madeni, ayrı bir kaynağı vardır. Her birinin ayrı bir mahzeni vardır. Ey kardeşim! Bil ki, neşenin de kederin de mahzeninin anahtarı, bütün kapıları açan Cenab-ı Hakk’ın elindedir.”

“Gam düşüncesi, sevinç yolunu keserse, üzülme; çünkü o gam senin için sevinç ve neşe hazırlamaktadır. Gam gönlünden neyi döker, neyi sökerse, karşılık olarak gerçekten de daha iyisini getirir.”

“Bulutlar, şimşekler aksilik yapmasalar, suratlarını asmasalar, gürlemeseler, ağlamasalar, üzümler güneşin gülümsemesinden yanar, kavrulurlardı.”

“Sabırlı ol, duyguların değişince güçlük çözümlür.”

“Endişelerden sakın!”

Yaşamınızı yönlendiren, renk katan, en büyük sevinçlerinizin ve acılarınızın kaynağı, vatani gönül olan duygulardır. Eskiden zekâ IQ diye adlandırılan, çabuk öğrenme, çabuk kavrama, unutmama gibi kavramlardan oluşuyordu. Başarının da yalnızca böyle bir zekâ ile geldiği düşünülüyordu. Ancak Howard Gardner tarafından geliştirilen çoklu zekâ kavramı bu görüşü çürüttü. Son olarak çoklu zekâ kavramına duygusal zekâ kavramı (EQ) eklendi. Kişilerin duygusal açıdan da zeki ya da cahil olabileceği görüldü. Geçimli olmak, kendisinin ve karşısındakinin duygularını idare etmek, kendini motive etmek, empati, hoşgörü gibi özelliklerin, yaşamda başarı getirdiği, sadece IQ'nun yeterli olmadığı kesin bir şekilde anlaşıldı.⁵¹

Sevgi, öfke, üzüntü, korku, zevk, şaşkınlık, iğrenme ve utanma temel duygu kümeleridir. Bunların her birinin altında alt duygu kümeleri bulunur. Zaman zaman birçok duygunun bileşimi aynı anda yaşanabilir.

Üstün Dökmen'in dediği gibi, mantıklı düşünceler geminin dümeni, duygular ise geminin yakıtıdır. Duygularınız hayat ve bütüncül gelişim yolculuğunuzda motivasyonunuzun kaynağıdır. Amaca ulaşmak için dümene (düşünce) de ihtiyaç duyulur. Hiç kuşkusuz yakıt ve dümen yani düşünce ve duygu arasında koordinasyon da gerekir. İstekler ise, duygular ile davranışlar arasında önemli bir köprüdür.

Fark etmediğiniz duygular ve istekler sizi yönetir. Fark ettiğiniz duygularınızı ve isteklerinizi

⁵¹ Berna Bridge, *Duyguların Eğitimi*, Beyaz Yay. İstanbul 2003, s.10.

K

ise siz yönetirsiniz. Mevlânâ, “**cilalanmadan nasıl ayna olacaksınız?**” diye seslenerek duygularınızı sizin yönetmeniz gerektiğine işaret eder.

Duyularınız düşüncelerinizden doğar. Sizi üzen düşünceler olmadan kendinizi üzgün hissedemezsiniz. Sizi strese sokan şeyin ne olduğunu düşünmeden strese giremezsiniz. Olumsuz düşüncelerimizi ciddiye almamanız, olumlu düşünme ve içe dönük konuşma alışkanlığını edinmeniz, duygularınızın kontrolünü de ele almanızı sağlar.

Duyular genellikle kalp ve midenin içinde ya da etraflarında hissedilir.

Eğer duygularınızı, kendinizi harekete geçirmek ve kötü duygulara neden olan şeyi değiştirip, tekrar iyi hissetmekte kullanırsanız, o zaman kötü duygular bile iyidir. Hayatın acılarını ve sevinçlerini duygularınızla deneyimlersiniz. Ancak siz duygularınızdan ibaret değilsiniz. Onlar, bir kemanın tellerindeki titreşimler gibidir. Şarkı için gereklidir. Fakat kemanın aslı, özü değildir.

Duyuların nasıl kontrol altında tutulabileceği öğrenilebilir. Örneğin pazartesileri kendinizi kötü hissediyorsanız, düşünce süreçlerinizi, hissettiklerinizi, duygularınızı inanarak kontrol eder ve güne iyi başlayacağınızı düşünmek suretiyle duygularınızı ve davranışlarınızı da kontrol altında tutabilirsiniz.

Geçmişteki korkularınızı, istenmeyen duygularınızı kontrol altında tutmak mümkündür. İnançlar, davranışlarınızın geçididir. Artık yararı olmadığını fark ettiğiniz inanç kalıplarınızı isterseniz yenileri ve daha olumluları ile değiştirebilirsiniz.

Kişinin kendi sorumluluğunu alabilmesi için, ayrıca içindeki bir birine zıt duyguları kabullenebilmesi gerekir. Çelişkiler yaşamın temelini oluşturur. Örneğin gelişmek için zorluklar yaşamak gerektiği gibi. Herkesin içinde iyi ve kötü özellikler bulunur. Mevlânâ bu gerçeği, “**Musa da senin varlığında, Firavun da**” diyerek dile getirir.

Hoşlanmadığınız durumlarda kızar, öfkelenir, hatta nefret edebilirsiniz. Karşınızdakine kötü davranmak isteyebilirsiniz. Yaşadığınız bütün duyguların, negatif ya da pozitif bir nedeni vardır. Hoşlanmadığınız negatif yönlerinizi bastırmadan, olduğu gibi kabul edebildiğiniz ve neden var olduklarını anlayabildiğiniz zaman, gerçekten kim olduğunuzu keşfedebilirsiniz.

Sevgi, acıları tatlılaştırır

Hayattaki en değerli duygu, sevmek ve sevilmeğdir. Belki bu yüzden Mevlânâ'nın en fazla üzerinde durduğu kavram da sevgidir, aşktır. Nitekim Mevlânâ,

“ Sevgiyle bakırlar altın olur. Sevgiyle tortular, berraklaşır. Sevgiyle dertler, şifa verir. Sevgiyle ölü, canlandırılır. Sevgiyle padişah, köle yapılır.”

der.

Başka bir yerde de,

‘ Sevgi, acıları tatlılaştırır; Çünkü sevgilerin temeli, insanı doğru yola götürmektir.’

der. Gerçekten de insan yaptığı işi severse, o işi yaparken yoluna çıkan engeller ona acı vermez.

K

Örneğin, bir öğrenci derslerine istekli çalışır ve ona karşı bir sevgi, arzu duyarsa içindeki pozitif enerji harekete geçer. Böylece zor olan konuları bile kolayca öğrenmeye başlar.

Aşağıdaki beyitte görüldüğü gibi, Mevlânâ sevginin değiştirici, geliştirici ve dönüştürücü gücüne inanır:

“Barış dalgaları kopar, gönüllerden kinleri giderir.

Bunun aksine savaş dalgaları kopar, sevgileri alt üst eder.

**Sevgi acıları tatlıya çeker, tatlılaştırır.
Çünkü sevgilerin aslı doğru yola götürmektir.”**

Mevlana yoğun sevgi gücünü aşk olarak ifade eder.

O, ayrıca şöyle buyurur:

“Aşksız ömrü hesaba katma; o sayıdan dışarıda kalacaktır çünkü.”

Mecalis-i Seb’â

Kendisine ‘aşk’ın tarifi sorulduğunda ise, Mevlânâ’nın cevabı şu olur:

“Benim gibi olursan, bilirsin.”

Dünyanın lutfetmesi ve yaltaklanması, hoş bir lokmadır, ama az ye!

Kişi eğer sürekli olarak başkalarının övgüsüne ihtiyaç duyuyor ise, diğer insanlara kendisini yargılamaları için izin veriyor ve kendi sorumluluğunu üstlenmiyor demektir.

Oysa Mevlânâ’nın dediği gibi,

J

“Farzedelim ki, sen herkesin, dünyanın sevgilisi olmuşsun. Evet olursun, olursun ama ancak geçici bir zaman için olursun.” Yine, **“Halkın dostu olmak, halkın gözüne girmek ömürsüzdür, ancak yarım saat sürer.”**

Zira o büyük kılavuzun harika bir ifadesiyle,

“şöhret, gösteriş deniz kıyısına düşen bir köpüktür.”

Kendini bilen ve sorumluluğunu üstlenen birisi, eksik taraflarını gizlemeye ve insanların kendisini yargılamasından kaçınmaya çalışmaz, aksine eksik yönlerini tespit edip, kendini bu konularda nasıl geliştirebileceğine bakar. Mevlânâ'nın ifadesiyle, **“kendi noksanını görebilen kişi, olgunlaşmakta acele eder.”** Ayrıca, kararlarını kendi ihtiyaçları ve yapabileceklerine bakarak verir. Bakın Mevlânâ'ya göre, övgü ve kınamaya karşı takınılacak tavır nasıl olmalı:

“Dünyanın lutfetmesi ve yaltaklanması, hoş bir lokmadır, ama az ye! Çünkü ateşten bir lokmadır. Ateş gizlidir, zevki meydana da! Dumunu sonunda meydana çıkar.

Sen ‘Ben o övgüleri yutar mıyım? O, tahminden methediyor. Ben, onu anlarım’ deme! Seni öven, halk içinde aleyhinde bulunursa, onun tesiriyle gönlün günlerce yanar.

O, mahrumiyetten senden umduğunu elde edemeyip ziyan ettiğinden dolayı aleyhinde bulunduğu halde, o sözler gönlüne dokunur, onun tesiri altında kalırsın.

Övgüden de bir ululuk gelir. Dene de bak! Övgünün de günlerce tesiri altında kalır-

K

sın. O övgü canın ululanmasına, aldanmasına sebep olur. Fakat bu tesir dıştan görünmez, çünkü methedilmek tatlıdır. Kınanmak acı olduğundan, derhal kötü görünür. Kınanmak, kaynatılmış ilaç ve hap gibidir; içer, yahut yutarsan uzun bir müddet acı ve üzüntü içinde kalırsın. Tatlı yersen onun zevki bir andır, tesiri öbürü kadar sürmez. Görünürde uzun sürdüğü için de tesiri gizlidir.

Her şeyi zıddıyla anla! Övgünün tesiri, şekerin tesirine benzer; gizli tesir eder ve bir müddet sonra vücutta deşilmesi gereken bir çıban çıkar.”

Mevlânâ'nın buyurduğu gibi,

“kendini beğenmek, sahibine yüzlerce bela getirir.”

Ancak,

“eğer sen kendini beğenmekten kurtulursan, bütün yaptığın işler beğenilmiş olur.”

Duyguların değişince güçlük çözümler

İnsanın kendi sorumluluğunu üstlenmesinin bir ifadesi de, kişinin duygularını, dolaylı olmadan ya da karşısındaki insanı manipüle etmeden (duygusu sömürsü, suçluluk duygusu, suçlama, saldırma vs.) açık ve dürüstçe söylemesidir. Çoğu kez bir olayı sorgulamak kendimize ya da başkalarına acı çektirmek için yapılır. Örneğin bardağı kıran küçük çocuğuna kontrollü bir ses tonu ile “*Niye kırdın bardağı?*” diye sormak sadece çocuğa suçluluk hissi verir. Oysa soru yerine kendi duygularınızı anlatan düz cümleler kurmak, farkındalığı-

J

nızı artırır ve kişinin kendi sorumluluğunu üstlenmesi yolunda önemli bir adım olur. Bu örnekte, annenin çocuğuna, “*Bardağı kırmandan dolayı sana kızgınım ve bunu bir daha yapmamamı istiyorum.*” demesi, hem çocuğun gereksiz yere acı çekmesini önler ve mesajı doğrudan almasını sağlar, hem de annenin kendi duygularını ayırt edebilmesine yardımcı olur.

Bir insanın size söylediği ya da yaptığı bir şey, siz izin vermediğiniz takdirde sizi kızdırıp rahatsız edemez. Sizi kızdırmanın tek yolu, sizin kendi düşünceleriniz yoluyla olur. Örneğin, öfkelendiğiniz zaman dört aşamadan geçersiniz. O insanın size ne dediğini veya ne yaptığını düşünürsünüz. Sinirlenmeye karar verir ve öfkelenmeye başlarsınız. Sonra da harekete geçmeye karar verirsiniz. Belki ona karşılık verir veya benzer bir şey yaparsınız. Gördüğümüz gibi, düşünce, duygu, tepki ve eylemin hepsi sizin zihninizde yer almaktadır. Onun için Mevlânâ, “*sabırlı ol, duyguların değişince güçlük çözümler, onları görürsün*” der.

Dolayısıyla, bir kişi ya da bir olay yüzünden üzüldüğünüz, sinirlendiğiniz, öfkeye kapıldığınız zaman o kişi, ya da olaya değil onlara karşı olan duygularınıza tepki gösterdiğinizi farkedin. Bunlar sizin duygularınızdır ve bunda başka kimsenin kabahati, suçu yoktur. Bunu böyle kavradığınız takdirde, duygularınızın sorumluluğunu üstlenmeye ve onları değiştirmeye hazırsınız, demektir. Bu ise sağlıklı iletişimin önündeki en büyük engel olan öfkenin kontrolünü sağlar. Bakın Mevlânâ nasıl dua ederdi: “**Allahım, ben baştan**

K

aşığı öfkeyim, beni sabırdan, yumuşaklıktan ibaret kıl!”

Hayatta daima sizi kızdıracak olaylarla karşılaşacaksınız. Bundan kaçınmak mümkün değildir. Kendi kendinize *‘bir gün bu olayı komik bir anı olarak hatırlayacağım’* deyin. Hatta o komik yanı şimdi bulun ve hemen gülmeye başlayın. Olay değişmeyecektir. Ancak olaya bakış açımız değişecektir ve önemli olan da budur.

Yine Mevlânâ’nın dediği gibi,

“önemli olan gül tabiatlı olabilmektir. Yani bu dünya bahçesinde dikenleri görüp, onlardan incinip dikenleşmek değil, araya kış gibi çileler girse bile onları bahar iklimiyle kucaklayarak, bütün âleme bir gül olabilmektir.”

Mevlânâ'dan bir hikâye: “İnsan arıyorum”

“Bir rahip güpegündüz elinde bir kandille çarşı pazar dolaşıp dururdu. Bir ahmak ona sordu:

- Böyle güpegündüz elinde bu kandille ne diye çarşı çarşı, dükkân dükkân dolaşırsın? Yaptığın şey neyin nesi?
- Bir insan arıyorum.
- Allah Allah! İşte çarşı pazar insan dolu yahu.
- Hayır hayır. Ben hırs ve öfke zamanında kendisine hâkim olabilen gerçek bir insan arıyorum. Onu bulsam da ayaklarına toprak olsam.”

Darlık geldi mi onda genişlik gör de canlan

Alışık olduğunuz mutluluk gelir ve gider. Bunu bir kuyunun kuruması olarak düşünmek yerine, atmosferi hayal edin. Atmosferde her zaman nem vardır, bazen kendini yağmur olarak serbest bırakır. Yağmur yağmayan günler nemin ortadan kalkmasını sağlamaz, o hep havada mevcuttur, şartlar değiştiğinde yağmayı bekler. Mutluluğa karşı aynı tavrı alabilirsiniz, yağmasa da farkındalığın içinde hep vardır. İnsanlar duygu zeminlerinde farklıdır, kimi başkalarına göre daha sevinçli, iyimser ve memnundur. Kendinizi mutsuz hissettiğinizde, Mevlânâ'nın şu sözlerini hatırlayın:

“Gülmeler, ağlamalarda gizlidir. Ey sâf ve temiz kişi! Defineyi yıkık yerlerde ara!”,
 “Mutlu olmanın sırrını Peygamber Efendimizden öğren de, Allah sana ne verirse ona

K

razı ol. Başına gelen derde, belaya razı olur da, ses çıkarmazsan, o anda hemen sana cennet kapısı açılır. Eğer gam elçisi sana gelirse, tanıdık bir dost gibi karşıla, onu kucakla. Zaten o sana yabancı değildir, onunla aşinalığın vardır. Sevgiliden gelen cefaya karşı sakın suratını asma, onu neşe ile karşıla, merhaba, hoş geldin de. Onu güler yüzle, tatlı sözle karşıla ki gönül alıcı o eşsiz varlık hoşla gitmeyen çarşafını üstünden atsin da güzelliği ortaya çıksın.”

O başka bir yerde ise:

“Sen Allah’ın verdiklerine razı olmadıkça, rahat etmek ve kurtulmak ümidi ile nereye kaçarsan kaç, orada karşına bir afet çıkar; gelecek olan bela gelir ve yine sana isabet eder”

der.

Sevinç ve üzüntü, hayatımızda bir madalyonun iki yüzü gibidir. Her ikisi de geçicidir. Mevlânâ bunu çok etkileyici bir tarzda anlatır:

“Yolcu, sana bir sıkıntı, bir gönül darlığı geldi mi, üzülme, senin için hayırlıdır o. Çünkü sen ferahlık ve sevinç zamanında varını yoğunu harcaııp duruyorsun. Harcamaya karşılık bir de gelir gerek elbet.

Darlık geldi mi onda genişlik gör de canlan, alnını kırıştırma.

Üzüntü, çalışıp çabalayan kimsenin önünde bir aynaya benzer. Bu zıt olan şeyde, buna zıt olan şeyi görür, sabırda muradına ulaşmayı, üzüntüde neşeyi seyreder.

Zahmetten, eziyetten sonra da onun zıddı yani genişlik, zevk ve neşe ortaya çıkar. Bu iki hali, eline bak da gör, anla. Yumruğunu sıktıktan sonra mutlaka açarsın. Elin daima yumulu, yahut daima açık olsa bu bir hastalık eseridir. Elini açıp durmakla iş güç görür, çalışır, kazanır, işini düzene korsun. Bu açıp yumma, kuşun iki kanadı gibi ele lazım olan bir şeydir.”

Mevlânâ bir rubaisinde ise, bu gerçeği şöyle dile getirir:

**“Ey gönül, gama sakın kendinde yol verme,
kendini kedere kaptırma.”**

Goethe'nin de çok güzel bir şekilde ifade ettiği gibi, olaylar karşısında üzüntü sadece kendi psikolojik dengemize zarar verir, başka bir işe yaramaz.

*“Elem ve keder değiştirmez kaderi,
Ebedî savurur seni, bozarlar dengeni.”⁵²*

Korkunun üstüne yürü, onun kaybolduğunu göreceksin

Kendinize güvenmek konusunda çok güçlü değilseniz, bu korku sizi harekete geçmekten ve girişimde bulunmaktan alıkoyabilir. Bu korkunun temelinde bu işi doğru şekilde yapamazsam, sonuçlandıramazsam insanlar, çevrem, hakkımda ne düşünür düşüncesi yatar. Bu korkuya teslim olmadığımız, korktuğunuz şeyin üzerine gitmekte cesaret gösterdiğiniz için şimdi yürüyorsunuz, anadili-

⁵² Goethe (Çev. Senail Özkan), Doğu-Batı Divanı, Ötügen, İstanbul 2009, s. 231.

K

nizi konuşuyorsunuz, belki bisiklete biniyor, bilgisayar kullanıyor, futbol oynuyorsunuz. Bu örnekleri çok arttırmak mümkün. Başarısızlık korkusunun hayatın size sunacağı birçok harika deneyimi, elinizin altından kaydırmasına izin vermeyin. Mevlânâ, Mesnevi’de anlatır:

“Çocuk, mezarlıktan geçerken çok korkuyormuş. Annesi ona demiş ki: "Evladım, mezarlıktan geçerken karşına korkunç bir hayalet çıkarsa sakın korkma, üstüne yürü, onun kaybolduğunu göreceksin."

Gerçekte hata, öğrenmenin, gelişmenin bir yoludur. Bazen hata oranınız, amaçladığınız seviyeye ulaşma oranının ayrılmaz bir parçasıdır. Hiç kimse herhangi bir konuda hata yapmadan iyi bir düzeye gelemaz. Hatalarınızdan silkinin, ama kimi hatalarınız olmasaydı düzeyinizi nereden ölçebilecektiniz. Ayrıca nelerin yapılması gerektiğini nelerin yapılmayacağını keşfederek öğrenirsiniz. Dolayısıyla, en güzeli, Mevlânâ gibi,

“Allah’ım, benim yanılmamı, unutmamı bilgiye çevir.”

diye dua edebilmektir.

Korku ve kaygı günümüzde gittikçe daha yaygın hale gelmektedir. Birçok insanın yaşamı sürekli düşük yoğunluklu kaygının -kötü şeylerin olacağı, hayatının daha da kötüye gideceği yolunda- egemenliğindedir. Bu nedenle insanlar kaygılarından kaçmak için korku ve kaygılarını azaltacak şeylere şartlanabilmekte ve kolaylıkla alkol, televizyon, iş, internet vs. oyalayıcı şeylere bağımlı hale gelebilmektedir.

Gazneli Mahmut ve Hintli Kölesinin Hikâyesi

“*Korktuğunuz başınıza gelir*” zihin yosasını Mevlânâ Mesnevi’de şöyle hikâyeleştirir:

“Hint savaşında o ulu ve temiz kişi -Gazneli Mahmut- bir köle elde etti. Onu halife yaptı, tahta oturttu. Ona ordu verdi, onu kendisine oğul edindi.

Kıscası o çocuk, o güzelim tahtın üstünde o büyük padişahın yanı başında otururdu.

Daima yanar yakılır, ağlar dururdu. Padişah dedi ki: ‘Ey bahtı kutlu! Neden ağlıyorsun? Devletin mi bozuldu? Padişahlardan üstünsün, padişahlar padişahı ile düşüp kalkmadasın. Sen şu tahtın üstünde oturuyorsun; vezirlerle askerler, tahtının önünde ay ve yıldızlar gibi saf saf duruyorlar.’

Çocuk, ‘şundan ağlıyorum’ dedi. Anam memleketimizde beni daima seninle korkutur, ‘seni Aslan Mahmut’un elinde göreyim’ derdi. Babam, anama çıkışır, ‘Bu ne kızgınlık, bu ne kötü dilek. Bundan başka bir beddua bulamıyor musun da böyle kötü ve öldürücü bir bedduada bulunuyorsun. Ne merhametsiz, ne taş yürekli anasın. Onu adeta yüzlerce kılıçla kesip öldürmedesin’ diye kızar, çekişirdi.

Ben ikisinin sözüne şaşardım. Gönlüme bir korkudur, bir derttir düşerdi. Mahmut acaba ne cehennem adam ki derdim, helake, felâketlere örnek olmada... Senin korkundan titrer dururdum.”

Yılan Yutan Adamın Hikâyesi

Mevlânâ'nın aşağıdaki hikâyesi de korku bağlamında düşünüldüğünde oldukça ilginç ve öğreticidir:

“At üzerinde giden bir emir, yolu üzerindeki ağacın altında uyuyan bir adamın ağzına yılan girdiğini gördü. Yılanı engellemek için koştu ama yetişemedi. Hemen adama birkaç topuz vurup uyandırdı. Adam can acısıyla uyanıp karşısında eli güzrlü yolcuyla görünce korkusundan bir elma ağacının altına sığındı. Ağacın altı çürük elma doluydu. Emir: ‘Bunları ye.’ diye zorladı ve ona kusuncaya kadar yedirdi. Beriki: ‘Benim ne suçum var ki bu zulmü reva görüyorsun?’ diye ağlayıp sızlanıyordu. Atlı ise bu sızlanmalara aldırmadan onu korkutup koşturmaya başladı. Adam ayakları yara içinde düşe kalka akşama kadar koştu, bitkin düştü. Nihayet midesi kabardı ve köpürüp kusmaya başladı, içinde ne varsa çıkardı. Çıkardıkları arasında o simsiyah yılanı görünce dehşete kapıldı. Atlının kendisini niye bu kadar yorduğunu ancak o zaman anladı ve ayaklarına kapanarak dedi ki: ‘Ben seni düşmanım sanıyordum, meğer benim için Cebrail gibiymişsin. Sana rastlamam benim için ne büyük rahmet ve ne büyük devletmiş. Hayret ki sen anne gibi ardımdan koşarken ben eşek gibi önünden kaçmadaymışım. Ama niye bana durumu ta işin başında anlatmadın; ta ki sana öyle suizanda bulunmaydım.’ Atlı dedi ki: ‘Eğer sana yuttuğun şeyi söyleseydim korkudan ödün pat-

lardı ve zehirden önce korku seni öldürürdü. Tıpkı kedi pençesindeki fare, yahut kurt gören kuzu gibi şaşırır kalırdın, tedbire güç bulamazdın.'

Hz. Peygamberin dediği gibi: "Sizde gizli olan düşmanı söylesem yiğitlerin ödü patlar, aklı mahvolur."

Özgüven sahibi olmak

Mevlâna, güvensizliğin, yersiz korkuların bizi engellemesine fırsat vermememiz konusunda bizi uyarır. Özel hayatımızda veya iş hayatında başarıyı yakalamak, daha iyiye ulaşmak, ideallerimize kavuşmak için bazen risk almamız gerekebilir. Böyle durumlarda akılcı düşünerek, verdiğimiz kararın sonuçlarını iyi tahmin etmeli, ama asla önümüze çıkan engellerden yılmamalı; korkularımızın bizi yenmesine, engellemesine asla fırsat vermeden, özgüvenle, gayretle, inançla zorluğun üstesinden geleceğimize önce kendimiz inanmalıyız.

Mevlânâ'nın konuya dair bir hikâyesi şöyledir:

"Rey şehrinde bir mescit vardı. Geceleyin o mescitte yatan kişi sabaha sağ çıkmaz, korkusundan ölürdü. Pek çok insan bu şekilde canından olmuştu. Bazıları, 'orada periler var, gece ortaya çıkıp orada kalanları öldürüyorlar' diyor, bazıları da, 'orası tılsımlı bir yerdir, gece orada kalan ölür' diyordu. Bir kısmı, kapısına, 'Ey konuk, burada kalma. Canına kastın yoksa geceyi burada geçirme!' diye yazalım diyorlar;

K

bazıları da, ‘Geceleri kapısını kilitleyelim de bilmeyen biri girip kalmasin!’ diyordu.

Bir gün korkusuz bir yiğit gelir. Mescidin şöhretini duymuştur. Tecrübe etmek ister. İnsanlar, ‘Sakin burada geceleme. Burada kim yattıysa, sabaha çıkamadı’ derlerse de, genç: ‘Ben hayata doydum. Artık hiçbir şeye aldırış etmiyorum. Gerçekten söylenenler doğru mu kendim görmek istiyorum’ der. İnsanlar: ‘Babayiğitlik taslama, bu sevdadan vazgeç, canına kıyma’ deyince genç: ‘Ben öyle ufak tefek şeylerden korkup kaçmam’ diyerek onlara bir hikâye anlatır.

“Bir çocuk, tarlada bekçilik yapar, elindeki defi çalarak kuşları kaçırırmiş. Bir gün Gazneli Sultan Mahmud’un yolu o taraflara düşer, ordusuyla orada konaklar. Orduda kösü (deve üzerinde taşınan çok büyük davul) taşıyan deve, çocuğun beklediği tarlaya girip ekinleri yemeye başlar. Çocuk, ekinleri korumak için elindeki küçük defi çalmaya başlar.

Birisi çocuğa, ‘Boşuna def çalıp durma. O deve kös taşıyor. Senin bu defin sesi ona vız gelir. Onun taşıdığı nöbet davulu, yirmi deften fazla ses çıkarır. Bu deve gürültüden korkmaz’ der. Genç: ‘Ben de o deve gibi böyle asılsız bir şeyden korkmam’ der. Böyle diyerek mescitte uyur. Gece yarısı korkunç bir ses duyar: ‘Geleyim mi, geleyim mi?’ diye. Bu müthiş sesle uyanır ama yerinden kıpırdamaz. Korkunç ses beş ke-re tekrarlanır. Bunun üzerine yerinden fırlayıp, ‘Hadi, ersen gel!’ diye bağırır. Onun bağırmasıyla tılsım bozulur, mescidin her

J

yerinden şakır şakır altınlar dökülmeye başlar. O kadar çok altın dökülür ki, neredeyse kapıyı örtecek de açılmasına mani olacak diye korkar. Sonra genç kalkar, sabaha kadar altını çuvallara doldurup dışarıya taşır, gizli bir yere gömer. Sonuçta cesur genç, geriye çekilip korkmadığı için ömrü boyunca kendisini refaha kavuşturacak bir hazineye sahip olur.”

Olumsuz duyguları geçici bulutlar olarak gör

Olumsuz duygularınızı güneşi engelleyen bulutlar gibi görün. Güneşin er geç kendini göstereceğini hatırlayın.

Bakın Mevlânâ kendi dilinden bu gerçeği ne kadar da güzel anlatıyor:

“Üzüntü, gam düşüncesi kalbine geldiği zaman, sen onu gülücüklerle karşıla. Bil ki üzüntü, gam düşüncesi geçici bir buluta benzer.”

“Dikenden gül bitiren, kışı da bahar haline döndürür.

Selviyi hür bir halde yücelten, kederi de sevinç haline sokabilir.

Kabuğu kırılan sedef üzüntü vermesin sana, içinde inci vardır.

Bulutlar ağlamasa yeşillikler nasıl güler?

O halde, ezeldeki uçsuz bucaksız gül bahçesini hayal et de, ona bak! Şimdi ayağını yaralayan şu dikene bakma!..”

Mevlânâ, duyguların merkezi kalbinizi arındırdığımızda olacak olanı aşağıdaki hikâyelerle anlatır:

Hikâye: Ressamların yarışı

“Çinliler ‘Biz daha usta ressamız’, dediler. Anadolu halkı da dedi ki: ‘Bizim maharetimiz daha üstündür.’ Padişah, ‘Sizi imtihan edeceğim; bakalım hanginiz davasında haklı’ dedi. Çinlilerle Anadolu diyarı ressamı hazırlandılar; Anadolu diyarı ressamı ilimlerine daha vakıf kişilerdi.

Çin ressamı, ‘Bize özel bir oda verin, bir oda da sizin olsun’ dediler. Kapıları karşı karşıya iki oda vardı. Bir tanesini Çinli ressamı aldı. Öbürünü de Anadolu ressamı. Çinliler, padişahın yüz türlü boya istediler. Yüce padişah bunun üzerine hazinesini açtı. Çinlilere her sabah hazineden boyalar verilmekteydi.

Anadolu ressamı, ‘Pası gidermedikçe ne resim işe yarar, ne boya!’ dediler. Kapıyı kapatıp duvarı cilalamaya başladılar. Gök gibi tertemiz, saf ve berrak bir hale getirdiler. İki yüz çeşit renge boyanmaktansa renksizlik daha iyi. Renk bulut gibidir. Renksizlikse ay. Bulutta parlaklık ve ışık görürsen bil ki yıldızdan, aydan ve güneşten dir.

Çinli ressamı işlerini bitirdiler. Hepsi de yaptıkları resimlerin güzelliğine sevinmekteydiler. Padişah kapıdan içeri girip odadaki resimleri gördü. Hepsi akıldan, idraktan dışarı, fevkalâde güzel şeylerdi.

J

Ondan sonra Anadolu ressamlarının odasına gitti. Bir Anadolu ressamı, karşı odayı görmeye mani olan perdeyi kaldırdı. Öbür odada Çin ressamlarının yapmış oldukları resimlerle nakışlar, bu odanın cilalanmış duvarına vurdu. Orada ne varsa burada daha iyi görüldü; resimlerin aksi, adeta göz alıyordu.

Gönüllerini cilalamış olanlar; renkten, kokudan kurtulmuşlardır. Her nefeste zahmetsizce bir güzellik görürler. Onlar, ilmin kabuğundaki nakışı bırakmışlar, aynel yakın bayrağını kaldırmışlardır.”

İçinde genişlik, ferahlık görünce ona su ver

Mevlânâ'nın, söz, davranış ve öğütleri ile ne kadar büyük bir yaşam koçu ve terapist olduğunu görmek için oğlu Sultan Veled'in şu hatırasını okuyalım:

“Bir gün bana büyük bir ruh bezginliği ve iç sıkıntısı geldi. Beni bezgin ve sıkıntılı gören babam, ‘Birinden mi incindin ve böyle sıkıldın?’ dedi. Ben: ‘Bilmiyorum, bu ne haldir?’ dedim. Babam kalkıp eve gitti ve bir müddet sonra, kurt postunu çevirip başına ve yüzüne geçirmiş bir halde ve çocukları korkuttukları gibi, ‘Bu! Bu! Bu!’ yaparak yanıma geldi. Babamın bu hoş hareketlerinden bana bir gülmedir geldi; anlatılamayacak kadar güldüm. Yere kapanarak ayaklarını öptüm. Babam: ‘Bahaeddin! Eğer bir güzel sevgili sana sıkı sıkıya bağlansa, daima seninle şaka, şenlik etse ve birdenbire yüzünün şeklini değiştirip gelse ve sana ‘Bu! Bu! Bu!’ dese

K

ondan hiç korkar mısın?’ buyurdu. Ben de ‘Hayır, korkmam.’ dedim. Buyurdu ki: ‘Seni sevindiren, seni sevinç ve neşe içinde tutan sevgili, seni üzen ve kendisinden sıkıntı duyduğun aynı sevgilidir. Hep odur, hep ondandır ve ondan feyizlenirsin. O halde niçin boş yere üzgün duruyor, sıkıntının elinde aciz kalıyorsun?’

Mevlânâ, Mesnevi’de ise,

“İçinde sıkıntı görünce onun çaresine bak; çünkü dalların hepsi kökten biter. İçinde genişlik, ferahlık görünce ona su ver. Kalp ferahlığının verdiği meyveyi de, dostlara ve ahbaplara sun!”

buyurdu.

Ayrıca,

“Gerçekte her düşman sana bir ilaç, faydalı ve ferahlatıcı bir kimyadır. Gam bir hazinedir. Senin zahmet ve meşakkat çekişinse maden... Sen ona bol bol acı ve keskin ilaçları sür de o, güzelleşip, temizleşip, kıymetlensin”

der.

Onun için Sadi de,

“Ağlayıp sızlamasın sakın belaya uğrayan; Allah’ın gizli lütufları vardır kuluna”

buyurur.

Mevlânâ,

“Ayak kırıldı mı, Allah kanat ihsan eder.
Kuyunun dibinden bile bir kapı açar”

beytinde Yusuf Peygambere gönderme yapmaktadır. Çünkü Yusuf Peygamber kardeşleri tarafından

kuyuya atıldıktan sonra yoldan geçen kervanlar tarafından kuyudan çıkarılmış ve Mısır'a götürülerek, Mısır kralına köle olarak satılmıştır. Güzelliği dolayısıyla kralın hanımı tarafından kendisine sarıktıda bulunulmuş, fakat Yusuf Peygamber kaçmıştır. Mahkemedeki yargılama sırasında suçsuz olduğu anlaşılmış ve beraat etmiştir. Fakat yine de dedikodunun son bulması için Yusuf Peygamber hapse atılmış ve hapisten çıktıktan sonra Mısır'a kral danışmanı ve başbakan olmuş, bu sırada kardeşleri ile karşılaşmış ve onların kendisine yaptıkları kötülülüğü bağışlamıştır.

Kin ve nefreti kalpten söküp atmanın yolu

Mevlânâ bunun yolunu Mesnevi'de etkili bir bilinçaltı tekniği ile anlatır:

“Bütün dünyada herkes, erkek olsun, kadın olsun her an can vermede, ölüp gitmededir.

Onların söyledikleri sözleri, ölürlen babanın oğluna söylediği vasiyetler say!

Onların sözlerini vasiyet say da, bu yüzden sende ibret ve rahmet duyguları uyansın, nefret ve kin de kalpten sökölüp atılsın.

Hısım ve akrabana, ölüm döşeğinde can çekişiyorlarmış gibi, için yanarak bak!

Gelecek şey gelmiş çatmıştır. Onu şimdi oluyor farz et. Dostu can veriyor say, yok olmuş bil.

Kinin, garazın bu görüşlere engel oluyor, ibret almanı önlüyorsa, garazı, kini kalbinden çıkar at!

K

**Bu fena duyguları kalbinden atamıyorsan,
ben âcizim, bir şey elimden gelmiyor diye
ümitsizliğe kapılma.”**

ALTINCI BÖLÜM

İNSANLARLA BİR OLDUN MU BİR MADENSİN, BİR ULU DENİZ

“Kendine gel, benlikten çık, uzak dur.

İnsanlara karıl, insanlara,

İnsanlarla bir ol.

İnsanlarla bir oldun mu, bir madensin, bir
ulu deniz,

Kendinde kaldın mı bir damlasın, bir da-
ne.”

“Ay geceden ürmediği için böyle parlak
kaldı. Gül de dikenle uyduğu için bu ko-
kuyu elde etti.”

“Buluşunca coşmak, çok konuşmak dostluk
alâmetidir. Dilin tutulması, konuşmama-
lar da birbirini sevmemek, anlaşmamak işare-
tidir.”

“Yalnız başına bir yolda neşeli giden kişinin
duyduğu sevinç, dostlarla, arkadaşlarla
giderse, yüz misli artar.”

“İnsan, sözünde gizlidir.”

“Söz söylemek için önce dinlemek gerektir.
Söze, kulak verme yolundan gir.”

“Eğer insansan, insanlarla anlaş, hoş ge-
çin!”

Aynı dili konuşanlar değil, aynı duyguları paylaşanlar anlaşabilir.

Günümüzde en çok kullanılan kavramlardan birisi iletişim sözcüğüdür. Öyle ki, içinde bulunduğumuz çağ, artık bu kavramla ifade ediliyor: İletişim çağı...

Gerçekten de, günümüzde insan ilişkilerini anlatan kavramın adı iletişimdir. İletişim; kişiler arasında duygu, düşünce ve bilgi alışverişini sağlayan bir etkileşimdir. Bu nedenle Mevlânâ,

“Aynı dili konuşanlar değil, aynı duyguları paylaşanlar anlaşabilir.”

der.

Çağımızda, bireysel, ailevi, toplumsal birçok sorunun kaynağı iletişimsizlik değil midir? Günümüz toplumlarının en büyük hastalığı, sağlıklı iletişimlerin kurulamamasıdır. Sanki dünyada yalnız yaşıyormuşuz gibi, iletişim kanallarımızı tıkdık. İletişimde dinleme kalitesini kaybettik. Sadece konuşmak için fırsat kolluyoruz. Sadece konuşarak iletişimin sağlanacağını düşünüyoruz. Kelimelerde bir emek harcanmadığı için kimse kimseyi dinlemiyor. İnsanlar zamanla en önemli iletişim unsuru olan dinleme yeteneğini köreltmekte veya kaybetmektedir.

İnsanlarla iletişim kurmayı bilmek, iletişim tekniğini ve inceliklerini tanımak hayatta başarılı ve mutlu olmayı sağlayan eşsiz bir kozdur.

Sadece başkalarıyla iletişim kurmuyoruz. Kendi kendimizle de sürekli iletişim halindeyiz. Ancak her nedense, iletişimin bu yönünü genelde ihmal ediyoruz. Oysa sahip olduğumuz en önemli güçlerden bir tanesi işte bu son noktada gizlidir.

K

İçimizde gizli kalmış kaynaklara ve yeteneklere ulaşmamızı sağlayacak olan insanın kendi kendisiyle olan sağlıklı iletişimidir.

İnsan sözünde gizlidir

Mevlana “**İnsan, sözünde gizlidir.**” buyurur. Zira bir insanın bilgi düzeyini, birikim ve kalitesini, kültür ve iç zenginliğini sözleri ele verir.

Dünyanın elektronik bir köy haline geldiği günümüzde, yerinde konuşmak ve kendini iyi ifade edebilmek, en önemli silahlardan biri haline gelmiştir. İkna ve inandırma gücü olan kişi, üstünlük kazanmıştır.

Sözlü iletişim ya da konuşmak, insanlar arasında iletişimi muhabbeti ve anlaşıp kaynaşmayı sağlayan en önemli araçtır. Yani insanlar duygu ve düşüncelerini, arzu ve taleplerini çoğu kez konuşarak ifade ederler. Bir kimsenin kullandığı dil ve üslup onu hayatta başarılı kılabildiği gibi, hüsrana da uğratabilir. Onun için Mevlânâ:

‘Dil hem tükenmeyen bir hazine hem de dermanı olmayan bir derttir’

buyurur.

Kendimizle ve dış dünya ile iletişimimizde duygu ve isteklerimizi olumlu sözcüklerle ifade etme, bilinçsiz tüm davranışlarımızın yönlendirildiği yer olan bilinçaltımıza doğru mesajı vermekle kalmaz, kendimizi daha iyi hissetmemizi de sağlar. Kendini iyi ve huzurlu hisseden insanın iletişimi de sağlıklı olacaktır.

Diğer yandan, okumak, yazmak, konuşmak ve dinlemek iletişimin dört unsurudur. Hayal etmek ve zihinde canlandırmak, bu yöntemlerin ortak

anahtarıdır. İletişimin kalitesi ile hayal edebilme becerisi arasında doğru orantı vardır. Dolayısıyla,

“Hayalin, bakırı altın yapan bir felsefe taşıdır”

sözü özellikle başarılı iletişim için de geçerlidir.

Söze, kulak verme yolundan gir

İletişimin ruhu dinlemektir. Dinlemek için kulak vermek gerekir. Dinlemek, kolay bir iş değildir. Dinlemeye kendinizi tüm benliğinizle vermelisiniz. Bazen bir şey söylemek istersiniz; dilinizin ucuna kadar gelir ama kendinizi tutmalı, “*Şu anda dinlemeliyim, elbet konuşma sırası bana da gelecek*” demelisiniz. Bu nedenle, Mesnevi’ye *bişnev* (dinle!) diye başlayan Mevlânâ,

**“Söz söylemek için önce dinlemek gerektir.
Söze, kulak verme yolundan gir.”**

der.

Mesnevi’yi şerh eden alimler, Mevlânâ’nın mesajına “*bişnev*” diye başlamasına özel bir anlam yüklemişlerdir. Onlara göre, bu kulağın gözden daha değerli bir organ olduğunu, zekânın ve anlayışın kaynağı olan işitme duygusundan mahrumiyetin aynı zamanda dilsizliğe de sebep olacağını, böyle bir insan için ise yüksek bir kabiliyet düşünülemediğini ifade etmişlerdir.

Ya olduğun gibi görün ya da göründüğün gibi ol

İletişim denilen olgu, doğal olmak ve kendin olmaktır. İnsanlarla kurduğunuz ilişkinin içine yapaylık girerse dostlukları, içtenlik ve insanlık dolu bir hayatı unutun. Bu gerçeği bize Mevlânâ,

K

“Ya olduğun gibi görün ya da görüdüğün gibi ol”

meşhur sözyle anlatır. Bu, aslında bütüncül iletişimin formülüdür. Başarılı iletişim için görünüş, ses tonu ve söylenenin uyumlu olup birbirini tamamlaması gerekir. Araştırmalara göre, iletişimde % 50 beden dili, % 38 ses tonu ve % 12 de söylenen söz önem taşır.

İnsanlarla bir oldun mu, bir madensin, bir ulu deniz

Hayat sürekli yenilenme ve değişimdir. Evrende, atomların içindeki en küçük kuarklardan en büyük galaksilere, hiçbir şey sabit ve durağan değildir. Hepsinin arasında sünnetullah denilen sonsuz ve en mükemmel bir iletişim ve uyum vardır. Hareket etmeyen bir şeyin ilerlemesi imkânsızdır. Yaşamak hareket etmek, gelişmek demektir. Yaşamak bir başkasıyla iletişim halinde olmaktır, yalnızlık değildir. İletişim güç ve yeteneği her insanda potansiyel olarak olsa da, onun kullanılması ve geliştirilmesi kişinin kendi irade ve çabasına bırakılmıştır.

Mevlana bir şiirinde;

**“Kendine gel, benlikten çık, uzak dur,
İnsanlara karıl, insanlara.
İnsanlarla bir ol.
İnsanlarla bir oldun mu, bir madensin, bir ulu deniz,
Kendinde kaldın mı bir damlasın, bir dane.”**

diyerek, bu gerçeği vurgular.

Dostuyla hoş geçinen dostsuz kalmaz

Başarılı iletişim insanlar arasında dostlukla sonuçlanacak köprüler kurarken, başarısız iletişim, duvarlar örer ya da var olan köprüleri yıkar. Mevlânâ aşağıdaki sözleriyle bu hususu çok güzel ortaya koyar:

“Buluşunca coşmak, çok konuşmak dostluk alâmetidir. Dilin tutulması, konuşmamalar da birbirini sevmemek, anlaşmamak işaretidir.”

“Yalnız başına bir yolda neşeli giden kişinin duyduğu sevinç, dostlarla, arkadaşlarla giderse, yüz misli artar.

“Dostuyla hoş geçinen dostsuz kalmaz. Müşteriyle iyi anlaşılan iflas etmez.”

İşte size insanlarla hoş geçinmek için basit bir teknik...

İnsanların en fazla alındığı eleştiri ya da uyarı konusunda, sandviç yöntemini uygulayın. Bu, eleştiriyi iki övgü arasına yerleştirmek anlamına gelir. Bunun için konuşmaya önce olumlu ifadelerle başlayıp, ardından eleştiri ya da uyarıyı yapıp, sözlerinizi yine olumlu ifadelerle bitirmelisiniz.

Öte yandan, Mevlânâ,

“İnsanları iyi tanıyın! Her insanı kötü bilip kötülemeyin, her insanı da iyi bilip övmeyin.”

derken, insanları, sosyal hayatta ve iletişimde çok sık raslanan bir hataya karşı uyarır.

K

Gül, o güzel kokuyu diken ile hoş geçindiği için kazandı.

Mevlânâ, zaman zaman sıkıntılarına, zorluklarına rağmen insanlara katlanmanın gerekliliği ve bunun insanın bireysel gelişim ve olgunlaşmasındaki katkısı konusunda, diken ve gül temsilini kullanarak, gülün ağzından etkileyici bir biçimde anlatır:

“Ay geceden ürmediği için böyle parlak kaldı. Gül de dikenle uyduğu için bu kokuyu elde etti.

Gül, o güzel kokuyu diken ile hoş geçindiği için kazandı. Bu gerçeği gülden de işit. Bak, o ne diyor:

- **Dikenle beraber bulunduğum için neden gama düşeyim, neden kendimi kedere sokayım? Ben ki gülmeyi, o kötü huylu dikenin beraberliğine katlandığım için elde ettim. Onun sayesinde dünyaya güzellikler ve hoş kokular sunma imkânına kavuştum.”**

Yine Mevlânâ'nın dediği gibi,

“Önemli olan gül tabiatlı olabilmektir. Yani bu dünya bahçesinde dikenleri görüp, onlardan incinip dikenleşmek değil, araya kış gibi çileler girse bile, onları bahar iklimiyle kucaklayarak, bütün aleme bir gül olabilmektir.”

İnsan, ancak gözbebeğinden ibarettir

Mevlânâ,

J

**“Hiç şüphe yok ki işler, görüşlerin fer’idir.
Şu halde insan, ancak gözbebeğinden ibaretir”**

der. Bilimsel araştırmalar göstermiştir ki, bebekler daha konuşmaya başlamadan görsel işaretleri algılamaya başlarlar. Yine bebekler daha dört aylıkken yakınlarındaki insanların niyetlerinin ne olduğunu kestirmek için onların gözlerine bakmayı öğrenirler. Daha iki aylıkken bile bir bebek karşısındakinin yüzünde en çok gözlerle bakar. Bir yaşını yeni doldurmuş bebekler anne-babalarının bakışlarının doğrultusundan onların neye baktığını ya da ne düşündüğünü çıkarabilirler. Vücut dilini okumada, göz erişim ipuçları kişinin ne düşündüğünü anlamada büyük önem taşır. “*Gözler kalbin aynasıdır*” sözü de bu gerçeğin bir ifadesidir.

Çevreden, sürekli olarak işleyebileceğinizden çok daha fazla miktarda uyarı alırsınız ve bu bilgileri kişisel filtrelerinizden geçirerek algılırsınız. 'Kişisel filtre', insanın yapısına, düşünce tarzına, inançlarına, o anda içinde olduğu fiziksel-ruhsal durumuna bağlı olarak değişir. Yani bir başka deyişle, çevreden gelen uyarıları hep kendi yorumunuzu katarak algılırsınız. Tıpkı Mevlânâ'nın aşağıda okuyacağınız “papağan ve kel” hikâyesindeki papağanın algıladığı gibi, dolayısı ile mutlak gerçeği değil, algıladığınız gerçeği bilir, ona göre davranırsınız. Herkesin kendine göre oluşturduğu bu 'gerçek'lere 'harita' denmektedir. Davranışlarınızı kısıtlayan ya da çeşitlendiren de bu haritalardır, mutlak gerçekler değil.

Amaç, doğru harita'yı oluşturmak değil, sistem yaklaşımına uygun en 'zengin harita'yı oluşturmaktır. Bir sorun karşısında ne kadar çok dav-

K

ranış alternatifi varsa başarı şansı da bu çeşitlilik oranında artar. Mükemmel kişiler, çok çeşitli bakış açıları ve çok sayıda davranış seçenekleri içeren haritalara sahip olan kişilerdir. Çok seçenek sahibi olmak kişiyi mükemmelliğe yaklaştırırken, çok çeşitli bakış açılarına sahip olmak da olgunlaştırır.

Hikâye: Papağan ve Kel

“Bir bakkal vardı, onun bir de yeşil, güzel sesli bir papağanı. Dükkânda bekçilik yapar; bütün alışveriş edenlere hoş nükteler söyler, şakalar yapardı. İnsanlara hitap ederken insan gibi konuşurdu, papağan gibi ötmeye de mahareti vardı.

Efendisi bir gün evine gitmişti. Papağan dükkânı gözetliyordu. Ansızın fare tutmak için bir kedi dükkâna sızdı. Papağancık can korkusundan, dükkânın baş köşesinden atıldı, bir tarafa kaçtı; gülyağı şişesini de döktü.

Sahibi evden çıkageldi. Tacircesine huzuru kalple dükkâna geçti oturdu. Bir de baktı ki dükkân yağ içinde, elbisesi yağa bulanmış. Papağanın başına bir vurdu; dudunun dili tutuldu, başı kel oldu. Papağan birkaç günceğiz sesini kesti, söylemedi.

Bakkal pişmanlıktan ah etmeye başladı. Sakalını yolmakta, eyvah demektedir; ‘Nimet güneşim bulut altına girdi. O zaman keşke elim kırılırdı o güzel sözlünün başına nasıl oldu da vurdum?’

Kuşu yine konuşsun diye yoksullara sadakalar vermekteydi.

J

Üç gün üç gece sonra şaşkın ve meyas, ümitsiz bir halde dükkânda otururken ve binlerce gussaya, gama eş olup, bu kuş acaba ne vakit konuşacak diye düşünüp dururken, ansızın tas ve leğen dibi gibi tüysüz kafası ile bir kel geçiyordu. Papağan hemencecik dile gelip akıllılar gibi dervişe bağırdı:

" Ey kel, neden kellere karıştın; yoksa sen de şişeden gülyağı mı döktün?" Onun bu kıyasından halk gülmeye başladı. Çünkü papağan, hırka sahibini kendisi gibi sanmıştı."

Hikâye: Sağır ve hasta komşusu

Mevlâna kıyasta bulunmanın, yetersiz bilgi ile hüküm vermenin insanı düşüreceği gülünç durumu bir hikâye ile anlatır.

“Kıyas ve şüphe yoluyla bildiğini farz edelim... O biliş sağrıların dudak oynamasından anladıkları kadar bir anlayış ve bilişten ibarettir.

Anlayışlı, hal hatır, yol yordam bilen birisi bir sağıra “komşun hasta” diye haber verdi. Sağır kendi kendisine dedi ki: “Bu sağır kulakla ben onun sözünü nereden anlayacağım. Hele hasta olur, sesi pek çıkmazsa... Mutlaka da gitmek lazım. Dudağını oynar görünce ne dediğini kıyas yoluyla kendiliğinden düşünür, bulurum... ‘Ey benim mihnete düşmüş dostum, nasılsın?’ derim. O, elbette ‘iyiyim’, yahut ‘hoşum’, diyecek. ‘Şükürler olsun’ diye cevap verir, ‘ne çorbası yedin?’ diye sorarım. O mesela, ‘mer-

K

cimek çorbası' diye cevap verir. 'Afiyet olsun' der, 'Hekimlerden kim geliyor, kendini hangisine tedavi ettiriyorsun?' derim. O, 'filan' deyince, derim ki: 'Ayağı çok kutludur. Geldi mi işin yoluna girdi demektir. Sevin, neşelen.' dedi.

Biz de onun kademini denedik. Nereye vardığına dilek hâsıl oldu.

O iyi adam, kıyas yoluyla tasarladığı bu cevapları düzüp koşarak hastaya hal hatır sormaya gitti.

'Nasılsın' dedi. Hasta 'öldüm' deyince, dedi ki: 'Çok şükür!' Hasta, bu sözden hiddetlendi, canı pek sıkıldı. 'Bu ne biçim şükür? O bizim kötülüğümüzü istiyormuş, anlaşıldı' diye düşündü. Sağır önceden hazır bir söz tasarlamıştı ama yanlış düştü. Sonra 'Ne yedin?' diye sorunca, hasta 'Zehir' dedi. Sağır, 'Afiyet olsun' der demez hastanın kahırlanması fazlalaştı.

Sağır bundan sonra da, 'Tedavi için hekimlerden kim geliyor?' diye sordu. Hasta, 'Hadi be, defol! Azrail geliyor.' diye cevap verdi. Sağır, 'Ayağı pek kutludur, sevin, neşelen!' dedi.

Sağır; şükür, böyle bir zamanda hal hatır sorup komşuluk hakkını gözettim diye sevinerek dışarı çıktı.

Sağır, eşekliğinden tamamı ile aksini sandı, ziyanın ta kendisi olan o işi kâr zannetti. Hasta ise, 'Bu, bizim canımıza düşmanmış, onun cefa madeni olduğunu bilmiyormuz' diyordu. Hatırına yüz türlü kötü şeyler geliyor, ona türlü türlü haber göndermeyi kuruyordu."

Hiç kimsenin kinini yüreğinde tutma

İnsanların sıkıntılarının, sorunlarının yegâne nedeni olarak diğer insanları, aile fertlerini, iş arkadaşlarını, yöneticileri suçlamaları çok rastlanan bir çıkmaz yoldur. Oysa Mevlânâ bakın bizi nasıl uyarır:

“Ey Adam! İnsanlarda gördüğün birçok zulümler, senin huyundur; sen kendi huyunu onlarda görüyorsun.

Senin varlığın, nifakın, zulmün, gafletin onlara aksetmiştir. Sen osun, sen kendini yaralamaktasın. O anda, lanet ipliğini kendine kendin dokuyorsun!

O kötülüğü sen kendinde açıkça görmüyorsun. Görsen, kendine kendin candan düşman olurdun. Ey ahmak! Kendine saldıran o aslan gibi, sen de kendine saldırıyorsun. Ahlakının künhüne erişir, hakikatini anlarsan o adam olmamazlığın senden olduğunu bilirsin. Aslan, başka bir aslan gibi görünen şeklin, kendi aksinden ibaret olduğu kuyu dibinde zahir oldu. Bir zayıfın dişini söken, o ters gören aslanın işini işlemektedir.

Ey başkasının yüzünde kötü bir ben gören! Gördüğün kendi beninin aksidir, ondan nefret etme! “Müminler birbirinin aynasıdır.” Bu haberi Peygamberden rivayet etmediler mi?”

Sâdi-i Şirâzî de Gülistan’ında güzel bir empati öğüdü verir:

K

“ *Bilmek istersen, ayağının altındaki karıncanın halini; filin ayağı altında farz et kendini.*”

Mevlânâ bu bağlamda babasının şu sözünü nakleder:

“Yaratılandan daima şikâyet, bir anlamda Yaratanı da şikâyet etmektir.”

Nitekim son dönem gönül dostlarından Gönenli Mehmet Efendi de, *“hayatının hangi cephesinden şikâyet ediyorsan, bil ki senin için o hayırlıdır.”* buyurur.⁵³

Mevlânâ'nın oğlu Bahaüddin Veled der ki:
“Bir sohbet anında babam bana,

“Bahaüddin, eğer daima cennette olmak istersen, herkesle dost ol, hiç kimsenin kিনি yüreğinde tutma”,

dedi ve şu rubaîyi okudu:

“Eğer hiç kimseden sana fenalık gelmesini istemezsen, fena söyleyici, fena öğretici, fena düşünceli olma.”

Mevlânâ, hasımları tarafından kendine reva görülen dil uzatmalara ve uygunsuz lakırdılara hiç acı cevap vermez; yumuşaklıkla karşılık verirdi.

Camî, şöyle naklediyor: *“Mevlânâ'ya düşmanlık güden Konyalı Siraceddin'e, Mevlânâ'nın, “Ben yetmiş iki milletle beraberim.” dediğini söylediler. Siraceddin de düşmanlığından, huzursuz etmek ve kıymetten düşürmek niyetiyle, yakınlarından büyük bir âlimi ona gönderdi. O âlim, Siraceddin'in talimatına göre, büyük bir kalabalık*

⁵³ İzzet Ay, İlim, İrfan ve Hizmet Pınarı Gönenli Mehmet Efendi, Yağmur Yayınları, İstanbul 2007, s. 222.

J

çinde Mevlânâ'ya, sen böyle mi söyledin, diye soracak, şayet ikrar ederse kendisini edeb dışı sözlerle incitecek, insanlar arsında mahcup edecekti. O âlim Mevlânâ'nın huzuruna geldi ve sordu: "Sen yetmiş iki milletle beraberim diye söyledin mi?" Mevlânâ da cevaben: "Evet, demiştim" deyince, o âlim ağzına geleni söyledi, aşırı derecede ileri geri konuştu. Mevlânâ tebessüm ederek dedi ki: "Senin bu söylediklerine rağmen, seninle de beraberim..."

Dostluğun değerini bilmek

Mevlânâ dostlar arasındaki yanlış anlamaları, kırgınlık ve küskünlükleri bitirecek reçeteleri bize bakın nasıl sunuyor:

"Gel, birbirimizin kıymetini bilelim, sonra ansızın birbirimizden ayrı kalmayalım.

Mademki mümin müminin aynasıdır, niçin aynamızdan yüz çeviriyoruz.

Asil cömert kişiler dostlara canlarını feda ettiler. Köpekliği bırak. Biz de insanız.

" Kul e'ûzu" ve "Kul Huvellahu"yu birbirimizin sevgisine niçin dua diye okumuyoruz.

Kötü niyetler dostluğu karartır. Niçin onları gönülden kovmuyoruz.

Öldüğümde beni hoşça anacaksın, niçin ölü severiz de diriye düşmanız.

Mademki ölümden sonra barış yapacaksın, niçin ömür boyu senin üzüntünle sıkıntı içindeyiz.

K

**Şimdi öldüğümü kabul et, barış yap, anlaş.
Çünkü biz barışta ölümler gibiyiz.**

**Mademki mezarımın üzerini öpeceksin,
yanağımı öp, şimdi aynı özellikteyiz.**

**Ey gönül, ölü gibi sus! Bu dilden dolayı
benlikle suçlanmaktayız.”**

**“Eğer dostlarınızın kötülüklerini size nak-
lederlerse, sizin onu 70 kere hayırla ve iyi
niyetle yorumlamanız gerekir. Onu yazmak
ve açıklamaktan aciz kaldığınız vakit, ‘bu-
nun sırrını o bilir’ diye yorumlayın ve mese-
leyi kapatınız ki, dünyada dostsuz kalmaya-
sınız. Çünkü ayıpsız dost arayan dostsuz
kahr.”**

Derdini dinlemek dertliye verdiği zekâttır

**“Bir kimsenin gönlünde bir gamı olup da
onu sevdiğine çababiliyorsa, açsın, söylesin.
Çünkü gönülde bulunan gam, söz ile gide-
bilir”**

buyuran Mevlânâ, gerektiğinde zaman zaman dostlarımızın, arkadaşlarımızın, komşularımızın dertlerini dinlemeyi, adeta zekât vermek gibi gö-
rek onlara yol göstermeye teşvik eder. Adeta gü-
nümüzdeki psikolojik terapinin temelini ortaya koyar.

**“Derdine kulak astın, elemlerini dinledin
mi, bil ki bu, o dertliye verdiği bir zekât-
tır.**

J

Gönül hastalarının dertlerini dinler; yüce canın su ve toprak ihtiyacını anlarsan, bu, bir zekâttır.

Dertli adamın tereddütle dolu, dumanlarla dolu bir gönül evi vardır. Dertini dinlersen o eve bir pencere açmış olursun.

Senin bu dinleyişin ona bir nefes yolu oldu mu, gönül yurdun da o acı duman azalır.”

Ancak, insanlarla iyi iletişim kurmak, onları dinlemek her şeye evet demek, hayatınızın kontrolünü başkalarına vermek demek değildir. Vaktiniz, paranız olduğuna göre ikisini de ziyan etmek istemezsiniz. Öyleyse, zaman harcamak istemediğiniz, yapmayı tercih etmediğiniz ya da yerine başka bir şeyi yapmak istediğiniz hallerde hayır demek son derece doğaldır. Ancak insanlar hakkınızda bir beklentiye girmeden, erken evrede hayır deyin. Hayır derken nazik ve kibar olun. Gerekenizi açıklayın. Karşınızdakine, nasıl yardım alabileceği konusunda alternatifler sunun.

Düşmanın seni sevmesini istersen

Bunun ilginç formülünü bakın Sultan Veled, Rumî'den nasıl aktarır: “*Bir gün babam bana şöyle bir tavsiyede bulundu:*

“Bahattin, düşmanın seni sevmesini istersen, 40 gün onun iyiliğini söyle. O senin dostun olur. Çünkü gönülden dile yol olduğu gibi, dilden de gönüle yol vardır.”

Çocuklarla iletişim

Mevlâna'nın oğlu *Sultan Veled Hazretleri* henüz anne sütü alan bir çocukken daima babasının kucağında uyurdu. Mevlânâ, gece namazını kılacağı vakit, bazen Sultan Veled bağırır ve ağlardı. Mevlânâ, susturmak için namazı bırakır, onu kucağına alır, uyutur ve namazını öyle kılardı.

Mesnevîhân *Siraceddin*, Mevlânâ'nın çocuklarla olan iletişimini aktarırken şahit olduğu bir olayı şöyle anlatır:

“Bir gün Hüsâmeddin’le birlikte Mevlânâ’yı ziyaret etmek için medreseye gelmiştik. Mevlânâ’nın torunu Emîr Ârif’i küçük bir arabaya oturtmuşlar, lalası da onun arabasını çekiyordu. Mevlânâ, hemen yerinden kalkarak arabanın ipini mübarek omzuna koyup: ‘Ârif’e öküzçülük edebilirim,’ dedi.

Bunun üzerine Hüsâmeddin Çelebi de arabanın diğer tarafını tuttu; bir iki defa medresenin avlusunu dolaştırdılar. Çelebi Ârif, tatlı tatlı gülüyor ve seviniyordu. Mevlânâ:

“Çocukları okşamak, Peygamberimizden biz Müslümanlara kalmış bir mirastır. Peygamber (s.a.v): “Çocuğu olan çocuklaşsın” buyurmuştur,”

dedi ve şu şiiri okudu:

**“Babanın aklı dünyayı ölçerse de,
Küçük çocuğun anlaması için “ti ti” der.
Mademki işim gücüm çocuklardır; o
hâlde,
Çocukların diliyle konuşmak lâzımdır.”**

YEDİNCİ BÖLÜM

BİR FİKRE TAKILIP KALMA, DAHA İLERİLERİ DÜŞÜNMEYE GAYRET ET

“Bir fikre takılıp kalma. Daha ilerileri düşünmeye gayret et.”

“Akıllılar parçada bütünü görürler.”

“Hangi bir işe meylin varsa o işte kendi kudretini apaçık görür durursun.”

“İyi işte hırslı ol.”

“İster yavaş gitsin, ister tez koşsun, arayan bulur. İki elinle isteğe sarıl; çünkü istektir iyi yola kılavuz olan.”

Aklın içinde nice dünyalar vardır

Doğduğunuz yeri, anne-babanızı, başlangıçtaki sosyal ve ekonomik koşulları siz seçmediniz ve seçme şansınız da yoktu.

Ancak sahip olduğunuz harika beyin gücünüzle ne yapacağınıza, başınıza gelen şeylere, başkalarının dediklerine ne tepki vereceğinizi seçebilirsiniz.

Sahip olduğunuz potansiyel ve yetenekler, size saklı kalsın diye verilmedi. Bunları açığa çıkartmanız, geliştirmeniz, insanlığın hizmetine sunmanız gerekir. İnsan sahip olduklarının toplama-

mı değil, fakat henüz sahip olabileceklerinin toplamıdır.

Kendiniz hakkındaki sınırlayıcı düşüncelerinizi değiştirerek hayatınızı da değiştirebilirsiniz.

Beyninizle düşünür, okur ve öğrenirsiniz. *Beş duyu* ve *altıncı his* de denilen sezgi, beynin görevlerini yapmasına yarayan araç ya da kanallardır. İnsan beyninin bilinen kabiliyetlerinin % 95'i son yirmi yıl içinde öğrenilmiştir. Bu alandaki gelişmeler henüz resmi eğitim programlarına yansıtılmasa da, eğitim ve psikolojinin temellerinde büyük değişikliklere yol açmıştır. Beyin üzerine yapılan araştırmalar, herkesin sınırsız bir öğrenme ve yaratıcılık yeteneğine sahip olduğunu göstermektedir.

Yeni doğan bir bebek, 120 milyar beyin hücresine sahip olarak dünyaya gelir.

Herhangi bir dakikada beyninizde 100 bin ilâ bir milyon arasında kimyasal reaksiyon olmaktadır.

Kas sistemi ile çalışan el, kol, boyun ve göz sistemlerinden farklı olarak beynimiz elektrokimyasal sistem ile çalışmaktadır. Bunun sonucu beynimiz çok çalışmakla yorulmaz. Ancak sürekli aynı şeye odaklanmaktan sıkılabilir. Bu nedenle uzun süreli çalışmalarda ara vermek, yani beyin molası vererek gezinmek, yemek pişirmek, çocuklarla vakit geçirmek, resim yapmak, müzik dinlemek gibi farklı şeylerle ilgilenmek gerekir.

İnsan beyni saniyede 7 (artı ya da eksi 2) bilgiyi alacak kapasiteye sahiptir. En standart beyin bile sonsuz düşünme makinesidir. Beyin gücü da-

K

ha iyi bir geleceğin anahtarıdır. Dünyada artık iki sınıf insan vardır: Bilgi zenginleri ve yoksulları.

Beyninizin kurabileceği bağlantılar ve düşünce kalıplarının sayısı tüm evrendeki atomların sayısından çok daha fazladır. Yapamam tavrı, bu gücün katilidir. Yapabilirim tavrı ise, bu devasa potansiyelinizi kullanıma açar, öğrenme, üretme ve kendinizi yenileme gücünüzü uyandırır.

Nitekim, Mevlânâ bu bağlamda,

“Aklın içinde nice dünyalar vardır. Akıl okyanusu ne kadar geniştir.”

der.

Beyin dünyada herkesin sahip olduğu bir organdır. Beyni gizemli yapan husus, yalnızca zekâ ve öğrenmeyi değil, aynı zamanda algı ve duyguları da içermesidir.

Anlatım ve anlama kolaylıkları bakımından beyni üst ve alt beyin olarak ele alabiliriz. Anatomik olarak üst beyin, tüm beynin en çok % 28'ini kapsar. Geriye kalan % 72'lik kısım ise alt beyni oluşturur.

Üst beyin birbirlerinin bir tür ayna görüntüsü olan sağ ve sol olmak üzere iki yarım küreden oluşur. Yarım küreler, uyumlu şekilde birbirinden farklı fonksiyonları gerçekleştirir. Sağ beyin; hayal gücü, renk, ahenk, resim, müzik, hayal kurmak veya duyular gibi fonksiyonları yapar. Problemlerle karşılaşınca devreye girer ve çözüm üretir. Rüya görür. Sınır ve kural tanımaz. Önyargısız, yenilikçi, icatçı ve sezgicidir. Sol beyin; daha çok konuşma ve okuma, ölçme ve değerlendirme, bilgi ve deneyimleri depolama, eleştiri, analiz, sentez ve değerlendirme yapma, matematik, dil, irdele-

mek, mantık ve yazmak gibi işlevleri yerine getirir. Kuralcıdır, yeniliklere kapalıdır, değişimlere karşı koyar, gerçek ile hayali ayırır. Sağ beyin yaratıcılığın, sol beyin mantığın merkezidir. Dolayısıyla hepimizde doğuştan hem bilimsel hem de sanatsal yetenekler potansiyel olarak mevcuttur. Tony Buzan'ın deyimiyle, *“Her birimiz potansiyel olarak olağanüstü bilimsel ve sanatkâriz. Eğer şimdi tek tarafa meyilli görülüyorsak, bu doğuştan yeteneksiz olduğumuzdan değil, sadece beynimizin bir yanına, gelişmek için diğer yanına tanınmış imkânların verilmemiş olmasındandır.”* Dolayısıyla iki beyin yarım küresini birlikte kullanmak Mevlânâ'nın ifadesiyle **iki kanatla uçmak** gibidir.

Üst beynin iki yarı küresinin uyum içinde çalışması, öğrenme kabiliyetini artırır. Öğrenme zorluğu, genellikle beynin iki yarısının birbiriyle bağlantıda olmamasından kaynaklanır.

Mevlânâ, **“bir şeyi kavramak, anlamak, ezberlemek ve hatırlamak, aklın işidir”** diyerek üst beyne işaret eder.

Çeşitli öğrenme kanallarından size ulaşan bilgiler, verdiğiniz önem derecesine göre kaydolmaktadır. Merak ve ilgi duymadığımız, önemsemediğimiz; kısacası duyguların hareketlenmediği olaylarda gelen bilgiler düşük frekanslı elektrik sinyalleri şeklindedir. Dolayısıyla, üzerinde “merak ve ilgi” etiketi taşımayan bilginin beyne girmek için gerekli vizeyi alması mümkün değildir. Onun için, Mevlânâ da, sözün ve öğütlerin insana fayda verebilmesini insanın içinde o konuya ilişkin bir merak ve inancın varlığına bağlar:

K

“İçerden birisi gelip kapıyı açmadıkça, dışarıdan gelen kapıyı açamaz. Bunun gibi içerden bir kabul ve tasdik eden olmadıkça da sözün faydası olmaz. Meselâ, bir ağacın kökünden içine gelen bir canlılık olmadıktan sonra ona kovalarla su dökse de faydasızdır.”

Görüldüğü üzere, beynin sağ ve sol loblarından bahsederken üst beyinden ya da bilinçli beyinden, diğer bir ifadeyle Mevlânâ'ya göre, akıldan bahsediyoruz.

Sende, senden başka bir sen gizli

Bilinçaltı ya da alt beyin, bilinçli beynimizin özellikle farkında olmak zorunda olmadığı günlük faaliyetlerle uğraşmaktadır; ısı kontrolü, tansiyon, kimyasal dengeler, belirli bilgi işlemleri vb. Alt beyin sistemi, en başta duygularımızın ve içgüdülerimizin kaynağıdır Aynı zamanda, atalarımızdan geçen RNA denilen bir molekül yardımıyla bilgi şifrelerini taşıy ve depolar.⁵⁴

Bu aşamada beynimizi bir buzul gibi düşünürsek, buzulun okyanusun yüzeyinde kalan bölümü üst beyin, okyanusun altındaki kısım ise alt beyindir. Yeri gelmişken IQ ve EQ kavramlarına da işaret etmek isteriz.

IQ: Zekâsal katsayı - üst beyin işlevleri.

EQ: Duygusal katsayı –
alt beyin işlevlerinden biri.

Cep telefonları, İnternet, tüketim yarışı, aşırı üst beyin faaliyetlerine yolaçmaktadır. Bu da stre-

---

⁵⁴ 1989'da ispatlandı; ispatlayıcıları ABD'li *Thomas Cech* ve Kanadalı *Sydney Altman* Nobel Kimya Ödülü kazandı.

J

se neden olarak, kişilerin zihin sağlığını giderek artan bir şekilde bozmaktadır.

İşte şimdi araştırmacılar; Mevlânâ'nın Mesnevi'de:

"Hiç'i bulunuz, gönül gözünüz açılsın"

deyişini;

**"Su küpünde ne vardır ki nehirde olmasın,
evde ne vardır ki şehirde bulunmasın."**

"Bu dünya küp gibidir. Gönül ise sanki derenin suyu. Bu dünya, aynı zamanda bir odaya benzer. Gönül ise şaşılacak şeylerle dolu bir şehir."

deyişini;

Yine Hacı Bektâş-ı Veli'nin:⁵⁵

⁵⁵ Gerçek ismi, Seyyid Muhammed bin İbrahim Ata' dır. Horasan'ın Nişabûr şehrinde 1281 senesinde doğdu. İlk eğitimini Şeyh Lokman-ı Perende'den aldı. Lokman-ı Perende, Ahmed-i Yesevi'nin halifelerinden olup, zahir ve batın ilimlerinde derin bilgilere sahipti. Bektaş Veli Lokman-ı Perende'nin gözdesiydi. Ve rivayetlere göre kendinde olağanüstü haller gerçekleşiyordu. Hacı Bektaş-ı Veli, eğitimini tamamladıktan sonra Anadolu'ya geldi. Halka doğru yolu göstermeye başlayan ve kıymetli talebeler yetiştiren Hacı Bektaş-ı Veli, kısa zamanda tanınarak büyük rağbet gördü. Hacı Bektaş-ı Veli ve talebeleri, Osmanlı sultanları tarafından da sevildi ve saygı gördü. Henüz kuruluş aşamasında olan Osmanlı Devleti'nin sağlam temeller üzerine oturmasında büyük hizmetleri oldu. Sultan Orhan zamanında teşkil edilen "Yeniçeri Ordusu"na dua ederek, askerlerin sırtlarını sıvazladı. Böylece Hacı Bektaş-ı Veli'yi kendilerine manevi pir olarak kabul eden Yeniçeri Ordusu, manevi hayatını ve disiplinini ona bağladı. Hacı Bektaş-ı Veli, asırlarca Yeniçeriliğin piri, ustası ve manevi hamisi olarak bilindi. Hacı Bektaş-ı Veli'nin Makalat adlı Arapça bir eseri vardır. 1338 senesinde vefat eden Hacı Bektaş-ı Veli'nin derslerini ve sohbetlerini takip ederek onun tarikatına bağlananlara, tasavvuftaki usûle uyularak "Bektaşî" denildi.

K

“Gönül büyük bir şehirdir. Noksan sıfatlardan uzak olan Yüce Allah, yerden arşa değin neyi yarattı ise o şehirde vardır ve o şehire sığar.”⁵⁶

“Ağız tatlı ve acıyı bilir. Gönül hoş olanı ve olmayanı bilir. Gönül ne hüküm verirse dil onu söyler.”⁵⁷

beyitlerini anlamaya başladılar.

Mevlânâ'nın eserlerinde akıl, üst beyin; gönül ise alt beyin yerine kullanılmış; hiçlik, izolasyon, üst beynin devre dışı bırakılması yerine kullanılmıştır.

Mevlânâ bakın gönlün işlevini nasıl anlatır:

“Gönül dilerse gözler zehrin, yılanların bulunduğu tarafa gider; gönül dilerse baktığı şeylerden ibret alır. Gönül dilerse görülen şeylere bakar; gönül dilerse örtülü, gizli şeylere akar. Gönül dilerse, gözleri külliyyat tarafına sevk eder; gönül dilerse cüziyatta hapseyler. Bu beş duygu da (çeşmelerdeki oluklar, nasıl çeşmeye tâbi ise) aynı tarzda gönle tabidir. Onun muradınca ve onun emrine göre iş görür. Gönül ne tarafı işaret ederse beş duygu da eteklerini toplayıp o tarafa gider. Musa'nın elindeki sopa nasıl Musa'ya tâbi ise; el, ayak da apaçık gönlün emrine tabidir. Gönül isterse ayak raksa girer yahut yavaş yürürken hızlı yürümeye başlar. Gönül isterse el, parmaklarla hesaba girişir yahut kitap yazar. El, gizli bir elin hükmündedir. O gizli el iç-

⁵⁶ *Hacı Bektâş-ı Veli, Makâlât, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2007, s. 85.*

⁵⁷ *Hacı Bektâş-ı Veli, a.g.e, s. 102.*

dedir, dışarıya teni dikmiş, kendisine onu vekil etmiştir. Gönül dilerse el, düşmana bir ejderha kesilir. Gönül dilerse sevgiliye yardımcı olur. Gönül dilerse el, yemek için kepeçdir; on batmanlık gürz...”

Mevlânâ'nın,

“Sende, senden başka bir sen gizli;

Hacı Bayram Veli'nin,⁵⁸

*“Bilmek istersen sen seni,
Can içre ara canı,
Geç canından bul anı,
Sen seni bil sen seni”*

ve Yunus Emre'nin ise

“Bir ben vardır bende, benden içeri”

sözlerine uygun içteki kendinizi hissetmenin yolu, alt beyni devreye sokmaktır.

Dünyamız saniyede 18 millik bir süratle güneşin etrafında döner. Ve yaşamı sadece üst beyin yaşamı kabul edersek 70-80 yılda biter. Üst beyin yaşamı, milyonlarca yıllık bir uzay zamanında bir nokta, hatta bir hiçtir.

⁵⁸ Hacı Bayram-ı Veli Moğol istilası ardından 15. yüzyılda Anadolu'da birliğinin yeniden sağlanmasında en az siyasi ve askeri güçler kadar etkili olan Anadolu sufilerinin en önemlilerinden biridir. Ankara'nın Solfasol köyünde doğmuştur. Doğum tarihi kesin olmamakla birlikte kaynaklarda H.753/M.1352-53 yılları olarak belirtilir. İstanbul'u, Fâtiş Sultan Mehmed Han'ın fethedeceğini müjdeleyen büyük velînin adı Nûmân bin Ahmed bin Mahmûd, lakabı Hacı Bayram-ı Veli'dir. Hacı Bayram-ı Veli, ömrünün sonuna kadar hak yolunda çalıştı. 1429 tarihinde Ankara'da vefat etti. Türbesi kendi ismiyle anılan Hacı Bayram Camii'ne bitişik olup, ziyaret mahallidir. Hacı Bayram-ı Veli, Yunus Emre tarzında şiirler söylemiştir. Şiirlerinde "Bayrami" mahlasını kullanmıştır.

K

Yeni araştırmalar bir RNA molekülünün 20 milyon bilgi taşıdığını göstermektedir. Bu durumda belki de milyonlarca yıllık bir bilgi birikimine sahip alt beyin sistemi, tabiidir ki pek çok öğretilerde bir mikrokozmos, Mevlânâ'da ise gerçekte makrokozmos olarak tanımlanacaktır. Alt beyinin kullandığı tek dil Mesnevi'de çok yoğun olarak kullanılan sembol dilidir.⁵⁹

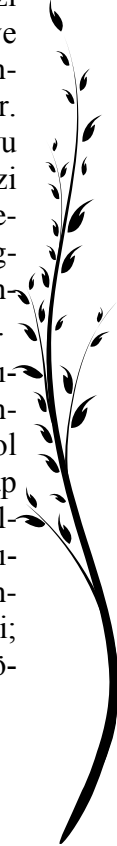
Artık sen kanatsız uçmaya kalkma!

Üst beyninizle yani aklınızla alt beyninizi programlayarak zihinsel yeteneği, motivasyon ve iradeyi arttırmak mümkün olmaktadır. Bunun yöntemi olumlu düşüncenin gücünden yararlanmaktır. Olumlu düşünce de zorunlu olan ise olumluyu olumlunun üzerine programlamaktır. Kendinizi yanlış yapmamaya değil, doğru yapmaya, her geçen gün daha çok öğrenmeye ve gelişmeye programlayın. Hedefinizi hep gözünüzün önünde canlandırın. Unutmayın bilinçaltı görüntülerle çalışır.

Sağ beyin bilinçaltına (alt beyne) açılan kapıdır. Mevlânâ'nın Mesnevi'sinde düşüncelerini anlatırken aralarda hikâyelere yer vermesi de sol beyin yanı sıra sağ beyne ve bilinçaltına de hitap etmek istemesindedir. Ona göre insan bilinçaltında her türlü varlığa sahiptir. Mevlânâ bilinçaltını, her çeşit hayvanın, bitkinin ve madenin bulunduğu denize benzetir. İnsan ruhu sakin, deniz gibi; derinliklerinde bizim farkında olmadığımız ve görmediğimiz bütün varlıkların örneğini taşır.

---

⁵⁹ Sıfır hakkında, www.psiikoestetik.com

Üst ve alt beyniniz arasında olumlu ve sürekli bir ilişki kurmanın en etkili yollarından biri, hedeflerinizi ve amaçlarınızı netleştirmektir. Ondan sonra amacınızı mümkün olduğunca çok imgelerle gözünüzde canlandırırken, kendi kendinize olumlu üstüne olumlu talimat ve telkinleri tekrarlamaktır.

Alt beyninizdeki resim ve inançlarınız ne kadar güçlü olursa, hedefinize ulaşmanız o kadar kolaylaşır ve hızlanır. Onun için Mevlânâ,

“İnsan, hangi işe koyulursa koyulsun, o işin derdi, o işin hevesi, aşkı, gönlünde (alt beyinde) doğmazsa adam, o işe girişemez”

derken bu gerçeğe işaret eder.

Bilinçaltımızda, aslında tüm soruların cevapları vardır; gereken bilincimizin bilinçaltımıza doğru soruları yöneltmeyi öğrenebilmesidir.

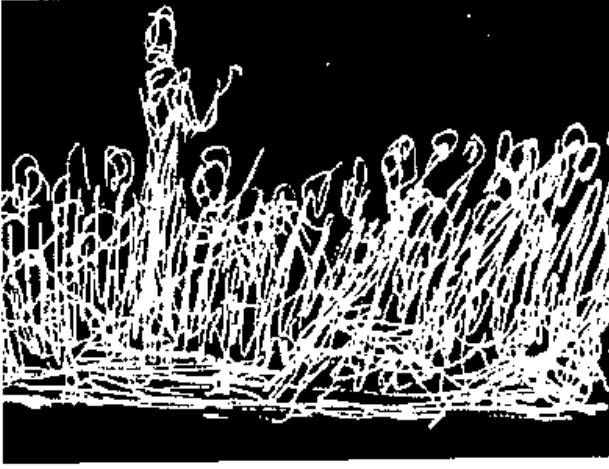
İnsanların yüzünü kolayca hatırlarken, ismini hatırlamada zorlanışınız sağ lobun öğrenmede sol lobdan ne derece etkin olduğunu gösterir. “*Bin defa duymaktansa bir defa görmek yeğdir.*” Çin atasözü de bu gerçeğe parmak basmaktadır. “*Hafıza şekillerle, temsillerle çalışır ve bilgiyi resimlerle işler*” şeklinde ifade edilen hafıza gerçeği aslında sağ lobun şekil, resim, hareket ve boyuta duyarlılığı, hayallerin ve üretici düşüncenin merkezi olması vesilesiyle öğrenmede olağanüstü etkisi ve önemine işaret etmektedir.

Ülkemizde bilgiyi aktarmaya dayanan “söyleme-anlatma”, “öğretme” metodundan ibaret kalan eğitim şekli, üst beynin sol lobunun, diğer bir deyişle beynin yarısının kullanıldığı eğitim tarzıdır. Hayal gücü, renk, ritim, şekil ve yaratıcı düşünme gibi özelliklere sahip sağ lob ve sezgi ve

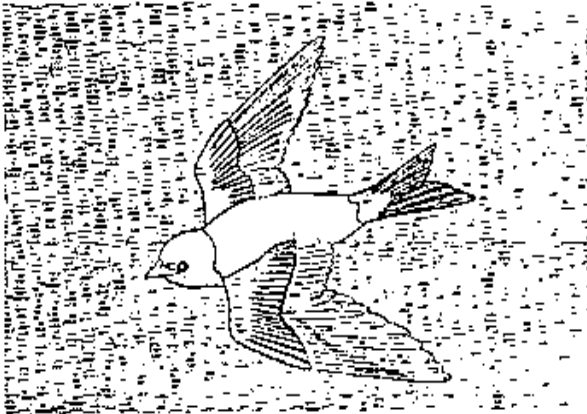
K

duygusal zekâyı barındıran alt beyin fonksiyonları yerine getirilememektedir.

Şimdi aşağıdaki resme bakın ve gördüğünüzü aklınızda tutun.

Yukarıdaki resim, beynin iki yarım küresi arasındaki algılama farkını çok iyi göstermektedir. Bu resimde ne olduğunu sol yarımküreye sorarsak; bize, *'bir sürü kargacık burgacık çizgiler'* cevabını verir. Buna karşın aynı soruya sağ beyin, *'bir orkestra şefi ve müzisyenlerini görüyorum'* diyecektir.

Mevlânâ “**Artık sen kanatsız uçmaya kalkma**” der. Bir kuşun uçabilmesinin iki kanatla mümkün olması gibi, etkili öğrenme için beyin loblarının her ikisinin dengeli gelişimine ihtiyaç vardır. Kitap okurken genelde her iki lob birlikte koordineli bir şekilde çalışmak zorunda kaldığından kitap okumak beyin loblarının dengeli gelişiminde en faydalı faaliyetlerdendir. Çünkü sol lobca takip edilen ve kavranan sözel kavramlar, sağ lobla tasvir edilir, şekil, imge ve yeni düşüncelere dönüştürülür, canlandırılır. Her iki beynini birlikte kullanabilen, IQ’sunu arttırır ve önüne çıkan fırsatları kolayca yakalar.

Gönülde bir istek olmadan el ayak nasıl hareket eder

İstek ve arzularınız iyi, kötü, faydalı ya da zararlı, olumlu ya da olumsuz her biri gerçekleşme potansiyeli taşır. Mevlânâ’nın ifadesiyle,

“İstekler, uyumuş köpeklere benzer, onlarda hayırlar, şerler gizlidir.”

Güzel isteklerin sana ulaşılmaz geliyorsa, Mevlânâ’nın şu sözünü hatırla:

“Sen aczine, âcizliğine bakma; isteğine bak.”

İsteğiniz saman alevi gibi sönmeyen isterseniz, bunun yolu, isteğiniz doğrultusunda adım ataktan geçer. Nitekim Mevlânâ,

K

“Çalış gayret et de, bu istek artsın.”

diyerek bizi uyarır.

Ne istediğine yönelik olarak kişinin yürekte inanması ve beynin bütüncül kullanılmasına imkân tanır. Mevlânâ, **“gönülde bir istek olmadan el ayak nasıl hareket eder?”** der. Örneğin sabah erken saatte uyanmak istediğinizde ve hatta çalar saatinizi kurduğunuzda, saat çalmadan birkaç dakika önce uyandığınız olmuştur. Bir diğer ifade ile uyanmak istediğiniz saate göre, beyninizi programlamışsınızdır. Dolayısıyla başarıya ulaşmak için beyninizi programlamak mümkündür. Bunun için öncelikle yapılması gereken şey, varılacak hedefe ulaşabileceğine bireyin kendisinin inanması ve beynin her iki tarafının da kullanılmasına imkân tanınmasıdır.

İnanç

İsteklerinin gerçekleşeceğine inanmak temel şartlardan biridir. Bunun için Mevlânâ, Hz. İbrahim’in atıldığı ateşten kurtulmasını kastederek,

“Halil’in yalvarışı, inancı sayesinde güç olan, olmasına imkân bulunmayan iş, mümkün oldu gitti”

der. Bundan kuşku duyduğunuz sürece sabit bir hedefe bağlı kalmazsınız, içinizdeki güç de yeterince etkili olamaz. İçindeki kuşku ve güvensizlik, yerinizde saymanıza neden olur. Bir adım bile ilerleyemezsiniz. Zira Mevlânâ’nin deyişiyle:

“Yerde yarım metre genişlikte bir yol olsa, insan hiç kuşkuya düşmeden rahatça yürür;

J

Fakat yüksek bir duvarın üstünde gitsen, yolun genişliği de iki metre olsa, yine eğri büğrü gidersin;

Hatta içindeki kuşku yüzünden belki de düşersin. İşte kuşkudan gelen bu korkuya iyice dikkat et de kuşkunun kötülüğünü anla!”

Kuşku ve tereddüte düştüğünüzde, Mevlânâ'nın şu yakarışını yapabilirsiniz:

“Ey yüceler yücesi, şanı büyük ve yüksek olan Allah'ım, önce bendeki bu cezri ve meddi sen meydana getirdin; yoksa bu gönül denizi sakindi, durgundu. Bana bu tereddüdü, bu ikiliğe düşmeyi de sen verdin! Kereminle yine beni tereddütsüz hale getir!”

İç konuşmalarınız, iç sesleriniz ve çevrenizdeki insanlar alt beyninizi başarılı ya da başarısız olmaya programlar. Kendiniz hakkında oluşan bu olumsuz programları ve yargıları olumluya dönüştürebilir, bakış açınızı değiştirebilirsiniz.

Mevlânâ,

“Bir fikre takılıp kalma. Daha ilerileri düşünmeye gayret et.”

demek suretiyle, düşüncelerinizin, olumlu, büyük, ileriye dönük, kapsamlı ya da bütüncül olması gerektiğini bize hatırlatır.

Hikâye: Kadere az bahane bul!

Mevlânâ, beynimizi etkili kullanma üzerine Sultan Gazneli Mahmut'un kölesi Eyaz'ın hikâyesini anlatır:

K

“Gazneli Sultan Mahmut’un İyaz adında bir kölesi vardı. Sultan Mahmut, İyaz’a otuz beyin aldığı kaftan ücreti öderdi. Beyler, hasetten coşunca nihayet padişahı bile kınamaya başlayıp dediler ki:

‘Bu senin Eyaz’ında otuz adamın aklı yokken nasıl olur da otuz beyin kaftan parasını yer?’

Padişah bu soruya uzun bir zaman cevap vermedi. Bir süre sonra nihayet bu soruyu soran otuz beyle avlanmak üzere dağlara, ovalara çıktı.

Uzaktan bir kervan gördü. Beyin birisine,

“- Git de sor bakalım, o kervan hangi şehirden geliyor?” dedi.

Bey gitti, sorup geldi, dedi ki:

‘- Rey’den geliyor.’

‘- Peki, nereye gidiyormuş?’ deyince kalakaldı.

Bir başka beye,

“- Git bakalım yüce kişi’ dedi, ‘sen de nereye gidiyor, şunu anla!’

O da gidip geldi.

‘- Yemen’e gidiyormuş’ dedi.

Padişah,

‘- Yükü neymiş?’ deyince, dinelip kaldı.

Padişah bir başka beye,

‘- Hadi, sen de yükü neymiş onu öğren’ dedi.

J

Bey gidip geldi,

- ‘- Her cins mal var, fakat çoğu Rey kâseleri’ deyince, Padişah,
- ‘- Rey’den ne vakit çıkmış?’ diye sordu. O aklı gevşek bey de aciz kaldı. Böylece, otuz, hatta daha fazla beyin hepsi de aciz ve noksan çıktı.

Bunun üzerine padişah beylere dedi ki:

- ‘- Ben bir gün tek başına Eyaz’ımı sınamdım. ‘Şu kervan nereden geliyor, git anla’ dedim. Gitti, hepsini sorup öğrenmiş. Benim emrim olmadan kervanın bütün ahvalini olduğu gibi bir bir anlattı. Bu otuz bey, otuz defada ne öğrenebildiyse o, hepsini birden bir defada öğrenip geldi. Sizin otuzunuzun otuz kerede getirdiği bilgiyi ben ondan bir defada zahmetsizce öğrendim. İşte Ayaz’la farkınız burada.’

Beyler mahcup oldular ve:

- Bu kadar kabiliyet Allah vergisidir, çalışmakla olamaz, dediler. Sultan:
- Hayır, dedi, insanın zararı kendi kusurundan, kârı ise gayretindedir.

O halde tedbirdeki kusurunuzu takdire havale etmeyin.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İNSAN BİLGİSİYLE BÜTÜN VARLIKLARDAN ÜSTÜN OLMUŞTUR.

“Bilginin uykusu şüphesiz uyanıklıktır. Vay o cahillerle dost olan uyanık kişiye!”

“İlim Hz. Süleyman’ın mührü gibidir, onunla bütün dünya insanın hükmü altına girer, dünya bir sûret, ilim ise onun canıdır.”

“Soru bilgiden doğar, cevap da... Hani dikenin de balçıktan, gülün de balçıktan bitmesi gibi...”

“Bilgi, uçsuz, bucaksız ve kıyasız bir denizdir. Onu dileyense, denizlerde dalgıçlık edene benzer.”

“Bilgi isteyen kişinin ömrü, binlerce yıl olsa dahi yine araştırmaktan vazgeçmez; bir türlü doymaz.”

“Her sanatın özü bilgidir, ondan sonra çalışma gelir.”

“Bilgi sahibi olmanın yolu sözle, sanat bellemenin yolu işledir.”

“Nefsinin isteklerine esir, rahatına düşkün, çabuk bıkan, kendisine güveni olmayan, zahmetlere sabretmeyen, dünyalık peşinde koşan insanlar ilim sahibi olamazlar.”

K

“İlmi olup ameli olmayanlar sadece ilim muhafızdır, âlim değildir.”

Bilgi kılavuzdur

Mevlânâyâ göre:

“İlim insana kılavuzdur ve insan ilmiyle bütün varlıklardan üstün olmuştur.”

Ustaca bir eser meydana getirmek isteyen ama paletinde yalnızca birkaç renk bulunan bir ressamı düşünün. Bu ressam bunun için ne kadar istek ve arzu duysa da, gerekli renk çeşitlerinden yoksundur. Kısıtlı bilgiye sahip olan insanların başına gelen de budur. Çünkü onlar resmi tamamlayacak olan zihinsel renklere sahip değillerdir.

Bilgi, onu kullanarak bir şeyler yaptığınızda güç haline gelir. Mevlânâ Fîhi Mâ Fih’de,

“Yalnızca ilim sahibi olmak yeterli değildir; ilim, amelle birlikte olunca sahibine faydalı olur.”

der. Zira daha önce hiç denemediğiniz bir işe girdiğinizde, umduğunuzdan daha fazlasını öğrenirsiniz. Deneyim, harekete geçmeden asla sahip olmayacağınız sezgileri kazandıran biricik öğretmendir. Neden çocuklar çok çabuk öğrenirler? Çünkü onlar için her şey yenidir. Her deneyim onlar için bir ilktir. Yeni dünyalara açıldığınızda, zihninize ve duyularınıza, başka hiçbir yerde bulamayacağınız şeyleri algılama fırsatı sunarsınız. Attığınız her adımda, bilginiz olağanüstü derecede artar.

Hikâye: Ölümsüzlük ağacı

Mevlânâ Mesnevi’de bilgi konusunda harika bir hikâyeye yer verir:

“Bilgili biri, hikâye yollu “Hindistan’da bir ağaç vardır. Meyvesini yiyen ne ihtiyarlar, ne ölür!” der. Bir padişah bunu duyar, doğru sanıp o ağaca ve meyvesine âşık olur. Bu ağacı bulmak, meyvesini getirmek üzere adamlarından bilgili birisini Hindistan’a yollar. Adamcağız yıllarca Hindistan’da o ağacı arar, tarar. Bulmak için şehir şehir gezer; ne ada bırakır, ne dağ, ne ova bırakır! Kime sorduysa, “Bu ne arıyor, deli mi ne?” diye güler, alay eder. Niceleri alaya alıp döverler, niceleri de “Senin gibi zeki, akıllı ve temiz kişinin bu arayışında elbette bir esas var, hiç boş olur mu?” derler.

Ona alay yollu ettikleri bu rivayet de ayrı bir tokat... Bazıları alaya alıp “Ey ulu kişi! Pek müthiş, pek geniş bir bölge olan filan bölgede, falan ormanda yemyeşil bir ağaç vardır. Pek yüce, pek korkunç, her dalı koskocaman” derler. Padişah adamı, kimden ne duyarsa aramak için gayret kemerini kuşanır.

Orada nice yıllar gezip tozar. Padişah da ona mallar yollar durur. Gurbet diyarında bir hayli zahmetlere uğrar, nihayet aciz kalır. Ne maksudundan bir eser görünür, ne de sözden başka bir şey! Ümit ipi üzülür, aradığını aramaz olur, usanır. Padişahın yanına dönmeye niyet eder, ağlaya, ağlaya yola düşer.

K

Meğerse o nedimin ye'se kapılıp geriye döndüğü memlekette kerem sahibi âlim bir bilge varmış. Nedim ümitsiz bir halde, “Önce onun tekkesine gideyim de oradan yola düşeyim. İstedığimi bulamadım, ümidim kesildi. Bari duası yoldaşım olsun” der. Gözleri yaşlı, bulut gibi yaş döke döke bilgenin huzuruna varır. “Efendim, acımanın, esirgemenin tam zamanı. Ümidim kesildi lütfedecek an, bu an!” der.

Bilge “ Ümitsizsen bile söyle. Aradığın ne? Neye yüz tuttun?” diye sorar. Nedim. “Bir padişahım var, beni bir ağaç aramak üzere gönderdi. Ama nasıl ağaç? Âlemde bulunmaz bir şey. Meyvesi, ab-ı hayatın aslı. Yıllardır aradım, bir izini bile bulamadım; ancak bu sarhoşlar benimle eğlendiler, beni alaya aldılar. İşte o kadar!” der. Bilge gülümser de der ki:

“Ey saf adam! Bu ağaç, ilim sahibindeki ilimdir. Pek yüce, pek büyük ve etrafa yayılmış bir ağaçtır. Hatta ağaç da ne demek, her tarafı kaplayan deniz gibi âb-ı hayatır! Sen şeikle kapılmış yolunu yitirmişsin. Manayı elden bıraktığın için onu bulamıyorsun. Ona kâh ağaç derler, kâh güneş, kâh deniz adını takarlar, kâh bulut! Kıscası, öyle şeydir ki, yüz binlerce eseri var. En aşağılık özelliği, sahibine ebedi bir hayat bağışlamasıdır.”

Gerçek bilgi âb-ı hayatır. Ama yararsız ve işe yaramayanından kaçınılması ve Allah'a sığınılması gerekir.

Hikâye: Faydasız bilgi

Mesnevî’de bir hikâye ile anlatılır:

“Bir bedevî devesine iki çuval yüklemiş, çölde yolculuk ederken bir filozofla karşılaşır. Filozof ona yükünün ne olduğunu sorunca, bedevî: “Bir çuval buğdayla dolu, diğeri de onu dengelemek için kumla dolu.” der. Filozof; “Eğer buğdayı iki çuvala da bölseydin kum taşımaya gerek kalmazdı.” deyince bedevî onun aklına, bilgisine hayran olur ve sorar: “Bu bilgiyle sen sultan mısın, vezir misin; malın, mülkün, öküzün, deven kaç tanedir?”

Filozof cevabında; padişah ya da vezir olmadığını, malı, mülkü, öküzü, devesi de olmadığını, hatta kalacak evi, bir gecelik yiyeceği bile bulunmadığını söyleyince; bedevî hiddetle: “Yanımdan uzaklaş ki uğursuzluğun bana geçmesin. Bunca aklın, bilginin sana faydası olmamış. Ben yine çuvalın birine buğday, diğerine kum yükleyeyim. Bu aptallık benim için daha iyidir.”

der.

Bu hikâye ile verilmek istenen mesaj, bilginin sözde ve teoride kalmaması, hayata uygulanması, yaşanması, insana fayda vermesidir.

Öğrenme

İnsanın kendini tanımasının bir önemli adımı da bilgili olmasıdır. Bilgiye ulaşmanın reçetesini ise, Muhammed İkbâl bir şiirinde gösteriyor:

K

*“Ben çoğunlukla bilgi ile
Körebe oynadım.
Onu her zaman
Azmin kayalarının arkasına
Saklanmış hâlde buldum.”*

Bilginin kaynağı öğrenme eylemidir. Öğrenmek, beşikten mezara kadar, yani ömür boyu süren bir yolculuktur.

Eğer zihninizi ve bedeninizi bir şeyin nasıl öğrenileceği ile ilgili eski düşüncelerden arındırırsanız, yeni verileri daha kolay öğrenmeniz, akılda tutmanız ve onu kullanmanız mümkün olur.

Öğrenmek, bilginizi, tecrübelerinizi ve sınırlarınızı esneterek genişletmek demektir.

Öğrenme stilleri denilen üç öğrenme tarzı vardır. Bazıları “**görsel**”, bazıları “**işitsel**”, bazıları “**duygusal**” öğelere ağırlık verir. Derslerde “**görsel**” öğrenciler, tahtaya -ne yazıldığına, nasıl okunduğuna- odaklanır. Ama gerçek bir “**işitsel**”, öğretmenin yazdığı şeyi açıklamasını bekleyecektir. “**Dokunsal**” kişi ise, mesajın anlamına ağırlık verecektir: “*Bu bana doğru geliyor mu? Kavramsal olarak doğru mu?..*”

Bu ayrımın, öğrenmeyi nasıl etkilediğini düşününce musunuz?

Görseller, gördükleri şeyi görüntü olarak belleğe kaydeder ve hatırlarlar. Öğrenmeye çalıştıkları bilgileri gözleriyle görmeyi severler. Görme duyuları, resimler, hareketler, renkler ve okuma yoluyla öğrenme sürecine katıldığında, bundan keyif alır ve iyi öğrenirler. Bunlar üç grup içinde en hızlı ve başarılı okuyan gruptur. Görselseniz, görsel

araçlar, parlak ve renkli grafikler, resimler, slaytlar ve şemaları da kullanmak öğrenmenizi kolaylaştırır. Teknik olarak; okuyun, her açıdan inceleyin, konuyu ana hatları ile kavramaya çalışın, farklı bölümlerin birbiriyle ilişkisine dikkat edin, renkli notlar tutun, kelimeleri sembol ve resimlere dönüştürün.

İşitseller; öğretmenin anlatımı iyi ve ilginç ise ders ortamında da oldukça iyi öğrenirler. Duyduklarını kolayca tekrarlarlar. Bilgileri dinleyerek alıp, üzerinde tartıştıklarında çok hızlı öğrenirler. İşitseller yabancı dil öğreniminde konuşma ve dinleme becerilerinde oldukça başarılıdır. İşitsel iseniz: Konu hakkında konuşun; onu duyun; herhangi bir ses kaydediciye kaydedin ve tekrar tekrar dinleyin; yüksek sesle okuyun, bir şarkı haline getirin.

Kinestetik ya da **dokunsallar;** okumak ve izlemekten çok kendileri yaparak öğrendiklerinden, rol oynama tekniklerinin uygulandığı durumlarda daha kolay öğrenirler. Bunlar öğrenmek için daha çok faaliyetlere katılma, daha çok alıştırmaya yapma ihtiyacı duyarlar. **Kinestetik** iseniz aşağıdaki teknikleri uygulayın: Yazıya dökün, konunun bir parçası olduğunuzu varsayın, ayrıntıları hayal edin, zihninizde bir video görüntüsü haline getirin, düşlerinize dâhil edin.

Hangi öğrenme stilini ağırlıklı kullanıyorsanız o sistem düşünce algılarınızı ve davranışlarınızı oluşturmada yönünüzü belirler. Buna bağlı olarak birçok insan, yabancı dilde, sporda, sanatta veya matematikte “hiç iyi değilim” diyerek kendi-

K

ni sınırlandırmaktadır. Oysa bu insanlar, o yönde-ki gerekli olan sistemlerini geliştirmemişlerdir.

Size uygun öğrenme tarzını keşfettiğiniz takdirde, öğrenmeyi istediğiniz konuyu, dersi daha etkili ve hızlı nasıl öğrenebileceğinize ilişkin ipuçlarını daha iyi değerlendirirsiniz. Ancak tercih ettiğiniz öğrenme tarzının yanı sıra, diğer sitilleri de anlamak ve öğrenmek suretiyle gizli öğrenme kapasitenizi de harekete geçirmeniz sizi daha başarılı kılar.

Baskın öğrenme sitilinizi/sitillerinizi keşfetmek suretiyle daha bilinçli bir öğrenme yolculuğu yapabilirsiniz. Bu konuda daha etraflı bilgiler için kaynakçadaki ilgili yayınlardan yararlanabilirsiniz.

DOKUZUNCU BÖLÜM

GÜL DİKMEZSEN, HIÇBİR FİDAN GÜL VERMEZ SANA

“Diken ekersen, gül devşiririm mi dersin? Gül dikmezsen, hiçbir fidan gül vermez sana. Dereler buğdaydır âdeta, bu dünya ise değirmen; fakat değirmene kerpiç götürürsen, ancak toprak elde edersin.”

“El işten kalırsa, ayağınla diren. Ayağın da kalmazsa bağır, seslen. Sesin de yoksa aklınla işe giriş. Hâsılı her solukta vefa göster.”

“Kim zahmet çekerse, bir define elde eder. Kim çalışır çabalarsa, saadete, devlete ulaşır.”

“Kuş yuvasına kadar kanadı ile uçar. İnsanların kanadı da himettir, gayrettir.”

“Kendine gel, gücün kudretin, kâr elde edeceğin sermayedir: güçlü, kudretli bulunduğun zamanı gözet, fırsatı kaçırma.”

“Çalış da yokluktan varlığa ulaş.”

Neden gül dikmek yani hedef belirlemek önemlidir?

Çünkü zihin yasalarına göre insan beyni boş duramaz. Düşünceler bilinçli bir şekilde yönlendirilmezse, zihin gelişigüzel ve çoğunlukla da olumsuz düşünür, gördüklerinden, duyduklarından, ya-

şadıklarından negatif sonuçlar çıkarır. Dolayısıyla olumlu düşünmek, güzel bakmak ve iyi yaşamak için hayatı anlamlı kılacak hedefler gereklidir. Unutmayın ki, hedefinize doğru gitmek, istemediğiniz şeyden uzaklaşmaktan çok daha kolaydır.

Neyin peşinden koşarsan sen “o”sun

Hedefleriniz maddi ya da manevi, zihinsel ya da ruhsal, bu dünyaya da öteki âleme yönelik olabilir.

Allah, insan beynini kabul edebildiği ve inandığı şeyleri başarma potansiyel ve kapasitesiyle donatmıştır.

Başarının başlangıç noktası da arzudur.

Burada söylemek istediğim umut, istek ya da heves değil, kelimenin tam anlamıyla benliğinizin tümünde duyduğunuz yakıcı arzudur.

Bir şeyi ne kadar uzun süreyle ve yoğun olarak isterseniz, onu hedef haline dönüştürürsünüz ve elde etme ihtimaliniz de o oranda artar.

Hedefiniz neyse siz de osunuz. Mevlânâ'nın ifadesiyle, **“neyi arıyorsan, neyin arkasından koşuyorsan sen osun, o şeysin!”**

Yola düşersen sana yol açarlar!

Hedefler kişisel olmalıdır.

Yani, seçtiğiniz hedefler sizin hedefleriniz olmalıdır. Başkalarının sizden istedikleri değil!

Arzularınızın yeterince yoğun olabilmesi için, hedeflerinizin de kesinlikle kişisel olması gerekir.

Hedefler, açıktır, yazılıdır ve belirgindir.

K

Hoşuma giden bir ifadeyle hedefler, üzerlerinde tarihleri yazılı hayallerdir.

Hedefler yazıya döküldüğünde, insan kendi kendine: Ben bu konuda son derece ciddiyim demiş olur.

Yazma eylemi, hedeflerin zihinde berraklaşmasını sağlar ve bu kristalleşme, hedeflere odaklanmayı kolaylaştırır.

İnsan, doğuştan sibernetik hedef belirleme mekanizmasına sahiptir.

Kişi hedefini açık ve seçik bir biçimde belirlediği takdirde, onu nasıl ve hangi imkânlarla elde edeceğini bilmesine gerek yoktur.

Bir kimse hedefine doğru harekete geçtiğinde ise, o da kendisine doğru gelmeye başlayacaktır. Sonuçta en doğru yer ve zamanda, olması gereken şekilde kişi hedefiyle buluşacaktır.

Bir hedef, bilinçaltına gönderilen zihinsel bir resimdir.

Bilinçaltı sunulan hedef kesin ve net olduğu sürece, onun ne olduğu ile ilgilenmez. Sadece onu gerçekleştirmeye çalışır.

Hedefiniz ne olursa olun başarmak için özellikle iki şeye ihtiyaç vardır! Yola düşme ve kararlılık.

O halde açık bir hedef ve kesin karara sahipseniz, doğal olarak Sizi hedefe götürecek şeylere doğru çekilirsiniz. Mevlânâ'nın diliyle,

“Yola düşersen sana yol açarlar.”

Hedeflediğiniz şeyler zaman geçtikçe size doğru daha hızlı ve kolay gelir. Çünkü hedefler,

hem zihninizin ve gönlünüzün kapılarını açıp onu serbest bırakır hem de onlara ulaşmanızı sağlayacak fikirleri ve gerekli enerjiyi açığa çıkarır.

Bütün başarılı insanlar hedeflerine yoğun bir şekilde kilitlenmiş kişilerdir. Bunu Mevlânâ şöyle ifade eder:

“Mesela birini ciddiyetle ararsan başkalarını göremezsin. Görseñ bile oradaki halk sana hayal gibi görünür. Yahut bir kitapta bir mesele aradığın zaman, diğer şeyleri göremezsin.”

Ne kabul edilmeyi düşün, ne reddedilmeyi

Başarısızlık ve reddedilme korkuları hedef belirlemenin önünde iki büyük engel olarak ortaya çıkmaktadır. Oysa hedefsiz bir hayat sürdürmek, kalın bir sis tabakasının içinde arabayla ilerlemeye çalışmak gibidir. Arabanın markası ne olursa olsun motorunun gücü kaç beygir olursa olsun, sürüşünüz yavaş ve ağır olacaktır. Belirli hedefler edinmeniz söz konusu sis tabakasının dağılmasını ve arabanın gaz pedalına güvenle basmanızı sağlayacaktır. Bakın bu nokta’da kılavuzumuz bize ne tavsiye eder: **“Oğul ne kabul edilmeyi düşün, ne ret edilmeyi.”** Yine başka bir yerde, **“Halkın kabul etmesiyle reddetmesiyle ne işin var senin”** der. Zira İnsanlar genellikle, sizi kendi seviyelerinden yukarı çıkarmak istemezler. Ham kişiler sizin için iyi olacağını bilseler de, kıskançlıklarından sizi ve yaptıklarınızı eleştirebilirler. Mevlânâ, **“Mizaç ve tabiatı bozuk kişi, kimsenin iyi olmasını ister.”** diyerek bu gerçeği çok güzel vurgular.

K

Hedef koymanın karşısındaki diğer büyük bir engel ise, “kişiyi sınırlayan inançlardır. Kendinizi, zekâ, yetenek, beceri, yaratıcılık, kişilik vs. olarak yetersiz görürseniz Mevlânâ'nın benzetmesiyle acizlik zinciriyle bağlanır ya hiç hedef koyamaz ya da elde edebileceğinizin çok altında hedefler koyarsınız. Yapamam, imkânsız, mümkün değil tavırları doğuştan getirdiğiniz değil, sonradan öğrendiğiniz, öğrenilmiş çaresizlik denilen bir olgudur. Onun için Mevlânâ bizi,

“Ayağın var, kendini nasıl total yapıyorsun; elin var, avucunu nasıl gizliyorsun?”

diye uyarır.

Her zorluğun sonunda doğan bir ışık vardır!

Artık hedef belirlemenin önemini ve gerekliliğini biliyor ve yoldaki engelleri tanıyorsunuz. Bundan sonra sıra Mevlânâ'nın kılavuzluğunda hedefi gerçekleştirmenin ilkelerini bilmeye ve anlamaya geldi.

1. İki elinle isteğe sarıl; çünkü istektir iyi yola kılavuz olan!

Mevlânâ bu ifadeyle, herkezi zihin, gönül ve ruha birlikte hitap eden bütüncül bir hedef belirlemeye davet eder. Ancak böyle bir hedef tüm benliği kuşatır, duyguları harekete geçirir ve iyi yola kılavuz olur.

Mevlânâ ayrıca böyle güzel bir hedef edinenlere şu müjdeyi de verir:

“Hiçbir istek, isteyenenden esirgenmez!

İster yavaş gitsin, ister tez koşsun arayan bulur!”

Amacınızı ya da elde etmek istediğiniz sonucu açıkça ifade edebilmelisiniz. Bu hedeflerin ölçülebilir hedefler olmasına dikkat etmelisiniz. Hangi kaptan rotasını çizmeden limandan ayrılır. Ya da varmak istediği yeri belirlemeden yola çıkan bir yolcu istediği yere kolayca ulaşabilir mi? İster aile içi iletişiminiz, ister iş çevrenizle olan ilişkileriniz, ister ulaşmak istediğiniz bir ciro, ister kazanmak istediğiniz bir sınav, ne olursa olsun, varacağınız noktayı ne kadar net olarak belirlerse- nize, o noktaya doğru yol alırken o kadar sağlam adımlar atarsınız.

2. Kasırğa, birçok ağaçları kökünden sökersen de alçacak bir ota ihsanda bulunur.

Mevlânâ'nın bu ifadesi, esneklik ilkesine karşılık gelir. Esneklik, yaşamda var olan seçeneklerin farkına varma ve yeni seçenekler oluşturma becerisidir. Davranışlarınız sizi hedefe ulaşmanız konusunda engelliyorsa, bu davranışlarınızı uygun olan davranışlarla değiştirmek için gerekli esnekliğe sahip olmalısınız. Bazen, bazı dalgaları ya da rüzgârları kolayca atlatabilmek için rotayı değiştirmek gerekir. Rotasından bir milim olsun sapmamaya kararlı bir kaptan, teknesini uzun zaman suyun üstünde tutabilir mi? İşte hayatı da böyle algılamalı, esnek olmalı ve gereken yerde bir adım yana çekilebilmelisiniz ki yola doğru şekilde devam edebilesiniz.

Bakınız Mevlânâ, esnekliğin önemini nasıl ifade eder:

K

“Kasırga, birçok ağaçları kökünden sökerse de alçacık bir ota ihsanda bulunur. O sert rüzgâr, otun zayıflığına acır.

Gönül, artık sen de kuvvetten dem vurma. Balta, ağaçların, dalların çokluğundan, sıklığından hiç korkar mı? Hepsini paramparça eder, kesip biçer. Fakat bir ota saldırmaz.”

Hedeflerimiz için belirlediğimiz tarihler sadece tahmindir. Bazıları daha çabuk, bazıları daha geç gerçekleşir. Eğer bir şey hayal edilmeye değerse gerçekleştirilmeye de değerdir. Şu halde hedefinize belirlediğiniz zaman diliminde ulaşamazsanız, yeni bir tarih belirleyin. Hedefinize varmak için daha neler yapılması gerekiyorsa yapın.

3. Harekette bereket vardır.

Mevlana'nın bu sözü, hedefe ulaşmak için harekete geçmeniz gerektiğini ifade eder.

Herhangi bir hedefe ulaşmadan önce, bir yerden başlamanız gerektiğini biliyorsunuz. Buna, hemen burada ve şimdi başlamaya karar verin.

Mevlânâ, bu gerçeği çok çarpıcı bir şekilde anlatır:

**“Bu dünyada hareket hareketten doğar.
Harekette bereket vardır.**

İş, bir anda biter, yap, bitir. Kısa işi kendine uzatma.”

Ardından,

“Tembel tembel oturma, elinden geldiği kadar ileri bir adım at, yolda yan gelip uyuyan kimse konak yerine geç varır.”

diyerek de uyarısını yapar.

Atalarımız *“başlamak bitirmenin yarısıdır”* demişlerdir. Uzmanlara göre, bir roket fırlatılırken enerjisinin % 90’ını kalkış sırasında harcar. Roket kendi kalkış hızıyla hareketine devam eder. Bir kere harekete geçildiği zaman her şey daha da kolaylaşır.

Eğer harekete geçmekte tembellik eder, ya da gevşeklik hissederseniz Mevlânâ’nın şu rubaisine kulak verin:

“Ne duruyorsun? Haydi, sıçra, yerinden kalk, elin, ayağın yok değil ya! Süleyman Sarayı’nın yolunu bilmiyorsan, hüdhüdü bul, yolu ondan sor!”

4. Mademki bir fidan diktin, onu sula!

Mevlânâ bu ifadesiyle de, hedefe ulaşmak için çalışmak gerektiğini vurgular.

“Mademki bir fidan diktin, onu sula!”

diyerek de, her hedefi bir fidana benzetir.

İnsanın adamakıllı çalışmaya kul olması gerektir. Çünkü bir şeyi iyice arayan, nihayet bulur.

İnsanlar, uğrunda çaba gösterdikleri herşeye ulaşırlar.

Bakın, Mevlânâ hepimizi çalışmaya nasıl motive etmekte:

K

“Ey bahtlı kişi! Kuru duayı bırak... Ağaç mı istiyorsun, tohum ekmelisin, tohum.

Tohumun yoksa, Allah yine çalışma duası sebebi ile sana öyle bir fidan lutfeder ki, görenler ‘ne iyi çalışmış da böyle bir fidana sahip olmuş’ derler.

Zenginliği çalışarak, uğraşarak ondan iste. Defineden, maldan isteme, yardımı da ondan dile; amcadan, dayıdan dileme.

İşe giriş, yavaş yavaş, azar azar toprağı kaz. Kim bir zahmet çekerse, bir define belirir ona; kim çalışır çabalarsa, bir devlete ulaşır elbet.

Sen çalış da, ‘eğer’ hastalığına uğrama; ‘eğer şunu şöyle yapsaydım, bunu böyle yapsaydım’ deyip durma.

Arayan, sonunda bulur. Bir kuyudan, her gün toprak çeker, her gün orayı kazar, eşersen sonunda arı duru suya ulaşırsın. Sen istersen inanma; herkes bilir bunu. Ne ekersen onu biçersin. Taşı demire vur da kıvılcım çıkmasın; böyle bir şey olmaz, olsa bile pek az olur.”

Çalışmadan sonuç alınabileceğine ya da çaba göstermeden hedefe ulaşanların olduğuna inanıyorsan veya şansının iyi olmadığını düşünüyorsan, önce bu yanlış ve temelsiz düşünceleri zihninden söküp atmalısın. Bunun için tekrar Mevlânâ’ya kulak verelim:

“İnsanın elde ettiği şey zararsa, çalışmamasından ileri gelmiştir, kârsa çalışıp çabalamasından.

Hâlbuki takdir haktır ama kulun çalışması da hak. Kendine gel de koca şeytan gibi

J

kör olma. İki iş arasında tereddütte kalıyoruz. Hiç ihtiyarımız olmasa bu tereddüt olur mu?

Yigdim, kadere az bahane bul! Nasıl oluyor da suçunu başkalarına yükletiyorsun? Kendi etrafında dolan, kendi suçunu gör. Hareketi güneşten bil, gölgeden bilme.

Gündüzün çalışıyorsun, akşamleyin ücretini başkası almıyor. Neye çalıştın da zararını, faydasını görmedin? Ne ektin de devşirme vakti onu biçmedin?

Arpa ektin mi arpadan başka bir şey bitmez. Borcu sen verdin, kimden rehin istiyorsun ki? Suçunu başkasına yükleme. Aklını yaptığın işin cezasına ver, kulağını o yana aç... Suçu kendinde bul, tohumu sen ektin. Allah'ın cezalandırmasıyla, adaletiyle uzlaş.

Zahmetin sebebi kötülük etmektir. Kötülüğü, yaptığın işlerde gör, talihimden deme. Talihe bakış insanı şaşı eder; köpeği samanlıkta uyutur, tembel bir hale sokar.”

5. Gemiye yükü yükleyince, artık yapacağın iş Hakk'a tevekkül etmektir..

Mevlânâ bu ifadeyle, sonuç için Allah'a güvenmek gerektiğini söyler.

İnsan hedefleri için elinden gelen gayreti gösterip, gerekli çalışmayı yaptıktan sonra; “*Mevlâ görelim neyler / Neylerse güzel eyler*” inancıyla Allah'a güvenerek takdire teslim olmalıdır.

Mevlânâ, bu konuyu Mesnevi'de bir örnekle açıklar:

“Gemiye yükü yükleyince, artık yapacağın iş Hakk'a tevekkül etmektir. O yolculukta batacak mısın, kurtulacak mısın bilinmez. ‘Neticeyi bilmedikçe gemiye bir adım atmam. Bu yolda kurtulacak mıyım, yoksa boğulacak mıyım? Bu iki hâlden hangisidir, anlamalıyım. Ben diğerleri gibi sahil ümidiyle yola çıkmam.’ dersin tüccarlık yapamazsın. Onlar gayba aittir, sırdır, gizlidir.”

Mevlânâ, “*Önce çalışmak sonra tevekkül*” anlayışına Mesnevi'de defalarca işaret eder:

“Tevekkül iyidir, güzeldir; fakat sebebe riayet de Peygamberin (s.a.v.) sünnetidir. Çalışıp kazanmak, tevekküle tercih edilir. Şüphesiz böylece de Hakk'ın sevgilisi olursun.”

‘Kazanan Allah'ın sevgilisidir.’ hadisindeki mânâyı ve tevekkülde sebebe riayet yolunu gör.’

“Peygamber (s.a.s), ‘Rızık kapısı kapalıdır. Kilitleri vardır.’ buyurmuştur. O kilidin anahtarı; bizim çalışmamız, hareketimiz ve kazancımızdır. O kapının kilitsiz açılmasına

J

yol yok. Talep olunmadan ekmek vermek Hakk'ın âdeti değildir.”

“Elde etmen uzarsa sakın ümitsizlenme. Her an “Allah'tan ümit kesmeyin” ayetini sürekli tekrar et.”

“İnsan ancak çalıştığını elde eder. Akıl, ümitsizlik yoluna gider mi hiç? Aşk lazım ki o tarafa koşsun.”

Yine Mevlânâ, Allah (c.c.)'ın Kur'an-ı Kerim'de *“çok aceleci”* olduğunu beyan ettiği insanın, sonuç için acele etmemesi, sabırlı olması gerektiğini vurgular:

“Ay, geceye, yavaş olma konusunda ders verir; sıkıntının yavaş yavaş aşılacağını işaret eder ve şöyle der: “Ey ham, aceleci kişi! Dama dayanan merdivenden basamak basamak çıkarılır.”

“Ey tencere yavaş yavaş, ustaca kayna! Delice kaynayan yemek, lezzetli olmaz.”

“Amaca sabırla erişilir, aceleyle değil! Sabret, doğrusunu Allah daha iyi bilir.”

“Sabır insanı maksadına çabucak ulaştıran bir kılavuzdur.”

“Kolay bir şey senin sabırsızlığın yüzünden zorlaşır.”

Benzer şekilde Sâdî-i Şîrâzî de *Gülüstan* kitabında şöyle der:

*“Eksitme suratını, bakıp zamanın akışına.
Acıdır sabır, ama tatlıdır meyvası.”*

Kitap okuyabilen, konuşabilen, hissedebilen hiçbir insanın değil aptal olması, dâhi olmaması için hiçbir sebep yoktur.

K

Hedefinize giderken yolunuza çıkacak engel ve zorluklar hayatın gereğidir. Hedefi olmayan, boş oturan bir insan belki sıkıntılarla da karşılaşmaz, ama diğer yandan gelişemez ve olgunlaşmaz da. Dolayısıyla gelişme, değişme ve başarıma arzusu taşıyan insanlar hedefleri için fedakârlığı göze almak zorundadır.

Mevlânâ bu gerçeğe şöyle işaret eder:

“Her zorluğun sonunda doğan bir ışık vardır. Eğer elleriniz diken yaralarıyla kan revan içinde kaldıysa, güle dokunmanıza çok az kalmış demektir.”

Hikâye: Aslan Dövmesi Yaptırmak İsteyen Canı Tatlı Adam

Mevlânâ yukarıdaki gerçeği, ayrıca bir hikâyeye ile anlatır.

Mevlânâ'nın anlattığına göre, bir zamanlar günümüzdeki gibi Kazvin şehrinde de dövme âdeti bir hayli yaygınmış. Bundan sonrasını artık Mesnevi'den özetleyelim:

"Kazvinlinin biri bir tellağa gitti ve omzuna bir dövme yaptırmak istediğini söyledi. Beriki sordu:

- Ne resmi yapmamı istersin?
- Benim burcum aslan. Aslan burcu kutludur, ondan isterim.

Tellak eline iğnesini alıp deriyi delmeye başlayınca adamın canı yandı ve:

- Aman, iğnenin acısı beni öldürdü. Resmin neresinden başladın? diye sordu:
- Kuyruğundan.

J

- Kuyruğu olmayıversin, başka yerine geç!
Dövmeci resmin başka bir yerini yapmaya başladı ama bir iki iğne yiyen beriki yine feryat etti:
- Eyvah, canım gitti. Bu hangi uzvu?
- Kulağı.
- Aslanın kulağı olmasa da olur, onu da geç!
Tellağın canı sıkıldı ama ne çare. Bir ‘lâ-havle!’ çekip hayvanın başka bir yerine girişti. Canı tatlı adam onu yine durdurdu:
- Yahu canım çıktı, şimdi yaptığın neresi?
- Aslanın karnı.
- Aman aman, varsın aslanın karnı da olmayıversin, başka yerine geç!
Artık dayanamayan usta, öfkeyle iğnesini yere çaldı ve:
- Kim bu dünyada kuyruksuz, kulaksız ve karınsız bir aslan görmüştür. Cenab-ı Hak böyle bir şey yaratmadı. Mademki canın bu kadar kıymetli niye aslan dövmesi yaptırmaya heveslenirsin.”

Anlaşılaçağı üzere aslan, burada elde edilmek istenenin, hedeflerin sembolüdür. Herkes bu dünyada birçok şey ister. Başarılı olmak, mutlu olmak, zengin olmak, beğenilmek vs. Ama nasıl satın aldığınız her şeyin bir bedeli varsa; insan olmanın, aslan olmanın da bir faturası vardır. O faturayı ödemedi hedefe ulaşmak isteyen kişi, canı tatlı dövme heveslisi kişiye benzemez mi? Hiç kuşkusuz benzer.

Faik Özdengül’ün yorumuyla da,

“Hikâyede halimizi tasvir eder Hz. Pir:

K

*'İşte bizim halimiz! Kuyruksuz, kulaksız, karnsız aslanlar istiyoruz. Hem yola gitmek isteriz hem yorulmayalım. Hem işimiz olsun hem çalışmayalım. Hem sınav kazanalım isteriz hem ders olmasın. Hem evimizin reisi olalım saygı görelim, hem sorumluluk almayalım. Hem kocamız bizi sevsin hürmet etsin, hem ev işi olmasın. Hem herkes bizi sevsin önemsesin, hem fedakârlık, tahammül olmasın. Hem amirlerimizin gözüne girip terfi edelim, hem de işleri başkası yapsın. Hem ilişkilerimiz güçlü olsun, hem yatırım yapmayalım. İsteriz de isteriz, emek vermeden, emek olmadan yemek isteriz. Kuyruksuz kulaksız aslan isteriz.'*⁶⁰

Hoşuma giden bir benzetmeye göre; hayat bir lokantadan çok, bir büfe veya kafeterya gibidir. Lokantada önce yemeği yer, sonra hesabı ödersiniz. Hâlbuki büfe veya kafeteryada, kendi kendinize servis yapıp, aldığınızı yemeden önce hesabı ödersiniz. Hayat sobanıza, 'beni ısıt, sonra odun atayım' demek yerine, önce odunu atıp sonra sizi ısıtmasını beklemelisiniz.

⁶⁰ <http://faikozdengul.wordpress.com/askin-terapi/>

ONUNCU BÖLÜM

HAYALİN, DEĞERSİZ ŞEYLERİ ALTIN YAPAN BİR SİMYADIR

“İnsanoğlu hayalle gelişir. Hayalleri güzelse onunla rahatlar. Yok, eğer gözüne kötü hayaller görünürse ateşten eriyen mum gibi erir gider.

Yılanların, akreplerin içinde bile olsan Allah seni güzel hayallerle avutursa, yılanlar, akrepler sana munis olur. Çünkü hayalin, değersiz şeyleri altın yapan bir simyadır.”

“Dikkat et, yanlış bir hayal seni kuyuya düşürmesin.”

“Her hünerin aslı esası, hayalden, düşünceden başka nedir ki?”

Birçok kişisel gelişim kitabı, ‘yaratıcı imgeleme’, ‘uyanın ve hayal kurun’, ‘zihinde canlandırmanın gücü’ gibi isimler taşır, kişisel gelişimde hayal gücümüzü doğru ya da yanlış kullanmanın sonuçlarına ilişkin uyarı veya öneriler içerir. Albert Einstein, hayal gücünün bilgiden daha önemli olduğunu söyler. Ancak, bu yeteneğimizin gücünü bize en iyi Mevlânâ hatırlatmaktadır:

“Hayalin, değersiz şeyleri altın yapan bir simyadır.”

K

Her hünerin aslı, esası hayalden, düşünce- den başka nedir ki?

Hayattaki her şey, gerçeğe dönüşmeden önce birisinin zihninde bir düşünce, istek, hayal ve görünümlü olarak filizlenmiştir. Mevlânâ bu gerçeği bir soruyla dile getirir:

**“Maldan, sanattan neyin varsa onların önu,
bir istek, bir düşünce değil miydi?”**

Hayal gücünü bilinçli kullanmanın, zihinde canlandırmanın yararı, bilimsel araştırmalarla da kanıtlanmıştır. Buna ilişkin çarpıcı bir araştırmada, serbest basket atışlarında, bir gruptan her gün fiziksel olarak çalışmaları istendi; diğer grubun ise çalışmasına izin verilmedi. Ancak her gün başarılı basketler attıklarını zihinlerinde canlandırmaları istendi. İki grubun karşılaşmasından galip gelen, zihinlerinde canlandırma antrenmanını yapanlar oldu. Öğrenciler arasında da buna benzer değişik çalışmalar yapıldı. Bir grup öğrenci sadece ders çalışırken, diğer grup hem ders çalışıp hem de başladıklarını zihinlerinde canlandırdılar. Bu ikinci grubun daha belirgin bir başarı kaydettikleri gözlemlendi.

Yapılan araştırmalara göre; bize doğuştan bahşedilen yeteneklerimizin ancak % 20'sini bilinçli kullanıyoruz. Geri kalan % 80'ini ise ya hiç kullanmıyoruz ya da tesadüfi bir biçimde kullanıyoruz. Oysa hedef belirleyip, bu hedefi zihnimizde canlı tutarsak; attığımız her adımda, yaptığımız her çalışmada farkında bile olmadan yeteneklerimiz ortaya çıkar. Bu, bir öğrenci, bir mühendis, hatta yemek yapan bir ev hanımı için de aynı şekilde geçerlidir.

J

“Bir resim bin kelimeye bedeldir. Bir resim, içerdği ayrıntılar nedeniyle çok zengin bir veri tabanı gibidir. Onun için Mevlânâ,

“Gözün bir an için gördüğünü, dil yıllarca söylese anlatamaz.”

der. Zihinde canlandırma ya da görselleştirme, zihninizde bir resim oluşturmak demektir. Bu, ne kadar net ve canlı bir resim olursa o kadar iyidir. Görselleştirmenin anahtarı, ayrıntıya inektir.

Kendiniz için belirleyeceğiniz her türlü hedefi elde edebilecek zamana, yeteneğe ve becerilere sahip olduğunuzu zihninizde canlandırın. Sizin için önemli olan hedeflere ulaşmak bakımından yapabileceklerinizde hiçbir sınırlamanın olmadığını düşünün. Bu, hiçbir sınırlamanın olmadığı masmavi ve uçsuz bucaksız gökyüzüne bakmak gibidir.

İşin sonunu zihninizde net bir şekilde canlandırabilmeniz ve duygu dünyasında heyecanını önceden hissedebilmeniz, o işi size kolaylaştırır, nasıl sonuca ulaşacağınızın yollarını da gösterir.

Zihinde tutulan ve çaba ve inançla desteklenen her resim, (görüntü) mutlaka gerçeğe dönüşecektir.

Öyleymişim gibi hareket eder ve öyle olurum.

Mevlânâ, bunu Mesnevi’de şöyle dile getirir:

“Mühendise bak, yere tohum eker gibi gönlüne bir ev yapma fikrinin hayalini kor. O hayal içten gelir, dışta belirir, bir ev olur. Âdeta yerden tohumların başkaldırdıkları gibi, dışarıya çıkar görünür.

K

O mühendisin gönlünde kurduğu hayâli, tohum bitirme kabiliyetindeki bir yere ekilmiş, orada yeşermiş bir nebat say.”

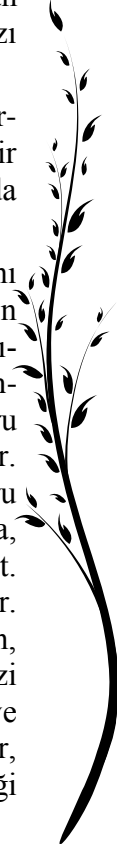
Mahatma Gandhi'nin Güney Afrika'daki trenden atıldığında, gözlerini kapatıp dünyanın öteki ucundaki İngiliz İmparatorluğu'nun çöküşünü zihninde canlandırdığı anlatılır. Bu olay, tarihin şeklini de değiştirmiştir.

Kim sonu daha fazla görürse daha kutludur.

Eğer sıradanlığı yıkmak, önyargılarınızdan kurtulmak ve yenilenmek istiyorsanız, imkânsızı düşünmeyi ve hayal etmeyi öğrenmelisiniz.

İç gözüyle resim oluşturma yani görselleştirme, her insanın doğuştan sahip olduğu doğal bir yetenektir. Bu yeteneğin ya farkında değiliz, ya da nasıl kullanacağımızı bilmiyoruz.

Örneğin; öğrenci isen, bir sınavı başardığını zihninde gör. Sınava ne kadar sakin ve kendinden emin girdiğini fark et, sınav sorularını birbiri ardına nasıl kolayca cevaplandırıldığını zihninde canlandır. Sınavı bitirdiğini, soruların tümünü doğru cevaplandırmış olarak kâğıdını teslim ettiğini gör. O anki sakinliğini ve rahatlığını hisset. O huzuru içinde duy. Salonun dışında bekleyenlerin varsa, onlar, yoksa evdekilerin, seni kutladığını farz et. İşte bilinçaltı ya da alt beynin anladığı dil budur. Bilinçaltı gerçek ile hayali ayırt etmediğinden, beyninizi istediğiniz sonuca inandırır, bu da sizi sonuca ulaştıracak olan adımları daha zevkle ve kolay atmanızı sağlar. Çalışma isteğinizi arttırır, içsel motivasyon oluşturur. Mevlânâ'nın dediği gibi:

J

“Kim sonu daha fazla görürse daha kutludur. Daha ciddiyetle işe sarılır, ekin eker de daha fazla meyve toplar.”

Dikkat et, yanlış bir hayal seni kuyuya düşürmesin!

Endişelenmeyi alışkanlık haline getiren insanlar, yaptıkları her işte başarısız olacaklarını düşünürler. Bu durum zihinde canlandırma tekniğinin farkında olmadan olumsuz yönde kullanılmasıdır. Bu da böyle kişilerin geleceğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Çünkü her düşünce ve davranış, bir iç ses, duygu ve iç görüntüden oluşur. Düşüncenin karakteri bu iç unsurların kalitesine bağlıdır. Aslında olumlu bir insan, olumlu düşünceler, olumsuz insan ise olumsuz sonuçlar üretmektedir. “Korkulan başa geldi ” cümlesi, günlük dilde kullanılan güzel bir örnektir. Başarılı liderler ve sporcuların dikkat çekici özelliği, başarılarını bir gerçeklik haline gelmeden çok önce zihinlerinde yaşatmalarındır. Zihinsel prova, gerçekten günlük yaşamda öğrenciden ev hanımına, mühendisten bir yöneticiye kadar herkesin işine yarayacak, hayatını kolaylaştıracak çok kullanışlı bir tekniktir.

Pek farkında olmasalar da, insanlar, sürekli geleceği zihinlerinde canlandırırlar. Ne yazık ki çoğunlukla da olumsuz tahmin gücünü kullanırlar. Daha işin başında en kötü olasılığı düşünürler ve hep bu kötü sonucu hayal ederler. Gereksiz yere birtakım endişelere kapılırlar, kesinlikle başarısız olacaklarına öyle inanırlar ki, sonunda gerçekten de korktukları başlarına gelir. Mevlânâ'nın tespitleriyle,

K

“Yanlış hayal bu kişileri kuyuya düşürür.”

“İnsanoğlu hayalle gelişir. Hayalleri güzel-se onunla rahatlaşır. Yok, eğer gözüne kötü hayaller görünürse, ateşten eriyen mum gibi erir gider.”

“Yılanların, akreplerin içinde bile olsan, Allah seni güzel hayallerle avutursa, yılanlar, akrepler sana munis olur. Çünkü hayalin, değersiz şeyleri altın yapan bir simyadır.”

Zamanınızın büyük bölümünde neyi düşünürseniz, neyi hayal edersiniz, başınıza gelecek olan da odur. Ne düşünüyorsanız o olacağınıza göre, bırakın düş gücünüz aşağıları değil, yukarıları seyretsin. Bakın, Mevlânâ herkesi nasıl büyük düşünmeye çağırıyor:

“Eğer bir karınca Hz. Süleyman’ın derecesine ulaşmaya çalışırsa, şaşma; onun isteğini hor görme! Sen ondaki himmete, gayrete, cesarete imrenerek bak! Elinde, zenginlik ve yetenek olarak ne varsa, isteyerek, düşünerek elde etmedin mi?”

Hayal gücünüzü bir araç olarak kullanmaya başladığınızda, istediğiniz her ne ise (derste, işte başarılı olmak, iyi bir anne, iyi bir eğitimci, ya da yönetici vb. olmak) isteğinizin ayağınıza gelmesini sağlayacak bir çeşit elektrik devresi kurmuş olursunuz.

Bu, tıpkı dilinizin ucuna kadar gelen bir kelimeyi hatırlayamadığınızda zihninizin kullandığı yönteme benzer. Düşünür, düşünür, o çok iyi bildiğiniz ismi hatırlamaya çalışırsınız, ancak bir türlü olmaz. Aradan bir müddet geçer, tamamen

J

farklı bir işle uğraşırken birden o hatırlamaya çalıştığınız isim dilinizden dökülür. Siz bu ismi hatırlamaya çalışmaktan bilinçli olarak vazgeçmiş olsanız bile, bilinçaltınız onu kendisindeki kayıtlarda araştırmaya devam etmiştir. İşte hayalinizde bir şeyi canlandırırken de bilinçaltının aynı mekanizması devreye girer, hayal zihninizde canlı olduğu sürece size ona yaklaştıran adımları attırır.

Asrımızda Hz. Mevlânâ'yı en iyi anlayanlardan bir gönül dostu olan M. Esad Coşan Hocafendi de herkesi hayal gücünü sınır tanımadan kullanmaya şöyle teşvik etmektedir:

*“Hayallerinizi bir kere de serbest çalıştırın!..
Yâni bir sanatkâr gibi, bir ressam gibi, çizeceğiniz tablolara bir kayıt tanımadan, içinizi, arzularınızı dışarıya bir kere çizgilerle bir dökün!..”⁶¹*

⁶¹ Dervişân, Aylık İnternet Dergisi • Yıl:10 • Sayı:65 • Ocak 2010
www.dervisan.com

SON SÖZ

Kitabın yazarı olarak, şu anda her nerede ve kim olursanız olun, kendine ve geleceğine yatırım yapmayı seven sizinle olan keyifli yolculuğun sonuna geldim. Kitap boyunca sık sık sizi düşündürecek, farkındalığı-nızı arttıracak, geliştirecek ve yaşam kılavuzunuz olacak Mevlânâ bilgeliğinden mücevher değerinde alıntılar, özlü sözler okudunuz. Bunların çok hoşunuza gittiğinden ve okuyup, üzerinde düşündükten sonra da, artık eski siz olmadığınızdan eminim. Ben sizin sadece Mevlânâ yolunun başlangıcına kadar gelmenize sebep oldum. Eğer Allah takdir ettiyse, gönlünüze ve zihninize o büyük yaşam kılavuzunu daha önce az bildiğiniz bir yönüyle tanıttım. Bundan sonra, onun **“kendinden sonra arayanlara rehberlik ve önderlik edeceğini”** söylediği Mesnevi’yi ve belki de ardından diğer eserlerini satır satır, altını çizerek, hissettiklerinizi yazarak ya da çevrenizle paylaşarak okumak, sindirmek ise, bu yolda fiilen yürümeye başlamak olacaktır. Böyle yaptığımız takdirde, Üstün Dökmen’in ifadesiyle, o muazam beyin ve ruhla, yetişkin yetişkine iletişim kurmuş olacaksınız. Mevlânâ’nın müjdesiyle ise, **huzursuz gönlünüz iyileşecek, üzüntüleriniz bitecek, kazancınız bollaşacak, huylarınız güzelleşecek, ruhunuz aydınlanacak ve kendinizi tanıyacaksınız.**

Ne dersiniz, zaman ayırmaya ve okumaya değmez mi?

KAYNAKÇA

- A.Kadir, *Bugünün Diliyle Mevlânâ*, Say Yay.
- A. Reza Arestah, *Aşkta ve Yaratılıştta Yeniden Doğuş*, Kitabiyat, Ankara 2000.
- Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlânâ Celâleddin Rubâîler*, İnkılîp, İstanbul 2009.
- Abdülhüseyin Zerrinkûb - Nasrullah Purcevadî, *Mevlânâ'nın Dünyası*, Birleşik, Ankara 2007.
- Abdullatif Erdoğan, *Mevlânâ Sözlüğü*, Lamure, İstanbul 2006.
- Adnan Karaismailoğlu, *Mesnevi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.
- Ahmed Güzel, *Aşkın Simurgu*, Rûmî, Konya 2007.
- Alp Boydak, *Beyin Yarım Kürelerinin Gizemi*, İstanbul 2004.
- Alp Boydak, *Öğrenme Stilleri*, Beyaz Yayınları, İstanbul 2001.
- Barry Farber, *Başarılı Olma Yolları*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2002.
- Brian Tracy, *At Bu Golü*, Arıtan, 2004.
- Cihan Okuyucu, *Mevlânâ Konuşuyor*, Bilge 2. baskı, İstanbul 2006.
- Emine Yeniterzi, *Kubbe-i Hadra'nın Gölgesinde*, Rumî yayınevi, İstanbul, tarihsiz.

J

Emine Yeniterzi, *Mevlânâ Celâleddin Rûmî*, Ankara 2001.

Eva De Vitray-Meyerovitch, *Güneşin Şarkısı*, Şule Yayınları, İstanbul 2001

Eva De Vitray-Meyerovitch, *Islam, l'autre visage*, Albin Michel, Paris 1995. (Tercümesi: *İslamın Güler Yüzü*, Şule Yayınları, 8. baskı, İstanbul 2005.)

Eva De Vitray-Meyerovitch / Djamchid Mortazavi, *Mathnawi, La quête de l'absolu*, édition du Rocher, Paris 2004.

Faik Özdengül, *Rumî ve Aşkın Terapi*, Konya 2005.

Goethe (Çev. Senail Özkan), *Doğu-Batı Divanı*, Ötüken, İstanbul 2009.

Hakan Kaya, *Mevlânâ Gül Bahçesi*, Arkhe, İst. 2003.

Harry Alder, *En Üst Düzeyde Performans İçin 21 Günde Beyin Eeğitimi*, Varlık, İstanbul 2005.

Harry Lorayne, *Beyin Gücünün Sırları*, Cep Kitapları, İstanbul 1997.

Hamza Tanyaş, *Mevlânâ'dan Rubailer*, Kaknüs, 2. baskı, İstanbul 1998.

Hatice Sedef Ergül, *Kişisel Gelişimin Rumicesi*, Ankara 2007.

Hatice Sedef Ergül, *Mevlânâ ve Kişisel Gelişim*, <http://akwa.us/>

Hatice Sedef Ergül, *İletişim ve Edep*, Asitane Dergisi, Mayıs 2010, Sayı: 5. <http://www.asitanedergisi.com/>

K

- İdrîes Shah, *Mevlânâ'dan 100 Bilgelik Hikayesi*, İstanbul 2007.
- İskender Pala, *Mevlânâ*, Gendaş, İstanbul 2002.
- Kabir Helminski, *Bilen Kalp*, Dharma, İstanbul 2001.
- Kabir Helminski, *Mevlânâ Felsefesi*, Pegasus Yayınları, İstanbul 2007.
- Lair Ribeiro, *Le succès n'arrive pas par hasard*, Paris 2000.
- Laura Day, *İçinizdeki Güç*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1999.
- Mahir İz, *Tasavvuf*, Kitabevi, İstanbul 1990.
- Marios vos Savant/Leonore Fleischer, *Beyin Geliştirme*, İm, İstanbul, 1998.
- Meliha Ülker Tarıkahya (Çev.), *Mevlânâ, Fîhi Mâ Fih*, (Anbarcıoğlu), İstanbul 1985.
- Michael J.Gelb, *Düşünmenin Tam Zamanı*, Arion Yayınevi, İstanbul 2002.
- Michael J. Gelb, *Leonardo Da Vinci Gibi Düşünmek*, Beyaz Yayınları, 2. Baskı İstanbul 2004.
- Mike Hernacki, *Müthiş Sır*, Kuraldışı, İstanbul 2003.
- Muhammed İkbâl, *Cavidname*, Kaknüs, 2. baskı, İstanbul 2008.
- Muhammed İkbâl (Haz. Ali Nihat Tarlan), *Esrar ve Rumuz*, Sufi Kitap, İstanbul 2006.
- Muhammed İkbâl (Haz. Ali Nihat Tarlan), *Şarktan Haber*, Sufi Kitap, İstanbul 2006.
- Muhammed İkbâl (Haz. Ali Nihat Tarlan), *Kulluk Kitabı*, Sufi Kitap, İstanbul 2006.

J

- Muhammed İkbâl, *Yansımalar*, Kaknüs, İstanbul, 2001.
- Mustafa Merter, *Dokuz Yüz Katlı İnsan*, Kaknüs, İstanbul 2006.
- Münir Arıkan, *Nitelikli İnsan*, Bilge, İstanbul, 2004.
- Nedvî, *Hz. Mevlânâ*, Kayıhan Yayınları, İstanbul 2007.
- Nurettin Topçu, *Mevlânâ ve Tasavvuf*, Dergah Yayınları, 3. baskı, İstanbul 2002.
- Osman Nuri Küçük, *Fihî Mâ Fih Ekseninde Mevlânâ'nın Tasavvufî Görüşleri*, Rûmî, Konya 2006.
- Osman Nuri Topbaş, *Mesnevi Deryasından Âb-ı Hayat Katreleri*, Erkam Yayınları, İstanbul 2005.
- Ö. Tuğrul İnançer, *Dinle Neyden, Mesnevi Sohbetleri*, Sufi Kitap, İstanbul, 2009.
- Nezih Uzel, *Mevlânâ ve İnsan*, Milenyum Yayınları, İstanbul 2009.
- Richard Carlson, *Mutluluk Terapisi İçin 10 Kısa Yol*, Alkım, İstanbul 2001.
- Roz Townsend, *Öğrenme Zenginliği*, Sistem Yayıncılık, İstanbul 2001.
- Şefik Can, *Konularına Göre Açıklamalı Mesnevî Tercümesi*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2003.
- Şefik Can, *Rubailer, Mevlânâ*, Kırkambar Kitaplığı, İstanbul 2008.
- Şefik Can, *Mevlânâ, Dîvan-ı Kebîr*, Ötüken, İstanbul 2009.

K

- Şefik Can, *Mevlânâ ile Bir Ömür*, Sufi kitap, İstanbul 2008
- Sezai Karakoç, *Mevlânâ*, Diriliş Yayınları, 2. baskı, İstanbul 1999.
- Sidney Friedman, *Zihninizin Keşfedilmemiş Yönleri*, Nokta Yayınları, İstanbul 2004.
- Tahir Büyükkörükçü, *Mevlânâ ve Mesnevi*, Bedir Yayınevi, İst.1997.
- Tahir Özakkaş, *Bütüncül Psikoterapi*, Litera Yayınları, İstanbul 2005.
- Tony Buzan, *Aklını En İyi Şekilde Kullan*, Arion Yayınları, 6. baskı, İstanbul 2001.
- Üstün Dökmen, *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayınları, 31. baskı, İstanbul 2005.
- Veled İzbulak, (Gözden geçiren: Abdulkadir Gölpınarlı) *Mesnevi*, Konya Büyükşehir Belediyesi, İstanbul 2004.
- Ziya Elitez, *Mevlânâ'dan Altın Öğütler*, Kozmik Kitaplar, İst. 2004.

